

EESTI STATISTIKA

ILMUB KORD KUUS

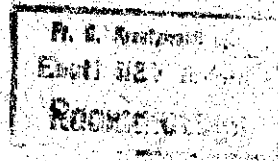
RECUEIL MENSUEL

DU

BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

1929

MÄRTS

SISUKS PEALE MUU:

Põllumajanduslik üleskirjutus 1929 a.

Alg- ja keskkoolid 1927/28 õ/a.

Streigid tööstuses 1928 a.

Metsasaadused meie väliskaubanduses 1920—28 a.

Aktsiaseltside ja osühisuste äriseisud 1927 ja 1928 a.

Nr. 88 (3)

TALLINN

Nr. 88 (3)

RIIGI STATISTIKA KESKBÜROO
BUREAU CENTRAL DE STATISTIQUE DE L'ESTONIE

SISUKORD

TABLE DES MATIÈRES

	Lhk.	Page
Põllumajanduslik üleskirjutus 1929.—A. Pullerits.	133	Recensement agricole de 1929. — A. Pullerits. 133
Alg- ja keskkoolid 1927/28, 5/a. — A. Lepp.	142	Écoles primaires et secondaires pendant l'année scolaire de 1927/28 — A. Lepp. 142
Streigid tööstuses 1928 a. — R. Sõrmus.	163	Grèves dans l'industrie en 1928. — R. Sõrmus. 163
Metsasaadused meie väliskaubanduses 1920—28. — A. Kits.	165	Commerce extérieur des produits forestiers de 1920—28. — A. Kits. 165
Aktsiaseltside ja osahisuste äriseisud 1927 ja 1928. — V. Feldman.	176	Situation financière des sociétés anonymes en 1927 et 1928. — V. Feldman. 176

TABELID — TABLEAUX

(Standard-numeratsioon)		(Numération permanente)
Tab. 1. Sisaveedu jaanuaris	186	Tab. 1. Importation en janvier 186
" 2. Väljaveedu jaanuaris	187	" 2. Exportation en janvier 187
" 3. Sisse- ja väljaveedu jaanuaris (tähtsamad alned)	188	" 3. Importation et exportation des principaux articles en janvier. 188
" 4. Tolliametite läbikäik jaanuaris	190	" 4. Commerce extérieur en janvier (par les douanes) 190
" 5. Tolliasutiste tulud detsembris	119	" 5. Recettes douanières en décembre 119
" 6. Ühendatud riigiraudteede tegevus detsembris	191	" 6. Chemins de fer unis en décembre 191
" 7. Tallinna sadama tegevus veebruaris	192	" 7. Mouvement du port de Tallinn en février 192
" 8. Eesti Panga äriseis 31. I. 1929	192	" 8. Situation financière de la Banque d'Éstonie au 31. I. 1929 192
" 9. Maapanga äriseis	225	" 9. Situation financière de la Banque agricole 225
" 10. Era- ja tähtsamate ühispankade äriseis 1. XII. 28	122	" 10. Situation financière des banques privées et des principales banques coopératives au 1. XII. 28 122
" 11. Üksikute pankade äriseisu summad 1. XII. 28	122	" 11. Montant des bilans des banques au 1. XII. 28 122
" 12. Riigi sissetulekud detsembris	193	" 12. Recettes de l'État en décembre 193
" 13. Valuuta hinnad Tallinna börsil jaanuaris ja veebruaris	194	" 13. Cours du change à Tallinn en janvier et février 194
" 14. Vabariigi piiridest ülesõltunud veebruaris	193	" 14. Nombre des personnes passées les confins de la République en février 193
" 15. Elanikkude arv linnades veebruaris	194	" 15. Mouvement de la population dans les villes en février 194
" 16. Liikvel olev raha 1. I. 29.	62	" 16. Billets en circulation 1. I. 29. 62
" 18. Pankadevahelise arvekoja tegevus detsembris	62	" 18. Mouvement de la chambre de compensation en décembre 62
" 19. Protestitud vekslid novembris	62	" 19. Effets protestés en novembre 62
" 20. Kapitali emissioonid detsembris	62	" 20. Emissions des capitaux en décembre 62
" 21. Tööstustoodang novembris	62	" 21. Production de quelques industries en novembre 62
" 22. Loomataudid oktoobris	62	" 22. Epizooties en octobre 62
" 23. Tapamajade tegevus oktoobris	62	" 23. Fonctionnement des abattoirs en octobre 62
" 24. Suur müügihinnad jaanuaris ja veebruaris	195	" 24. Prix de gros en janvier et février 195
" 25. Toiduainete maksumus kalorilise sisalduse järgi 1925—29	193	" 25. Coût des denrées alimentaires à la base de leur valeur nutritive 1925—29 193
" 26. Turuhinnad veebruaris	196	" 26. Prix de détail en février 196
" 27. Elumaksumusindeksid	197	" 27. Nombres-indices du coût de la vie 197
" 28. Suur müügiindeksid	197	" 28. Nombres-indices des prix de gros 197
" 29. Tööbörsid ja eravahetajatekontorid jaanuaris	198	" 29. Activités des bourses du travail et des agences d'affaires privées en janvier 198
" 30. Tööstusettevõtted ja nende tööjõud 1 veebruariks	199	" 30. Entreprises industrielles et leur main d'oeuvre au 1 février 199
" 31. Tööõnnetused tööstusettevõtteis jaanuaris	200	" 31. Accidents du travail dans les entreprises industrielles en janvier 200
" 32. Tööstustööliste arvu liikumise indeksid	200	" 32. Nombres-indices du mouvement du nombre de la main d'oeuvre dans les entrepr. industr. 200
" 33. Nakkushaigused jaanuaris	200	" 33. Maladies contagieuses en janvier 200

PÖLLUMAJANDUSLIK ÜLESKIRJUTUS 1929 a. RECENSEMENT AGRICOLE de 1929.

Sisu: 1) Üleskirjutuse tähtsus, lhk. 133. 2) Ettevalmistustööd, lhk. 134. 3) Eeltööd Eestis, lhk. 134. 4) Korraldamistähtjad, lhk. 135. 5) Kogutav andmestik, lhk. 136. 6) Kalanduse arvestamine, lhk. 138. 7) Kapitalide arvestamine, lhk. 138. 8) Toodangu arvestamine, lhk. 140.

1. Üleskirjutuse tähtsus. Käesoleval aastal korraldatakse Eestis esmakordselt täielik põllumajanduslik üleskirjutus. 1925 a. lühendatud üleskirjutusel arvestati ainult pindalad, loomad ja põllutööriistad-masinad.

Eelolev põllumajanduslik üleskirjutus teostatakse kõikides riikides ühiste põhimõtete järgi. Ta on tähelepanuväärne nähtus, kõigepealt, kui esimene suurim rahvusvaheline töö, mis ühe rahvusvahelise keskasutuse üldjuhtimisel korraldatakse, samuti ka, kui suurim ja põhjalikum statistiline operatsioon, millise tulemused nii praktiliselt kui ka teaduslikult on väga tähtsad edaspidisel rahvusvahelise majandusliku korraldamisel ja arendamisel, rääkimata tähtsusest, mida üleskirjutuse tulemused pakuvad üksikutele maadele ja riikidele.

Käesoleva üleskirjutuse algatajaks on Rooma Rahvusvaheline Põllumajanduse Instituut, kes juba 1924 a. algas peale üleskirjutuse eeltöödega, propageerides üleskirjutuse läbiviimist ning ühes sellega asus ka vastavate kavade kokkuseadmisele.

Vabariigi Valitsus otsustas ühineda Rooma Põllumajanduse Instituudi ettepanekuga üleskirjutuse toimepanemise suhtes juba 1924 a. lõpul. 1928 a. (I. III.) võeti ka Riigikogu poolt vastu seadus, milliselega otsustati toimepanek 1929 a. ja Vabariigi Valitsus volitati selleks määrusi väljaandma.

Rooma Põllumajanduslik Instituut põhjendab põllumajanduslike üleskirjutuste vajadust järgmiselt:

Üleskirjutus on inventuuri tegemine. Põllumajanduslik üleskirjutus on toodangu, kasutatavate pindalade, loomade, inimjõu, mehaanilise tööjõu, loomade tööjõu ning teiste tegurite inventuur, nimelt, nende tegurite selgitamine, mis avaldavad mõju toidu- ning tooresainete toodangu ja hinna peale ning millisest on huvitatud nii valmistaja, kui ka tarvitaja.

Iga riigi rikkus ja areng oleneb otsekohevalt

tema loodusvarade rohkusest ja otstarbekohasest kasutusest, samuti toiduainete rohkusest, mida saab põllu- ja karjapidamisest ja tooresainete hulgast ja väärtusest, mida põllumajandus võib anda tööstusele. Väga palju oleneb ka välis- ja sisekaubandusest, kuna ka selles suurel määral esinevad põllu-, karja- ja metsasaadused. Ning lõpuks oleneb palju põllumajandusliku rahva käekäigust, otstarbekohasest ja ettenägevast seadusandlusest.

Andmed viljasaagi ja loomade arvu kohta, millised saadakse põllumajanduslikul üleskirjutusel, on tähtsad ka töösturitele ja rahvusvaheliselt tähtsate saaduste ja produktide kohta on andmed vajalikud kaubanduslikele ringkondadele. Samuti on riigivalitsustel andmed vajalikud — valitsemisel tekkivate küsimuste lahendamisel ning seadusandlikele asutustel — nende otsekohevalt töös riigi majandusliku ja rahva hea käekäigu eest hoolitsemisel.

Edasi juhib Instituut tähelepanu perioodiliste üleskirjutuste tähtsusele. Perioodilised üleskirjutused võimaldavad hinnata kahe üleskirjutuse vahel sündinud muutusi — edu ehk langust. Ka juhib Instituut tähelepanu, et ainult põllumajandusliku üleskirjutuse abil on võimalik ka igaaastast täpset põllumajanduse statistikat pidada. Lõpuks iseloomustab Instituut põllumajanduse üleskirjutuse ja ka üldise põllumajandusliku statistika tähtsust veel järgmiselt. Et põllumajanduslikku toodangut arendada, selleks on vajalik, et riiklike asutusi juhtivad isikud, eeskätt põllutöoministerium, siis katsejaamad, põllutöökoolid ja ülikool, samuti ka era- ning ühiskondlike asutusi juhtivad isikud, nagu põllumajanduslikud ühingud, seltsid jne., võiksid kasutada täpseid ja usaldusväärilisi andmeid. Neil peaks olema teada kõik tähtsamad tegurid, mis tootmist mõjutavad, samuti, kus raioonis ja millised muutused aset leiavad. Nende andmete põhjal on võimalik aastate peale väljatöötada kava põllutöö, karjakasvatuse ja metsanduse tõstmiseks. Kui sarnased andmed puuduvad, on

võimata saada selget ettekujutust sellest laialdasest tootmisalast, ning abinõud, mis olukorra tundmatuse puhul tarvitatakse, võivad kasu asemel kahju tuua.

Need Instituudi poolt etteoodud põhjused on üldised, kuid üksikule riikidele võib üleskirjutus veel mitmeti eriliselt tähtis olla. Nii on Eestile 1929 a. põllumajanduslik üleskirjutus tähtis veel järgmistel eripõhjustel:

1) 1929 a. põllumajanduslik üleskirjutus on esimene üksikasjaline ja põhjalik arvestus mis, arvesse võttes meie põllumajanduse suurt osatähtsust Eesti rahvamajanduses, on eriti vajalik ja tähtis.

2) Käesoleva aasta põllumajanduslik üleskirjutus võimaldab meile esmakordselt täieliku pildi mitte üksi põllumajanduse seisukorrast, vaid ka näitab meile iseseisvuse ajajärgu saavutusi. Meil osutub võimalikuks teha hinnangut meie maareformi tagajärgedest, kuna esmakordselt saame ülevaate umbes 30 000 uue majapidamise investeerimisest, nende majapidamiste organisatsioonist ja iseloomust, saame ka esmakordselt andmed põllumajanduslike kude kapitalide suuruse, inimtööjõu ja toodangu kohta.

3) Kuna põllumajanduslik seisukord praegu terves ilmas terava konkurentsi tagajärjel on võrdlemisi raske, püüavad üksikud riigid abinõusid leida, et hoiduda ehk vähemalt pehmen-dada teravaid kriise ning vallitsused ei jäta kasutamata abinõusid, milledega võib mõjutada põllumajanduse arengut ilmaturu seisukohalt soodsamas suunas. Ka meil on tähtis õieti lahendada turu küsimusi, nii ka palju sisemisi tootmisorganisatsioonilisi küsimusi.

Neist küsimustest oleksid tähtsamad: 1) meie ühiskondliku agronoomia töösuund ja ühes sellega üksikute tulundusharude arendamise küsimus, 2) tootmisvahendite ratsionaliseerimine (maaparandus, ehitiste, loomade lõuparandus, töö mehaniseerimine jne.), 3) saaduste ümber töötamine ja turuletoimetamise probleemid. Kõik need on küsimused, milliste õigest lahendusest suuremal määral oleneb tootmise tulukus ning ühes sellega ka meie põllumajanduse võistlusvõime ilmaturul.

2. Ettevalmistustööd.

Préparations pour le recensement.

Põllumajandusliku üleskirjutuse eeltööde alal on töötanud Rooma rahvusvaheline põllumajanduse Instituut üleskirjutuse üldkavade kokkuseadmisel ja iga maa — neid kavasid kaaludes ning oma erihuvide seisukohalt täiendades.

Esimene otsus põllumajandusliku üleskirjutuse korraldamise üle võeti vastu Põllumajandusliku Instituudi üldkoosolekul 24. V. 1924 a. Sama aasta sügisel teeb Instituut vastava ette-

paneku kõikidele riikidele ning 1. III. 1926. on 54 riigi valitsused teatanud, et nad Instituudi ettepaneku on vastu võtnud. Mai kuul 1924 a. kutsuti ametisse põllumajandusliku üleskirjutuse eeltööde juhataja. Võeti vastu järgnev eeltööde kava:

1) Üleskirjutuse küsimustiku ja eelkava kokkuseadmine.

2) Oskussõnastiku kokkuseadmine nii küsimustiku kui ka instruksioonides käsitatavate mõistete jaoks.

3) Küsimustiku kaalumine statistikute ja põllumajandusteadlaste poolt.

4) Küsimustiku lõplik arutamine vastavate riikide põllumajandusstatistikute konverentsil ja Instituudi peakoosolekul.

Küsimustiku kava saadeti tutvunemiseks ja ja seisukoha võtmiseks juba 1926 a. veebruaris kõikidele riikidele ning 12 aprillis korraldati rahvusvaheline põllumajandusstatistikute konverents Roomas, kus eelkava vastu võeti. 1928 a. sügisel tuli üleskirjutuse kava veel kord lõpuli-kule harutusele statistikute konverentsil Roomas ning võeti lõpuredaksioonis vastu Instituudi IX täiskogu istungil. Instituudi otsuseid käsitate üksikasjalisemalt üleskirjutuse kava vaatlemisel.

1928 a. sügiseks selgus, et peaaegu terve maailm on nõus üleskirjutust korraldama. Instituudi ettepanekuga liitunud riikide rahvaarv moodustab 98% maailma rahvastikust. Üleskirjutusest jäävad välja ainult riigid, kus selle teostamine enam kui raske, rahva madala kultuursuse või loodusliku ligipääsematuse tõttu, nagu polaarmaad. Üleilmliku üleskirjutuse juhataja Estabrook on nelja aasta jooksul isiklikult suurema osa riike läbi sõinud, et kohapeal üleskirjutuse läbiviimise mõtet toetada ja üleskirjutuse eeltööde korraldusega tutvuneda.

3. Eeltööd Eestis.

Travaux préparatifs en Estonie.

Instituut soovitas Valitsustele moodustada erikomisjoni, kelle ülesandeks oleks üleskirjutuse kavade ja eelarve läbivaatamine. Vabariigi Valitsuse otsusega 11. VIII. 1926 a. moodustati nimetatud otstarbeks Komitee koosseisus: esimees — riigisekretär, liikmed — statistika keskbüroo, põllutööministeeriumi, rahaministeeriumi, maade liidu, Tartu ülikooli, põllumajandusliidu ja põllumeeste keskseltsi esindajad. Tähen-datud Komitee astus esmakordselt kokku 1927 a. augustis, kus harutati läbi Rooma Instituudi üldkavad, samuti Riigi Statistika Keskbüroo ettekanne, üleskirjutuse esialgse kavaga. Kuna Eesti ja Läti vahel lepiti kokku (esimesel Eesti-Läti statistika konverentsil märtsis 1927 a.), et põllumajanduse üleskirjutust tuleb teostada mõlemas riigis ühiste põhimõtete järgi, võeti II Eesti-Läti statistikute konverentsil Eesti Kesk-

büroo poolt kokkuseatud kava üksikasjalisele arutusele. Võeti vastu otsused, mis sisaldavad kokkuleppeid tähtsamates üldpõhimõtteis, kuna küsimustiku üksikasjalise kava kohta 1928 a. nov. kokku lepiiti. Eesti ja Läti vahel saavutatud kokkulepped leidsid heakskiitmist Eesti põllumajandusliku üleskirjutuse komitee poolt. Üleskirjutuse kulud on ette nähtud kolmel eelarveaastal: eeltööd 1928/29 a. eelarves, toimepanemise ja osaliselt ka materjalide läbitöötamise kulud 1929/30 a. eelarves ning osa materjalide läbitöötamise ja kirjastamise kulud 1930/31 a. eelarves. Suuremad tehnilised eeltööd algasid juba möödunud aasta 1. maist, mil selleks otstarbeks eritööjõude tuli ametisse võtta.

Suurimaks eeltöökõs osutus maaderegistrite kokkuseadmine. Esimene maaderegister seati kokku 1925 a., millal teostati maadearvestamine. Maaderegistrisse kanti sisse iga krundi kohta tema pindala suurus ja jaotus kasutusliikide järgi dokumentaal andmetel. 1925 a. kokku seatud maaderegister oli aga suures osas vananenud ning ta tuli põhjalikult ümber teha. Nimelt teostati viimaseil aastail Põhja-Eesti maades uus maahindamine, mille tulemused varemast hindamisist lahkuminekuid näitasid. 1929 a. üleskirjutuseks oli vajalik ära kasutada neid viimase hindamise tulemusi. Selleks tuli hindamise dokumentidest iga uuesti hinnatud krundi kohta saadud tulemused välja kirjutada. See töö tehti 1928 a. juuli—septembri jooksul. Peale selle oli vahepeal tunduvalt muutunud ja uuenenud riigimaadel asuvate kruntide dokumentaalandmestik. Riigimaadel asuvate kruntide maaderegistrite koostamine viidi läbi riigimaade ringkonna valitsejate kaudu, kellele olid kasutada riigimaade kruntide rendiraamatud, kuhu on sisse kantud iga krundi kohta viimased dokumentaalandmed krundi üldsuuruse ning selle jaotuse kohta kasutusaladesse. Kolmas suurem töö maaderegistrite koostamisel on nende kontrollimine ning kokkuseadmine üleskirjutusjaoskondade järgi. See suur eeltöö tuli ära teha, et võimaldada registreerijale kontrolli maade arvestusel; üldiselt maade vähendamise püüd põllupidajate poolt, mis tihti üldsummas tunduva peudujäägi annab, on seega maaderegistrite töttu kõrvaldatud. Teistest tähtsamatest eeltöödest tuleks nimetada: registreerimise raioonide kindlaksmääramine (veebruari—märtsi kuul) maade üleskirjutamise juhatajate instrueerimine (aprillis), valdade instruktore ja registreerijate instrueerimine (mais). Eeltöödena peaks märkima ka kõigi küsimustiku lehtede kokkuseadmist ja trükkimist, raioonide järgi jaotamist ja kohapeale toimetamist.

Üheks suurimaks eeltöökõs aga osutus üksikasjaliste ja põhjalikkude instruksioonide kokkuseadmine. Kuna 1929 a. põllumajanduslik üles-

kirjutus osutub väga laiaulatuslikuks ning haarab kõik tähtsamad tegurid põllumajanduslike tootmise alal nende nähtuste mitmekesisuses, kujunesid ka üleskirjutuse instruksioonid võrdlemisi suurteks.

Üleskirjutuse läbiviimiseks määratakse ametisse maa üleskirjutuse juhatajad. Igasse valda määratakse ametisse üleskirjutuse instruktore-registraator. Suurematesse valdadesse määratakse abiks instruktore-registraatorile veel registraatorid. Maa juhatajad on vastutavad üleskirjutuse korraldiku läbiviimise eest maas, instruktore-registraatorid — oma valla kohta. Vabariigi Valitsuse otsusega on kõik asutused kohustatud üleskirjutuse läbiviimisel võimalust mööda abiks olema.

4. Korraldamis-tähtajad.

Dates de l'exécution

Rooma Põllumajanduse Instituudi otsuse kohaselt tuleb üleskirjutust korraldada põhjapoolisel maakeral 1929 a. saagi kohta, lõunapoolisel—saagi kohta 1. juulist 1929 a. kuni 30. juunini 1930 a. Üleskirjutuse tähtaeg on eriti tähtis loomade üleskirjutuse suhtes, kuna nende arvus võib aastaaegade järgi suuri kõikumisi ette tulla. Sellepärast peab ka Instituut soovilikuks, et loomade arvu kohta saaks kogutud andmeid nende maksimaalse ja minimaalse koosseisu kohta aastaaegade järgi.

Külvipinde ja saake, samuti teisi andmeid põllumajandusliku toodangu kohta võib üles kirjutada iga riik tähtajal, mida loeb enesele kõige kohasemaks, ainukeseks nõudeks oleks, et kõik viljasaagi andmed käiksid 1929 a. kohta.

Eestis on otsustatud üleskirjutust korraldada kahes osas: 10. juunist kuni 10. juulini korraldatakse kõikides majapidamistes täielik üleskirjutamine kõigi kavast ettenähtud küsimuste ulatuses, peale toodangu. Üleskirjutuse teise osa moodustab toodangu arvestamine. Toodangut on otsustatud arvestada mitte kalendriaasta, vaid põllumajandusaasta järgi, nimelt 1. maist kuni 30. aprillini. Viljasaakide kohta saadakse andmeid nii kui nii rahvusvahelise nõuete kohaselt kalendriaasta kohta. Toodangu arvestamine viiakse läbi mitte üldise üleskirjutuse personaali vaid eripersonaali läbi. Toodangu arvestamisviisi juures peatume pikemalt allpool.

Üleskirjutuse aeg Eestis oleks seega 10. juunist kuni 10. juulini. See termin on kindlaks määratud paljudel põhjustel ning peaks osutama kõige kohasemaks. Tähtsamaks põhjuseks osutub aga asjaolu, et talundipidajad sellel ajajärgul kõige vabamad peaksid olema, nimelt pärast kevadist külvijärgi ja enne heinaaega. Üleskirjutuse materjalid pärast kohapealseid eelkõkkuvõtteid ja kontrollimist peaks Keskbü-

roosse jõudma 1. sept. ning juba käesoleval aastal osutub võimalikuks avaldada osa tähtsamaid andmeid.

5. Kogutav andmestik.
Programme du recensement

Rooma Instituudi otsuste kohaselt on põllumajandusliku üleskirjutuse kavas nähtud ette kohuslikud küsimused, ning teised, millised vaid soovilikud. Nii moodustub üleskirjutuse kava küsimustest, mis miinimumina rahvusvaheliselt vajalikuks tunnistatud rahvusvaheliselt soovilikuks tunnistatud küsimusist, ning lõpuks, küsimusist, milliseid riik peab vajalikuks oma erihuvide seisukohalt. Üleskirjutuse kava võiks liigitada kolme ossa: 1) tootmisvahendid ehk kapitalid (maa, elus- ja eluta inventar, ehitused ning käituskapital), 2) inimtööjõud ja 3) toodang.

Vaatame nimetatud järjekorras, milline on üleskirjutuse kava ning milliseid sihte on selle kokkuseadmisel seatud üles nii rahvusvahelisest kui mele eneste huvide seisukohalt.

Peab tähendama, et Eestis koos põllumajandusliku üleskirjutusega kogutakse andmeid kalanduse kohta, kuigi viimane ala ei kuulu põllumajandusliku üleskirjutuse kavas. Käesoleval juhtumisel on tegemist aga puht tehniliste kaalutlustega, kuna üleskirjutusega koos nende andmete kogumine kõigiti otstarbekohane ja hõlbus.

Tähtsamaks põllumajandusliku tootmise vahendiks on maa, seepärast näeb ka üleskirjutuse kava ette üksikasjalised küsimused maaomanduse ja maakasutamise kohta. Maa kasutamine ning kogu põllumajanduslik tootmine sünnib aga üksikute majapidamiste läbi, seega osutub üleskirjutuse põhiüksuseks talumajapidamine. Rooma Põllumajanduse Instituudi kava kohaselt osutub talumajapidamiseks maaala, mis täielikult ehk osaliselt on määratud põllu- ehk karjatoodangu tootmisele ning millist kasutab, juhib ehk valitseb üks isik, kas üksi ehk teiste kaasabil, majapidamise rippuvuse, ulatuse ja asukoha peale vaatamata. Selle määrangu kohaselt kuuluvad üleskirjutusele kõik talumajapidamised, kuni 1 hehtaari pindalaga. Esialgse kava järele tuli arvestada ka vähemaid majapidamisi, sel juhtumisel, kui nende põllu-, aia-, ja karjatoodangu väärtus 1929 a. oli üle 100 dollari.

Kuna aga täiesti võimatuks osutub selgitada, kas majapidamise sissetulek vastab 100 dollarile, võeti statistikute konverentsil vastu otsus, et ainsa tunnuseks jääb 1 hehtaariine maaala suurus, ning üleskirjutamisele peaks seega kuuluma Instituudi otsuse kohaselt iga majapidamine, millel vähemalt 1 ha maad kasutada, vaatamata, kellele maa kuulub — eraisikule,

riigile ehk omavalitsusele, ning vaatamata, kes teda kasutab — omanik ehk rentnik.

Eelmisel üleskirjutusel — 1925 a. — arvestati Eestis nende majapidamistega, millistel oli kasutada põldu ja aiamaad, kokku vähemalt 0,5 ha.

Ka käesoleval üleskirjutusel on otsustatud arvestada ka vähemaid majapidamisi, vaatamata nende suuruse peale, kui nad kasutavad põllumajanduslikku maad ehk kui nad peavad loomi. Nende registreerimine sünniks eriküsimustiku järgi, mis märksa lihtsustatud, kuid mis sisaldaks mõnesuguseid täiendavaid küsimusi nende majapidamiste peatööala ja sissetuleku allikate kohta. See küsimustik võimaldaks selgitada suure hulga (umbes 30.000) majapidamiste iseloomu, mis nii ehk teisiti põllumajandusega seotud, varustades põllumajapidamisi inimtööjõuga, ehk elutsedes põllumajapidamiste arvel, nagu käsitöölised (sopad jne.).

Põllumajanduslik üleskirjutus peab ka selgitama üksikasjaliselt maa omandusliike, nimelt kui palju talundeid kuulub ühte ehk teise liiki. Talundeid on otsustatud liigitada järgmiselt.

- 1) ostutalundid,
- 2) renditalundid ostutalu maadel,
- 3) riigi (end. mõisa) renditalundid,
- 4) asundustalundid,
- 5) hingemaa talundid,
- 6) hingemaast krunditud talundid,
- 7) palgamaa talundid,
- 8) muud liiki talundid.

Kuna renditalundite arv Eestis on suur, siis on üleskirjutuse kavas ette nähtud üksikasjaliste andmete kogumine ka renditingimuste kohta. Vastavalt instruksioonile täidetakse eriküsimusleht iga ostutalu maal asuva renditalundi kohta. Selle küsimuslehe järgi kogutakse järgmised andmed, kõigepealt talundi asukoha kohta — kaugus ligemast linnast ehk alevist, jaamast ja piimatalitusest, siis üksikasjalised andmed krundi suuruse kohta üksikute maalide järgi. Samuti kogutakse andmeid rendiaja vältuse ja eriti üksikasjaliselt renditingimuste kohta. Nii on ette nähtud ka natuuras tasutavate ainete hulga ja väärtuse arvestamine. Arvestamist leiavad ka kõik teised kohustused mis rentnikul kanda, kohustused töös, remondis, maksudena jae.

Ka on ette nähtud küsimus — milline talumajandusharu on renditalundi suuremaks rahalise sissetuleku allikaks (piimakari, seakasvatus, linakasvatus, teravilja kasvatus, kartuli kasvatus jne.).

Ülaltoodud maaomanduslike arvestamine, samuti kui renditingimuste eriline uuring, võimaldab rikkalikke materjale agraar-poliitiliste, kui ka majanduslike küsimuste käsitlemisel.

Põllumajanduse Instituudi otsuse kohaselt tuleb registreerida majapidamiste järgi kõik maa d mis neil 1929 a. kasutada on. Välja

renditud maad talundi majapidamise juure ei arvata. Kõik põllumajanduslik maa tuleb eraldi registreerida kasutusliikide järgi: 1) külvipind ja põllu pindala, 2) looduslikud heinamaad ja karjamaad, 3) viljapuude (põõsaskultuuride) all olev pindala, 4) metsade pindala, 5) sood, rabad ja teised pindalad. Eraldi tuleb arvestada kõik kõlbmata maa. Viimaseks loetakse ainult täielikult ebatootev maa. Eestis on ette nähtud üksikasjalisem liigitus: nii arvestatakse eraldi heinamaad karjamaast, kuna neil kummalgi meie oludes täiesti erinev lähtsus.

Täpsemat registreerimist vajab põllumaa ja külvipind, kuna nende osatähtsus põllumajanduslikus tootmises on kõigesuurem. Nende täpne arvestamine on ka võimalik, kuna talundite pidajad neile küsimustele täpseid vastuseid võivad anda.

Külvipinnad arvestatakse väga üksikasjaliselt: iga üksiku põllukultuuri kui ka keeduvilja kohta registreeritakse tema pindala. Viimaste, s. o. keeduvilja (kapsaste, kaalikate, kurkide, porgandite jne.) kohta saaksime andmeid esmakordselt.

Eraldi tuleb arvestada: 1) aasta läbi kultiveerimata kesa pindala, 2) viljapuuaia all olev pindala ja 3) marja kultuuride all olev pindala. Viljapuude kohta tuleb registreerida puude arv, liigitades neid vanusrühmade järgi viljakandvad ja noored puud. Marjapõõsaste kohta tuleb arvestada ainult põõsaste üldarv.

Mis puudub metsade arvestamisesse, siis Instituudi otsuse kohaselt peetakse soovillikuks arvestada mitte üksi metsade üldpindaid seda ka võimaluse korral liigitada, metsaeraldades raieistikudest.

Genfi majandusstatistika konventsioon peab isegi soovitavaks, et metsade pindala saaks arvestatud üksikute metsaliikide järgi. Konventsiooni järgi peetakse veel soovillikuks, et saaks arvestatud iga aastane metsade juurekasv ja tarvitamine. Instituudi kava kohaselt peetakse soovitavaks arvestada 1929 a. metsakasutamist, eritades:

Puude mass, mis kasutatud 1) kütte otstarbeks,

2) puumassi valmistamiseks,

3) muuks otstarbeks,

4) 1929 a. raiutud puistu üldsumma

Eestis osutub võimalikuks neid andmeid ette nähtud ulatuses anda enamvähem täpselt riigi ja linnade metsade kohta. Talundite metsa tarvitamist on raskem täpselt arvestada, igitahes pole otstarbekohane seda üleskirjutuse teel teha, vaid selleks tuleb kasutada teisi meetode ning andmeid, mis saabuvad raamatupidamise läbi jne.

Loomade arvestamine on otsustatud korral-

dada ühel ajal kõigi teiste tootmisvahendite üleskirjutusega, suvel. See tähtaeg on meile veel eriti tähtis seepärast, et 1925 a. üleskirjutamine teostati ka suvel ningigaaastased loomade arvestused on ka suve perioodi kohta teostatud. Instituudi otsusega on aga riigid kohustatud, kasutades ühte ehk teist meetodit, arvestama loomade arvu ka teisel momendil ehk vähemalt arvestama kõikuvuse suurust mõlemate sesoonide vahel. Vastavalt sellele otsusele on ka Eestis kavatsus arvestada loomade arvu muutused 1929/30 a. kestel. Loomad arvestatakse soo ja vanuse järgi, võrdlemisi üksikasjalise liigituse kohaselt.

Põllutöömashinate ja riistade arvestamist teostatatakse samuti üksikasjaliselt. Peale tööriistade ja töömashinate registreeritakse ka kõik liikumisvahendid ja veo-sõiduriistad.

Üleskirjutuse kavas on ettenähtud ka üksikasjalik talundite ehitiste registreerimine. Andmed talundite ehitiste kohta on vajalikud kõigepealt põllumajanduslikkude kapitalide arvestamiseks, teiseks aga pakuvad need andmed väärtuslikku materjali, nii majandus kui ka sotsiaalküsimuste käsitlemisel. Ehitiste kohta kogutakse järgmisi andmeid: elumaja ja lautade kohta registreeritakse tema seinamaterjal, katusematerjal ja põranda pindala ning ehitusaasta vanadus, teiste hoonete kohta ainult põranda pindala ruutsüldades. Ehitistest tuleks eriti registreerida: elumajad, laudad, tallid, rehed, aidad, kuivatised, küünid, kuurid, keldrid ja saunad.

Lautade kohta tuleb eraldi arvestada puhaslaudad ja sõnnikulaudad. Üleskirjutusega registreeritakse ka tähtsamad maaparandustööd. Selleks on otsustatud registreerida põllu-, aia- ja heinamaa kohta, — kui palju maad on kuivendatud lahtiste kraavidega, kui palju — salakraavidega, kui palju vajab veel kuivendamist, ning kui palju vajab veel kividest puhastamist. Karjamaa kohta kogutakse andmeid, kui palju on maad kuivendatud, palju vajab veel kuivendamist ning palju vajab veel laastamist. Metsade kohta küsitakse ainult — palju on kuivendatud ning palju vajab veel kuivendamist.

Need andmed võimaldavad meile arvestada maaparandusesse mahutatud kapitale, kui ka arvutada, kui võrd suuri kapitale ja tööjõude vajab põllumajandus, et teostada tarvilikke maaparandustöid.

Üleskirjutusega koos kogutakse ka andmeid aasta jooksul tarvitatud kunstväetiste kohta. Eraldi registreeritakse palju ja milliseid kunstväetisi on tarvitatud põllule ja kui palju, ning milliseid heina ehk karjamaale. Kunstväetisist registreeritakse eraldi superfosfaadi,

toomasjahu, kaalisoola, kainiidi, čilisalpeetri ja norrasalpeetri kasutamist.

Eriti tähtsaks küsimuseks üleskirjutuse kavas on talundite tööjõu arvestamine. Kuna käesoleval ajal põllumajandusliku inimtööjõu küsimus erilist huvi pakub kõikides põllumajandusliikides maades, võivad üleskirjutuse materjalid selle kohta paljugi selgust tuua. Eestis on otsustatud registreerida kõiki talundite elanikke soo ja vanuse järgi, kusjuures kõik tööjõud leiavad arvestamist järgmistest liikidest järele:

- 1) Talundipidaja perekond
  - a) alalised töötajad,
  - b) ajutiselt töötajad,
  - c) töödest mitteosavõtjad.
- 2) Palgalised
  - a) tööjuhatajad ja tehn. personaal,
  - b) aastatöölised,
  - c) suvetöölised,
  - d) karjased,
  - e) kuntöölised,
  - f) päevatöölised.

Rooma Instituudi otsuse kohaselt on kohuslik palgaliste tööjõudude arvestamine kahe vanusrühma järgi — kuni 15 aastani ja üle 15 aastased. Kuid Instituut peab soovilikuks, et arvestatakse täielikult kõik põllumajanduses kasutatava tööjõu hulk, s. t. et arvestatakse ka kõigi ajutiste tööjõudude kasutamine inimtööjõu päevades. Põhjalikkude kaalutluste tagajärjel otsustati Eestis mitte arvestada kõiki põllumajanduses kasutatud tööpäevi, sest selle arvestamine on väga raske. Küll aga osutub võimalikuks Eestis saada andmeid, kui-võrd kasutab tööjõudu põllumajandus maksimaalselt, s. o. üksikult töö hooaegadel. Väljavõttelise eriuuringu põhjal osutub aga võimalikuks arvestada ka enamvähem ligikaudselt tööjõu üldhulka, mis põllumajanduses kasutamist leiab.

Üleskirjutusega koos kogutakse andmeid ka talundite võlgade kohta. Nimelt registreeritakse eraldi talundite võlad riigile, pankadele, püandusvõlad ja teised võlad. Need andmed registreeritakse ainult nende talundite kohta, milliste pidajad neid vabatahtlikult annavad. On loota, et suuremas talundipidajaid ei keeldu oma võlgasi näitamast. Igatahes pakuksid need andmed väga väärtuslikku materjali meie talundite võlakoormatuse kohta ka sel juhtumisel kui saadakse andmed ainult osa talundite kohta.

6. Kalanduse arvestamine.

Relevé de la pêche.

Nagu eelpool tähendatud, on otsustatud põllumajanduse üleskirjutusega koos koguda andmeid kalanduse kohta. Selleks tuleb mere, järvede ja jõgede piirkonnas,

kus kala püütakse, iga talundi ja väikemajapidamise kohta selgitada, kas on olemas talundil kalapaat või laev ning selle tunnuse olemasolemise puhul täita eriküsimusleht. Tähtsamateks küsimusteks osutuvad: 1) kas kalapüük on ettevõtja pea- või kõrvaltöölaks, ehk sissetulekuallikaks, 2) missugused erihooned, ehitised ja ruumid on kalanduse jaoks, 3) paatide arv ja väärtus, 4) piüniste arv ja väärtus. Instruktsiooni kohaselt tuleb arvestada ühiselt omandatud paatide, laevade ja piüniste juures iga talundi ja väikemajapidamise peale ainult see osa ja väärtus, missuguse osanik igaüks on. Kalanduse vahendite väärtus arvestatakse nagu teiste kapitalide hindamise juures nägime, uusväärtuse alusel, arvesse võttes kestvust ja kulu-vust. Kalanduse erileht käib majapidamise talundi üldküsimuslehe juure, mis võimaldab meile kättesaada kalanduses töötavat kontingenti, nimelt kui palju on peasissetuleku allikaks kalandus, ning kui palju kõrvalsissetuleku allikaks. Teised andmed näitavad, kui-võrd osutub kalandus organiseeritud majandusalaks oma tootmisvahendite ja kapitalide mahutuse poolest.

Peab tähendama, et kalanduse uuringu vajadus on päevakorral mitmeid aastaid, kuna senini puuduvad igasugused põhjalikumad andmed selle majandusharu kohta. Ka on ette nähtud Genfi majandusstatistika konventsioonis kalandusstatistika korraldamise kava, millises ettenähtud kalanduse alal töötavate elanikkude, samuti kalapüügivahendite arvestamine.

7. Kapitalide arvestamine.

Evaluation de la production.

Üleskirjutus seab oma eesmärgiks ka arvestada maa väärtust ühes tema peal olevate vahenditega ning investeerimistega. Kuna Ameerikas käesolev küsimus osutub võrdlemisi kergeks ülesandeks, sest igal talundipidajal on enamvähem täpne ettekujutus oma talundi väärtusest, on see probleem Eestis võrdlemisi väga raske ja keeruline, eriti maa ja ehitiste väärtuse kindlaksmääramisel, seda rohkem, et Eestis paljude tegurite, eriti halvade põllumajandusaastate ja tähendatud majandusliku depressiooni tagajärjel talundite hinnad on väga odavad; sagedasti tuleb ette talude müüki kaugelt alla tegeliku väärtuse, näiteks ainult ehitiste hinna eest. Seepärast ei saaks küsimuse läbi talundipidajatele nende majapidamiste väärtuse kohta kaugeltki õigeid andmeid. Ühed näitaks talundi hinnaks, näiteks, ostutalundi väljaostu hinda, ümberarvatult kulla alusel, teised aga väga ligikaudse väärtuse subjektiivsetel kaalutlustel. Väljamõeldes neist asjaoludest on otsustatud kapitalide hinnangut teostada osaliselt, väljavõttelise meetodi abil, umbes 8—9000 talundis. Kuna tarviliste andmete kogumine

teostatakse ainult osaliselt, on võimalus suurimat tähelepanu pöörata andmete täpsusele.

Kinnisvarade hindamiseks kogutakse järgmiseid andmeid:

1) Talundipidaja enese hinnang oma kinnisvara väärtuse kohta, nimelt millise hinna järele võiks müüdud saada terve talund ilma liikuva varanduseta, samuti talundipidaja arvamine majapidamise rendihinna kohta, s. t. millist renti võiks talundist saada väljarentimise korral.

2) Maa väärtus. Kogutakse andmeid talundi maaliikide kohta ning maahindamiste järgi määratud maksurublade, adrasajandikkude ja revisjonirublade kohta. Edasi tuleb kohaliste ostu-müügi hindade põhjal selgusele jõuda, kui suur rahaline väärtus on käesoleva talundi maal ning kohaliste maarendihindade alusel, kui suur on selle talundi maa aastarent. Seejuures tuleb hindamise teostajal selgusele jõuda, kui palju moodustavad talundi üldväärtusest maaparandused, ehitised, vilja- ja metsapuud, kuna maamüük toimub tavaliselt ühes nende päraldustega.

Maaparanduse väärtuse arvestamiseks tuleb ülesse märkida kõik tehtud maaparandustööd üksikasjaliselt iga maaliigi järgi. Tähtsamate maaparandustöödena on nähtud ette kraavitamine, kuivatamine ja laastamine. Instruktsiooni kohaselt tuleb arvestada iga maaliigi kohta eraldi maaparanduse väärtus. Nende väärtuse määramisel on aluseks paranduste uusväärtus või valmistuskulu, ning nende vananemisaega või nende kustutus, milliste andmete alusel arvestatakse nende praegusaja väärtust. Instruktsioonile on juure lisatud ka keskmised hinnad kraavitamise ja torutamise kohta, nii mineraal- kui ka soomaadel. Samuti on ka instruktsioonis näidatud üksikute paranduste keskmine kestvus.

Hoonete väärtuse kindlaksmääramisel arvestatakse välja hoonete ruumala ning vastavalt seina ja katusematerjalile määratakse tema uus hind. Väljaminees hoonete kestvusest, arvestatakse välja nende praegune hind. Et kergendada hindajatele kohapeal tööd, on instruktsioonidele juure lisatud kõigi hoonete kohta kantsülla keskmine uusväärtus. Antud keskmised normid käsitlevad igat hooneliiki eraldi vastavalt seinamaterjalile, samuti ka vastavalt katusematerjalile. Ei ole kahtlust, et üksikutes piirkondades ehitiste väärtus märksa lahu läheb keskmistest normidest, kuid üleskirjutajale on need materjalid väga tähtsad orientatsiooniks, sest iga suurema kõrvalekallemise puhul keskmistest normidest tuleb temal selgitada selle põhjusi, et andmete väärtuslikuses veenduda.

Viljapuude ja marjapõõsaste

väärtust hinnatakse, kas nende üleskasvatamise kulude ehk nende saagi väärtuse järgi. Noored viljapuud ja marjapõõsad arvestatakse nende kasvatuskulude, vanemad nende saagi väärtuse järgi. Viljakandvad puud on otsustatud arvestada kolmes rühmas: 1) noored viljakandmist algajad ja suureneva saagiga, 2) viljapuud täies viljakandvas eas, 3) vanad puud väheneva saagiga. Vastavalt neile rühmitustele on instruktsioonis ette nähtud ka ligikaudne keskmine väärtus. Peale saagisuuruse tuleb viljapuude hindamisel ka arvesse võtta turu kaugust.

Võrdlemisi väga tähtsaks, kuid ka väga raskeks ülesandeks, on metsade väärtuse kindlaksmääramine. On ju tõsiasi, et metsapuude hindamiseks on olemas väga täpsed meetodid, kuid nad nõuavad suuremat ajakulu ja tehniliselt vilunud personaali. Üleskirjutusega koos tehtava hinnanguga on võimalus käsitada aga võrdlemisi üldisemaid võtteid, mis ka instruktsioonis ette nähtud, nimelt metsade koosseisu kindlaksmääramise kohta puuseltside järele, puude kõrguse, vanuse, läbimõõdu ja metsatäiuse tunnustega arvestamine. Samuti on ette nähtud tarbepuu % kindlaksmääramine üldmassist jne.

Kuigi üleskirjutajail enestel vaevalt võimalik on kõiki tunnuseid metsahinnanguks isiklikult kohapeal metsas kindlaks teha ning hinnangu andmed tuleb suurel määral talundite pidajate vastustele rajada, võib loota, et üldiselt ka metsade hinnang küllaldaselt häid tulemusi annab. Igatahes saadaks esmakordselt andmed meie talundite metsapidamise kohta.

Lihtsaimaks osutub loomade väärtuse hindamine, kuna selles suhtes talundite pidajatel küllaldaselt konkreetsed andmed on olemas enese ehk oma naabrite ostu-müügi tehingutest.

Masin-riistade väärtuse hindamist teostatakse samuti, nagu nägime hoonetegi juures, nende uusväärtuse järgi, millest maha arvatakse vananemine või kustutus. Masin-riistade uusväärtuse ja töötamise kestvuse kohta on instruktsioonis toodud üksikasjalised andmed iga liigi kohta. Need andmed masin-riistade kestvuse kohta pakuvad ainult keskmisi norme, millistest kõikumised võrdlemisi suured võivad olla, tingitult maapinna iseäraldusest, ümberkäimisest ning korralikust parandusest.

Kõigi ülalnimetatud tulundvahendite kohta saadud summad moodustavad kinnis- ja vallasvara üldväärtuse ehk talundi kapitali. Hindaja poolt arvestatud summa võib muidugi märksa lahu minna talundipidaja enese poolt näidatud summast, kuna esimene on üksikasjaline objektiivne, viimane aga talundipidaja subjektiivne hinnang.

8. Toodangu arvestamine.

Evaluation de la production.

Eelpool tähendasime, et üleskirjutuse kavas on ette nähtud ka põllumajandusliku toodangu arvestamine, mida teostatakse mitte koos üldise üleskirjutusega, vaid eraldi. Tähtsamaks põllumajanduslikuks tootmisalaks osutuvad taime- ja loomakasvatuse, seega oleks vajalik arvestada saake ja loomakasvatuse toodangut.

Roma Põllumajanduse Instituut tähendab toodangu arvestamise meetodite kohta järgmist. „Kuigi teoreetiliselt peab soovilikuks pidama, et toodangu arvestamist saaks teostatud kõikides majapidamistes üleskirjutuse teel, on see tegelikult väga suurte raskustega seotud ning tuleb kasutada teisi meetode selle läbiviimiseks.“ Eestis on mõeldud toodangu arvestamist teostada eriuuringu läbi. Selleks rajatakse mitmes tuhandes talundis vajalikkude andmete registreerimine 1929/30 a. kestel, Keskbüroo poolt väljatöötatud küsimustiku kohaselt. Tootmise uurimist on kavatsatud teostada jaoskonna agronoomide läbi, kes kasutades instruktoreid, kontrollassistente, Keskbüroo põllumajanduslikke korrespondente jne, leiaks vastavad majapidamised, kus nõus ollakse aasta jooksul ülestähendama oma toodangut ja tarvitamist. Talunditest võetakse uurimuse alla kolm tähtsamat talundliiki: 1) ostutalundid, 2) asundustalundid ja 3) riigi (end. mõisa) renditalundid. Neis maades kus tuleb ette hingemaa talundeid, ehk viimastest krunditud talundeid, tuleb uurimuse alla võtta ka, neid. Igast talundliigist on kavatsatud uurimusele võtta kuni 10% majapidamisi, kuid igatahes mitte alla 5% üldarvust. Tähtsamateks tunnusteks osutuvad talundite valikul nende tüübilisus ümbruskonna majapidamistega võrreldes, nii majapidamise viisi kui ka suuruse poolest. Et kergendada andmete kogujaile majapidamiste leidmist, mis vastaksid ülesseatud nõudmistele, seatakse 1925 aasta põllumajandusliku üleskirjutuse materjali põhjal kokku soovilikkude majapidamiste nimestik. On kavatsus et need talundid, mis käesoleva uurimuse jaoks organiseeritakse, jääksid ka tulevikuks igaaastaste andmete kogumise allikaks, ning jaoskonna agronoomidel avaneks võimalus nende talundite põhjal jälgida põllumajanduslikku seisukorda ning selle arengut. Vastavate talundite leidmine, talundipidajate instrueerimine, märkmete kontrollimine jne. on väga suur töö, mida kaugeltki täiel määral ei jõueta rahaliselt tasuda. Kuid kuna on loota, et agronoomiline personaal täie arusaamisega suhtub ülesande tähtsusele ja suurimal määral kaastööd teeb, on loota, et see uuring suudetakse läbiviia.

Et saada täielikku pilti taimekasvatuse toodangust, osutus vajalikuks arvestada

kõikide taimekasvatuse alade toodangut, nii tuleks arvestada põllu-, heina- ja karjamaade saaki. Tegelikult aga pole võimalik arvestada kogu taimekasvatuse toodangut, sest jääb arvestamata karjamaade toodang, samuti ka osalt heinamaade ja põllu toodang osas mis käsutatakse karjatamisel loomatoiduks. Taimekasvatuse toodangu kindlaksmääramiseks arvestatakse, nagu nägime eelpool üksikasjaliselt, kõikide kultuuride külvipinnad. Eraldi arvestatakse kõik põllu- ja aiakultuuride külvipinnad, samuti kultuurid, mis on määratud inim- ja loomatoiduks. Kuna saakide andmeid ei osutu võimalikuks arvestada kõikides majapidamistes, arvestatakse taimekasvatuse toodang eelpool tähendatud eriuuringu põhjal. Nimelt on eriuuringu küsimustikus ette nähtud üksikasjalised märkmed kõigi põllu- ja aiakultuuride külvipinna, seemnemäära ja saagi hulga kohta, samuti ka loodusheinamaa saagi suuruse kohta.

Nagu tähendatud, osutub eriuuringu eesmärgiks mitte üksi taimekasvatuse üldtoodangu, vaid ka turutoodangu selgitamine. Selleks tehakse aasta jooksul märkmed kõigi toodangu kasutamise kohta, nimelt, kui palju saagist kasutatakse talundis inimitoiduks, kui palju läheb talundi loomatoiduks ja lõpuks kui palju läheb turule. Turutoodanguks arvestatakse seejuures kõik väljaspool oma majapidamise tarveid läinud saagi hulk, näiteks müügile, laenu näol ehk natuuras palga näol. Et jälgida toodangu täpset liikumist osutub vajalikuks arvestada ka aasta algu ja lõpu tagavarasid. Seega saadakse eriuuringuga täielik tootmise-kasutuse bilanss.

Loomade arvestamine teostatakse koos üldise üleskirjutusega, kuna loomade toodangu arvestamine korraldatakse eriuuringuga ja koos taimekasvatuse toodangu arvestamisega. Loomakasvatuse toodanguks osutub: 1) loomade juurekasv ja 2) loomade toodang. Loomade juurekasvu suhtes tuleb kindlaks teha loomade liikumine aasta jooksul iga liigi kohta eraldi — kui palju on aasta algul, kui palju kasvuks jäetud, kui palju juure muretsetud ning kui palju müüdnud ehk ühel või teisel viisil talundi majapidamisest maha märgitud (näiteks lõppenud). Seega tuleb kindlaks teha loomade arvu bilanss aasta lõpuks. Loomatoodangu alal peab eriuuring selgitama kõikide loomade liikide aastast toodangut piima, liha, naha, villa, munade, mee jne. näol. Selleks tuleb aasta kestel päev-päevalt teha märkmeid iga toodangu kohta. Kuna tähtsaimaks tootmisaineiks osutuvad piim ja liha, siis kogutakse nende kohta peale uuringuga saabuvate andmete veel täiendavaid andmeid. Nii saab piimatoodangu suhtes väga väärtuelikke andmeid kontrollkarjade kohta, samuti ka piimataltisilt suurema arvu karjade

tootmise kohta. Liha kohta pakuvad väärtuslikke materjale tapamajade andmed.

Eriuuringu ülesandeks on selgitada mitte üksi loomasaaduste üldtoodangut, vaid ka selle kasutamist. Nii selgitatakse, kui palju igast aineist tarvitatakse oma majapidamises ning kui palju läheb turule. Selleks tuleb kokku seada iga loomatoodangu aine kohta samasugune bilanss kui talmesaaduste juures, nimelt kui palju oli aasta algul ja lõpul, kui suur oli aastane toodang ning mil viisil see toodang leidis kasutamist.

Taimakasvatuse ja loomakasvatuse tootmine on suurimal määral seotud turutingimustest ja turuoludest, seepärast selgitatakse koos taime- ja loomakasvatuse tootmise eriuuringuga ka müügitingimusi ja turuolusid. Selleks selgitatakse talundite kaugust tähtsamatest turgudest, kusjuures iga tähtsama turukauba kohta

andmed eraldi märgitakse. Nii märgitakse peaturud ja juhuslikud turud, talundi kaugus raudteejaamast või sadamast. Samuti kogutakse andmeid teeolude kohta turgudele. Peale selle kogutakse veel andmeid tähtsamate ainete turule toimetamise kohta, kuidas on korraldatud piimavedu piimatalitistesse—kas iseseisvalt või ühiselt teistega.

See uuring mis tervikuna käsitleb tootmise ja tootmise kasutamise küsimust, eriti aga selgitab tootmise, tarvitamise ja turutoodangu seisukorda ja vahekordi, täielikkude bilanssidega, osutub tähtsaks tööks. Saabuksid põhjalikud andmed mis selgitaksid kõiki tootmise organisatsioonilisi momente. Samuti näeksime kui võrd on rippuv tootmine üldmajanduslikest tingimustest, näiteks, kui võrd mõjutab tootmist talundi suurus, kui võrd ripub üksikute tulundusharude suund turuoludest jne.

ALG- ja KESKKOOLID 1927/28 õ/a. — ÉCOLES PRIMAIRES et SECONDAIRES
PENDANT L'ANNÉE SCOLAIRE de 1927/28.

Sisu: I. Algkoolid. 1) Algkooli klasside ja õpilaste arv ning koosseis, lhk. 142. 2) Algkooli õpilaste koosseisu moodustumine, lhk. 143. 3) Õppetöö korralikkus, lhk. 144. 4) Algkooli õpilaste edasijõudmine, lhk. 145. 5) Algkoolide tulud ja kulud, lhk. 145. 6) Algkooli õpetajate koosseis, lhk. 147. II. Keskkoolid. 7) Keskkooli klasside ja õpilaste arv ning koosseis, lhk. 148. 8) Keskkooli õpilaste koosseisu moodustumine, õppetöö korralikkus ja edasijõudmine, lhk. 149. 9) Keskkoolide tulud ja kulud, lhk. 150. 10) Keskkooli õpetajate koosseis, lhk. 162.

I. ALGKOOLID. — ÉCOLES PRIMAIRES.

1. Algkooli klasside ja õpilaste arv ning koosseis.

Nombre de classes et d'élèves des écoles primaires.

Algkoolide üldarv on vaadeldava õ/a. jooksul vähenenud 13 võrra. Suletud on linnas 5, maal 23, üldse 28 kooli, neist keskkoolide juures 3. Avatud linnas 2 ja maal 13, kokku 15 kooli. Töötas 1927/28 õ/a. lõpul 1333 algkooli, neist linnas 146, maal 1187. Koolide üldarvus — 1333 — oli avalikke 1286, era 47.

Klasside ja õpilaste arv. 1927/28 õ/a. on suletud alamklasse (I—IV) 86, avatud kõrgemaid (V—VI kl.) 48, seega lõputulemuses klasside arv vähenenud 38 võrra, kuna õpilaste arvu vähenemine võrdub 6 111:

	Klasside arv	Õpil. arv	Õpil. 1 kl. kohta
1927/28 õ/a.	5 869	94 907	16
1926/27 „	5 907	101 018	17

1927/28 õ/a. töötas klasse:

aval. algkoolis 5 650 — 3 354 klassikompl. ja 91 233 õpilasega
era „ 219 — 155 „ „ 3 674 „

Ülevaates eelmise õ/a. kohta (E. Stat. Nr. 79—1928 a.) märkisime, et koolikaliste 8—14 a. van. laste arv väheneb 1927 a. umbes 7 000 võrra, millega seletatav ka õpilaste üldarvu vastav langus (6 111) 1927/28 õ/a.

Viimase viie aastase perioodi jooksul on koolikaliste 8—14 a. v. laste ja algkooli õpilaste üldarv kahanenud suhteliselt peaaegu ühtlaselt:

	8—14 a. v. laste arv	%	Õpilaste arv	%
31/XII 1927 a.	113 000	75,0	94 907	77,9
„ 1922 „	150 574	100	121 888	100

Klasside arv (ühes keskk. juures tööt. algkooliklassidega).
Nombre de classes (y compris les classes auprès des écoles secondaires).

1. Maad ühes linnega Arrondissements avec les villes	Absolutarvud 1927/28 Nombre de classes							Klasside arv 1926/27 õ/a. Nombre de classes pendant l'an. scol. 1926/27	Klasside üldarv = 100 Nombre total de classes = 100					
	I	II	III	IV	V	VI	Kokku Total		I	II	III	IV	V	VI
Viru	189	195	187	178	82	61	872	896	21,7	22,4	21,4	20,4	7,1	7,0
Järva	72	71	69	69	56	44	381	371	18,9	18,6	18,1	18,1	14,7	11,6
Harju	163	142	165	152	130	120	872	893	18,7	16,3	18,0	17,4	14,9	13,8
Lääne	101	104	98	107	82	31	473	461	21,4	22,0	20,7	22,6	6,8	6,5
Saare	85	85	82	61	20	19	352	374	24,1	24,1	23,3	17,4	5,7	5,4
Pärnu	94	108	103	106	49	46	504	508	18,7	21,0	20,5	21,0	9,7	9,1
Viljandi	85	87	87	86	33	32	408	413	20,3	21,3	21,3	21,2	8,1	7,8
Tartu	193	190	188	177	83	75	906	896	21,3	21,0	20,7	19,5	9,2	8,3
Valga	39	40	39	40	32	31	221	222	17,7	18,1	17,6	18,1	14,5	14,0
Võru	96	106	106	99	44	35	486	487	19,8	21,8	21,8	20,4	9,0	7,2
Petseri	96	90	92	91	12	13	394	386	24,4	22,8	23,4	23,1	3,0	3,3
Kokku—Total	1211	1216	1216	1166	553	507	5 869	5 907	20,6	20,7	20,7	19,9	9,4	8,7
1926/27	1 219	1 236	1 247	1 193	536	476	5 907	—	20,6	20,9	21,1	20,2	9,1	8,1
1925/26	1 245	1 281	1 291	1 168	501	448	5 932	—	21,0	21,6	21,8	19,7	8,4	7,5
1924/25	1 288	1 343	1 293	1 154	481	409	5 974	—	21,6	22,6	21,6	19,3	8,1	6,8
1923/24	1 341	1 363	1 286	1 126	443	380	5 939	—	22,6	22,9	21,6	19,0	7,5	6,4
1922/23	1 369	1 386	1 274	1 073	410	360	5 871	—	23,3	23,6	21,7	18,3	7,0	6,1

Õpilaste arv klasside järgi. Et klasside sulgemine maal, meie olude tõttu, ei vasta õpilaste arvu vähenemisele, on õpilaste keskmine arv klassi kohta, võrreldes 1926/27 õ/a., veelgi langenud kõigis klassides, väljaarvatud I.

Linnas tuli 1927/28 õ/a. õpilasi 1 klassi kohta nagu eelmiselgi õ/a. 29, 1 klassikomplekti kohta 31.

Maal tuli õpilasi 1 klassikomplekti kohta 1927/28 õ/a. 26, eelmisel õ/a. 27.

Õpilaste arv klasside järgi (õpilaste üldarv = 100)
 Nombre d'élèves par classe (total des élèves = 100)

2. Õppeaasta—Année scolaire	I II III IV V VI					
	1927/28	19,2	18,1	20,5	21,0	11,7
1926/27	17,1	18,5	22,8	21,5	11,3	8,8
1925/26	17,0	21,0	23,2	20,5	10,2	8,1
1924/25	20,1	21,5	22,7	19,1	9,5	7,1
1923/24	22,3	23,0	23,4	18,1	8,2	5,0
1922/23	23,6	24,8	23,3	17,1	7,0	4,2
1927/28 õ/a. keskm. klassi kohta — Moyenne par classe en 1927/28	15	14	16	17	20	18
1926/27	14	15	19	18	21	19
1925/26	15	18	20	19	22	20
1924/25	18	19	21	20	23	20

Õpilaste sugu. Sooliselt on õpilaste koosseis kahel viimasel aastal peaaegu muutseta:

	1927/28 õ/a.	1926/27 õ/a.
poeglapsi	51,6%	51,3%
tütarlapsi	48,4 „	48,7 „

Maal on igas klassis ülekaal poistel, linnas on esimeses neljas klassis ka enamuses poisid, kahes viimasel klassis — tüdrukud.

Õpilaste rahvus. Suhteliselt on vaadeldaval õ/a. muulaste arv nagu eelmiselgi õ/a. veidi tõusnud:

	eestlasi	muulsi
1927/28 õ/a.	87,6%	12,1%
1926/27 „	88,1 „	11,9 „

(1922 a. rahvalugemisel oli eestlasi üldse 87,7%).

Õpilaste rahvus % (õpilaste üldarv = 100 — Nationalité des élèves en % (nombre total d'élèves = 100))

3.	Eestlased Estoniens		Venelased Russes			Sakslased Allemands			Rootslased Suédois			Lätlased Lettons			Soomlased Finnois			Juudid Juifs			Muud Autres			
	P.	T.	K.	G.	F.	T.	P.	T.	K.	P.	T.	K.	P.	T.	K.	P.	T.	K.	P.	T.	K.	P.	T.	K.
	Linnad—Villes	82,8	82,8	82,8	8,3	8,3	8,3	5,3	5,5	5,4	0,3	0,3	0,3	0,7	0,8	0,8	0,1	0,1	0,1	1,8	1,5	1,6	0,7	0,7
Maad—Arrondiss.	89,9	89,6	89,7	8,6	8,8	8,7	0,2	0,3	0,3	0,8	0,8	0,8	0,3	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	—	—	—	0,1	0,1	0,1
Üldse—Total 1927/28	89,0	87,7	87,9	8,5	8,7	8,6	1,6	1,7	1,7	0,7	0,6	0,7	0,4	0,5	0,4	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,4	0,2	0,3	0,2
1926/27	88,1	88,1	88,1	8,3	8,4	8,4	1,6	1,7	1,7	0,7	0,6	0,6	0,4	0,4	0,4	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
1925/26	88,2	88,5	88,4	8,2	8,0	8,1	1,5	1,6	1,6	0,7	0,6	0,6	0,5	0,4	0,5	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3
1924/25	88,2	88,6	88,4	8,2	7,9	8,0	1,6	1,6	1,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3
1923/24	87,9	88,5	88,2	8,3	7,8	8,1	1,7	1,8	1,8	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
1922/23	89,0	90,1	89,5	8,0	7,3	7,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,7	0,6	0,5	0,6	0,1	0,1	0,1	0,4	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3

Õpilaste vanuslikku koosseisu ja koolikohustust 1927/28 õ/a. pole selgitatud. Eelmisel 1926/27 õ/a. oli õpilasi vanuses: kuni 8 a. 1,8%, 8—14 a. 93,2%, 15 a. ja van. 5%. Samal aastal jäid maal õpetuseta koolikohustuse alla kuuluvaist lapsist 3,1%. Linnas on see %

üsna tähtsuseta (juba 4 a. tagasi jäi linnas õpetuseta ainult 0,4%).

Õppekeel. Viimasel neljal õ/a. pole eesti kooles eestlaste suhtarv — 98,9 — muutunud. Seda arvu, koolide õppekeele järgi 6 viimase aasta jooksul, selgitab järgnev kokkuvõte.

Eestlaste arv kooles keelte järgi (% iga õppekeele rühma üldarvust)
 Elèves de la nationalité estonienne dans les écoles, suivant la langue d'enseignement

4. Õppeaasta Année scolaire	Kooli õppekeel—Langue d'enseignement											
	Eesti Estonienne	Eesti-vene Estono- russe	Eesti-saksa Estono- allemand.	Eesti-rootsi Estono- suédoise	Eesti-läti Estono- lettonne	Eesti-soome Estono- finnoise	Vene-Russe	Vene-läti Russe- lettonne.	Vene-juudi Russe-juive	Saksa Allemande	Rootsi Suédoise	Läti Lettonne
1927/28	98,9	73,3	69,2	52,3	87,6	57	2,2	1,8	—	0,7	—	—
1926/27	98,9	71,4	75,0	51,0	81,0	8,2	2,1	5,4	—	1,0	—	1,8
1925/26	98,9	72,9	69,0	65,8	—	—	2,1	6,2	—	1,7	2,1	11,5
1924/25	98,9	72,8	—	68,6	—	—	2,4	—	—	1,8	1,7	9,8
1923/24	99,1	71,7	77,5	57,5	—	—	2,6	—	—	1,6	2,2	1,7
1922/23	99,0	69,7	66,7	42,2	—	—	3,3	16,3	—	1,3	—	1,8

2. Algkooli õpilaste koosseisu moodustumine.

Composition de l'effectif des écoliers.

Vanad ja uued õpilased. Vanade, eelmisest õ/a. pärit, õpilaste arv on vähenenud nii linna (73,3%, 1926/27 õ/a. 71,5%) kui maa kooles (73,6%, 1926/27 õ/a. 75,5%) ja sellele vastavalt on suurenenud väljaspoolt õ/a.

jooksul kooli astunud õpilaste arv: linnas moodustavad uued õpilased 26,7% õpilaste üldarvust, maal — 26,4% eelmise aasta 25,5 ja 24,5 vastu. Maal on vaadeldaval õ/a. sama klassi istuma jäänute arv tõusnud 0,6% võrra (1927/28 õ/a. 14,3%, eelmisel 13,7%), kuna linnas see arv langenud 0,7% võrra (11,2 pealt 10,5 peale).

Algkooli õpilaste klassitulek—Formation de l'effectif des élèves des écoles primaires

5.		Eelmisest aastast pärit õpilased (% õpil. üldarvust)—Élèves restés à l'école depuis l'année passée						Õppeaasta jooksul kooli astunud õpilased (% õpilaste üldarvust) — Élèves entrés à l'école au cours de l'année scolaire (% au nombre total d'élèves)			Märkimata Non indiqué		
		Eelmisest klassist ülevõetud Élèves passés d'une classe en autre			Sama klassi jäänud Élèves restés en même classe			P.	T.	K.	P.	T.	K.
		P.	T.	K.	G.	F.	T.						
Linnad—Villes:	1927/28 . . .	61,7	63,9	62,8	11,0	10,1	10,5	27,3	26,0	26,7	—	—	—
	1926/27 . . .	62,0	64,7	63,3	11,9	10,5	11,2	26,1	24,8	25,5	—	—	—
	1925/26 . . .	61,9	65,0	63,5	12,6	10,7	11,6	25,5	24,3	24,9	—	—	—
	1924/25 . . .	62,5	64,2	63,4	12,1	11,0	11,6	25,4	24,8	25,0	—	—	—
	1923/24 . . .	59,2	61,9	60,6	11,9	10,4	11,1	28,9	27,7	28,3	—	—	—
	1922/23 . . .	55,9	58,5	57,2	13,4	12,5	13,0	30,7	29,0	29,8	—	—	—
Maad—Arrondis:	1927/28 . . .	58,0	60,8	59,3	15,9	12,6	14,3	26,1	26,6	26,4	—	—	—
	1926/27 . . .	60,6	63,1	61,8	15,0	12,2	13,7	24,4	24,7	24,5	—	—	—
	1925/26 . . .	60,0	63,1	61,5	15,4	11,9	13,7	24,6	25,0	24,8	—	—	—
	1924/25 . . .	56,6	59,1	57,8	14,9	11,4	13,2	28,5	29,5	29,0	0,4	0,4	0,4
	1923/24 . . .	55,0	57,5	56,2	14,3	11,4	12,9	30,7	31,1	30,9	0,2	0,2	0,2
	1922/23 . . .	54,3	56,3	55,2	13,9	11,3	12,7	31,8	32,4	32,1	—	—	—
Üldse—Total:	1927/28 . . .	59,0	61,7	60,3	14,6	11,9	13,3	26,4	26,4	26,4	—	—	—
	1926/27 . . .	61,0	63,6	62,2	14,2	11,7	13,0	24,8	24,7	24,8	—	—	—
	1925/26 . . .	60,5	63,6	62,0	14,7	11,6	13,2	24,8	24,8	24,8	—	—	—
	1924/25 . . .	58,1	60,5	59,3	14,2	11,3	12,7	27,7	28,2	28,0	0,2	0,3	0,3
	1923/24 . . .	56,0	58,7	57,4	13,7	11,1	12,4	30,3	30,2	30,2	0,1	0,1	0,1
	1922/23 . . .	54,7	56,8	55,7	13,8	11,6	12,7	31,5	31,6	31,6	—	—	—

1 klassi astujate kirjaoskus. Algkooli I klassi astujate kirjaoskus halveneb järjekindlalt iga aastaga (% I klassi õpilaste üldarvust):

	1927/28 õ/a.	1923/24 õ/a.
Oli kirjaoskajaid (oskab lugeda ja kirjutada):	maal 32,7 linnes 30,1	42,1 41,7
	Kokku 32,1	42,1
Oskasid ainult lugeda:	maal 24,2 linnes 23,6	23,7 19,1
	Kokku 24,1	22,8
Ei osanud lugeda ega kirjutada:	maal 43,1 linnes 46,3	34,2 39,2
	Kokku 43,8	35,1

Kirjaoskajaid (oskab lugeda ja kirjutada) tuli 1923/24 õ/a. — 4 a. tagasi — iga 100 õpilase kohta 42,1, vaadeldaval õ/a. ainult 32,1.

Tähelepanu väärib, et täiel. analfaabeetide arvu kasv I klassi astujate hulgas püsivad ja järjekindlat suurenemise tendentsi näitab nii linnes kui maal, kus juures maa lapsed ületavad siiski kirjaoskuses linnalasi.

Kirjaoskamata koolilastud (% 1 kl. õpilaste üldarvust)
Enfants entrés à l'école d'après savoir lire-écrire (% au total des élèves dans la 1 classe)

6.		Esimene klassiga koollest teatav annud % Nombre d'écoles ayant fourni de données %	Ei osanud lugeda ega kirjutada Ne sachant ni lire ni écrire			Oskasid ainult lugeda Sachant lire seulement		
			P.	T.	K.	G.	F.	T.
			Linnad—Villes:	1927/28 . . .	95,2	45,8	46,9	46,3
	1926/27 . . .	89,4	46,5	44,4	45,5	23,7	23,3	23,5
	1925/26 . . .	83,6	42,7	41,4	42,1	21,8	25,5	23,5
	1924/25 . . .	84,7	42,4	38,2	40,3	15,4	16,7	16,0
	1923/24 . . .	87,7	41,2	37,0	39,2	13,3	20,1	19,1
Maad—Arrondis:	1927/28 . . .	99,5	44,5	41,6	43,1	23,3	25,3	24,2
	1926/27 . . .	88,0	41,0	39,8	40,4	21,5	22,4	21,9
	1925/26 . . .	89,6	37,4	34,5	36,0	23,4	26,2	24,7
	1924/25 . . .	85,7	38,5	35,9	37,2	23,3	24,3	23,8
	1923/24 . . .	89,0	34,9	33,4	34,2	23,3	23,5	23,7
Üldse—Total:	1927/28 . . .	99,1	44,8	42,7	43,8	23,6	24,7	24,1
	1926/27 . . .	88,2	42,3	40,8	41,6	22,0	22,6	22,3
	1925/26 . . .	89,0	38,4	35,7	37,1	23,3	26,0	24,5
	1924/25 . . .	85,8	39,1	36,3	37,7	22,0	23,0	22,5
	1923/24 . . .	88,5	36,1	34,0	35,1	22,8	22,9	22,3

3. Õppetöö korralikkus. 1927/28 õ/a. on, võrreldes eelmise õ/a. suurenunud õppetegevuse algul hiljem kooli ilmunute arv 1,3% võrra (maal + 1,6%, linnes + 0,8%), kuid ühtlasi vähenenud umbes sama võrra enne õppetegevuse lõppu koolist ärajäämine.

Õppetegevuse algul kooli mittelõpnu ja õppetegevuse lõpul varem ärajäänud õpilased (% üldarvust)
Fréquentation irrégulière de l'école (% au nombre total)

7.		Õppetegevuse algul ei ilmunud kooli Nombre d'élèves absents au commencement de l'année scolaire			Enne õppetegevuse lõppu jäid koolist ära Nombre d'élèves ayant quitté l'école avant la fin de l'année scolaire		
		P.	T.	K.	G.	F.	T.
		Linnad—Villes:	1927/28 . . .	9,8	6,3	8,1	9,8
	1926/27 . . .	8,4	6,1	7,3	10,2	8,1	9,2
	1925/26 . . .	8,6	5,7	7,2	10,9	8,0	9,5
	1924/25 . . .	8,2	5,9	7,0	10,8	9,1	9,9
	1923/24 . . .	8,6	5,6	7,1	8,4	6,5	7,7
	1922/23 . . .	11,3	7,1	9,2	9,6	6,8	8,2
Maad—Arrondis:	1927/28 . . .	20,2	17,1	18,7	10,6	8,2	9,4
	1926/27 . . .	18,5	15,7	17,1	11,3	9,4	10,4
	1925/26 . . .	19,8	17,5	18,7	13,3	11,5	12,7
	1924/25 . . .	21,6	19,9	20,3	12,6	10,1	11,4
	1923/24 . . .	23,9	21,0	22,5	13,4	11,0	12,3
	1922/23 . . .	31,0	28,1	29,6	18,1	14,7	16,5
Üldse—Total:	1927/28 . . .	17,4	14,1	15,8	10,4	7,8	9,1
	1926/27 . . .	15,8	13,0	14,5	11,0	9,1	10,1
	1925/26 . . .	17,1	14,6	15,9	13,1	10,6	11,9
	1924/25 . . .	18,3	15,4	16,9	12,1	9,8	11,0
	1923/24 . . .	20,0	16,7	18,4	12,3	9,8	11,1
	1922/23 . . .	26,7	23,6	24,9	16,2	12,8	14,3

Iga algkooli õpilase peale tuli 1927/28 õ/a. keskmiselt puudumispäevi 15,2, ehk 1,7 päeva vähem kui eelmisel aastal. 5 aastat tagasi — 1922/23 õ/a. — kaotas iga õpilane puudumiste tõttu keskmiselt 19,1 tööpäeva (maal 21,0, linnes 12,8).

Puudumispäevade arv—Nombre des jours d'absence

8.	Puudumispäevade arv Nombre des jours d'absence						Iga õpilase peale tuli puudumispäevi Nombre des jours d'absence par élève					
	1927/28	1926/27	1925/26	1924/25	1923/24	1922/23	1927/28	1926/27	1925/26	1924/25	1923/24	1922/23
Linnad—Villes	364 008	430 752	429 070	369 963	445 044	336 874	13,5	15,6	15,5	12,2	13,4	12,8
Maad—Arrondissement	1 096 537	1 292 529	1 521 346	1 309 598	1 808 174	1 841 842	15,7	17,4	18,5	14,9	20,4	21,0
Üldse—Total	1 460 540	1 723 281	1 951 316	1 679 561	2 252 218	2 178 716	15,2	16,9	17,7	14,2	18,6	19,1

4. Algkooli õpilaste edasijõudmine.

Progrès des élèves des écoles primaires.

Õpilaste edasijõudmises võib märkida vaadeldaval õ/a. suuremal määral edu just maal: klassikursuse lõpetanud õpilaste % on tõusnud maakoolis eelmise õ/a. 75,7 pealt 77,1 peale, teiseks aastaks sama klassi jäetud õpilasi on 0,7% võrra

vähem (15,6%, eelmisel õ/a. 16,3%). Samuti on 0,7% võrra vähenenud maakoolis ka õpilaste arv, kellele järelkatsed määratud (7,3%, eelmisel õ/a. 8,0%).

Üldiselt — maad ja linnad kokkuvõetult — on 1927/28 õ/a. õppetöötulemused viimase kuue õppeaasta hulgest parimad.

Algkooli õpilaste edasijõudmine õppimises (õpilaste üldarv õppeaasta lõpul=100)
Progrès des élèves des écoles primaires (n. total d'élèves à la fin de l'an. scol.=100)

9.	Klassikursuse lõpetanud õpilased Élèves ayant passé le cours de la classe			Teiseks aastaks sama klassi jäetud. Élèves restés en même classe			Järelkatsed määratud Examens supplémentaires		
	P.	T.	K.	G.	F.	T.	P.	T.	K.
Linnad—Villes: 1927/28	75,7	79,6	77,6	15,2	12,0	13,7	9,1	8,4	8,7
1926/27	77,1	80,2	78,0	15,2	12,3	19,8	7,7	7,5	7,6
1925/26	75,7	77,4	79,7	16,0	13,6	14,7	8,3	9,0	8,6
1924/25	74,6	77,1	75,9	16,0	13,2	14,6	9,4	9,7	9,5
1923/24	76,0	77,6	76,8	15,3	13,7	14,7	8,2	8,7	8,5
1922/23	70,0	73,0	71,2	16,0	13,4	14,6	14,0	13,6	14,2
Maad—Arrond.: 1927/28	74,7	79,8	77,1	17,5	13,6	15,6	7,8	6,6	7,3
1926/27	72,9	78,6	75,7	18,3	14,2	16,2	8,8	7,2	8,0
1925/26	75,1	79,8	77,3	17,0	13,5	15,3	7,9	6,7	7,4
1924/25	74,1	79,2	76,6	17,7	13,6	15,7	8,2	7,2	7,7
1923/24	73,5	78,5	75,9	18,2	14,3	16,3	8,3	7,2	7,8
1922/23	70,4	75,7	72,9	17,6	14,0	15,9	12,0	10,3	11,2
Üldse—Total 1927/28	74,9	79,7	77,3	16,9	13,2	15,1	8,2	7,1	7,6
1926/27	74,0	79,1	76,5	17,5	13,7	15,6	8,5	7,2	7,9
1925/26	75,2	79,2	77,1	16,8	13,5	15,2	8,0	7,3	7,7
1924/25	74,2	78,7	76,4	17,3	13,5	15,4	8,5	7,3	8,2
1923/24	74,2	78,2	76,2	17,6	14,1	15,9	8,2	7,7	7,9
1922/23	70,2	75,0	72,5	17,2	13,9	15,6	12,6	11,1	11,9

Õpilaste edasijõudmine maakoolis klasside järgi — klassikursuse lõpetanute % -- näitab 1927/28 õ/a., võrreldes eelmise õ/a., ilma erandita kõigis klassides tõusu. Linnakoolis on vaadeldaval õ/a. edasijõudmine paranenud vaid I ja II klassis, kuna neljas kõrgemas klassis tagasiminekut on märgata.

Edasijõudmine klasside järgi (Klassikursuse lõpetanute % vastava klassi õpilaste üldarvust)
Progrès des élèves d'après les classes (Élèves ayant passé le cours de la classe en % au nombre total des élèves de la classe correspondante)

10.	Klassid—Classes						
	I	II	III	IV	V	VI	
Linnad—Villes: 1927/28	88,3	86,0	79,7	72,1	70,0	72,7	
1926/27	87,9	85,3	80,3	73,4	74,6	73,9	
1925/26	86,0	83,2	78,1	67,2	76,2	73,1	
1924/25	84,6	81,3	76,5	67,4	75,7	71,9	
1923/24	85,6	83,0	77,5	65,9	76,2	73,8	
Maad—Arrondissement: 1927/28	80,1	81,3	73,3	72,0	76,3	84,4	
1926/27	78,2	79,1	72,2	72,3	76,2	82,5	
1925/26	79,1	80,5	74,9	73,1	77,7	84,0	
1924/25	77,8	81,1	72,9	72,6	76,8	83,0	
1923/24	77,6	79,9	72,5	72,3	74,7	80,5	
Üldse—Total: 1927/28	81,8	82,4	74,7	72,5	73,5	78,9	
1926/27	80,3	80,4	73,8	72,6	75,5	78,3	
1925/26	80,5	81,0	75,5	71,6	77,1	79,0	
1924/25	78,9	81,3	73,7	71,2	75,7	77,7	
1923/24	79,1	80,5	73,7	70,5	75,4	76,9	

Huvitav on märkida, et möödunud viie aasta jooksul maakoolis ületas õppetöö edukuses (klassikursuse lõpetanute % vastava klassi õpilaste üldarvust õppetöö lõpul) kõik teised viimane — VI klass, kuna linnas esikohal püsis kogu aeg I klass.

5. Algkoolide tulud ja kulud.

Recettes et dépenses des écoles primaires.

Tulud. 1927/28 õ/a. algkoolide tuludes moodustavad omavalitsuse summad 51,8% (1926/27 õ/a. 56,7),

riigisummad 34,6% (38,6). Vastavalt on aga tõusnud seltsidelt (siia hulka arvatud ka saksa ja juudi kulturomavalitsused) ja õppemaksust (erakoolis) saadud summade osatähtsus tuludes 3% pealt 1926/27 õ/a. 11,6% peale vaadeldaval õ/a. Seltsidelt, eraisikult-kooliüldpidajailt ja õppemaksust sisse tulnud summade tõus on tingitud sellest, et 36-st keskkoolide juures töötavast algkoolist, kus ühine majandus keskkooliga, on 15 algkooli (neist 13 õppemaksuga era algkoolid) 1927/28 õ/a. võimaliku leidnud oma majanduse keskkoolist eraldada ja selle tõttu on nimetatud 15 algkooli 1927/28 õ/a. esmakordselt algkoolide tuludes-kuludes näidatud.

1 algkooli õpilase peale langevat kulusummat keskkoolide juures töötavate algkoolide majandussummade ülekandmine ei mõjuta: kuni 1927/28 õ/a. on 1 õpilase peale kulutatud summa väljaarvamisel algkooles võetud algkooli õpilaste arv ilma keskkooli algkoolide õpilasteta, kuna nüüd ühes 15 kooli majanduse ülekandmisega ka nende koolide õpilaste arv algkooli õpilaste arvule juure on arvatud kulusumma väljaarvamisel 1 õpil. peale.

1 õpilase peale on omavalitsused nende poolt ülalpeetavais kooles välja annud omavalitsuse

summade arvel (sulgudes tldkulusumma 1 algk. õpilase peale *mk*).

	Linnad	Maad	Üldse
1927/28 õ/a.	4 351	4 070	4 186 (7 517)
1926/27 "	4 156	3 542	3 685 (6 639)
1925/26 "	3 964	2 935	3 155 (5 480)
%/o (1925/26 õ/a. = 100)			
1927/28 õ/a.	109,8	138,7	131,1 (187,2)
1926/27 "	104,8	120,7	116,8 (121,1)

Algkoolide ülalpidamiseks saavutatud sissetulekute suhteline vahekord viimase 5 õ/a. jooksul on järgmine (koolide ülalpidamiseks saadud üldsumma = 100):

Algkoolide tulud ¹⁾ — Ressources des écoles primaires

11.	Koolide arv Nombre d'écoles	Kooli ülalpidamiseks saadud (%%) — Subventions et autres ressources						Kokku—Total	Omavalitsused neu- de poolt tarpeeta- vate koolide peale küüdan. (tüh. hand.) Dépenses des administrations à l'entretien de leurs écoles (en 1000 mk.)	Ühe õpilase peale kulutatud Dépenses par élève
		Riigilt Subventions de l'État.	Omavalitsusilt Subventions des administrations locales	Seltsidelt ja eraiskult Subventions des sociétés et per- son. privées	Õppemaksust Rétribution scolaire	Muult Autres ressour- ces				
Linnad—Villes:										
1927/28	126	34,6	51,8	4,9	6,7	2,0	100	92 322	4 351	
1926	112	38,6	56,7	1,4	1,6	1,7	100	91 960	4 156	
1925	109	34,8	59,1	1,3	2,3	2,0	100	87 255	3 984	
1924	112	33,8	59,4	2,1	3,1	1,6	100	84 874	3 610	
1923	113	32,2	61,4	1,7	3,4	1,3	100	80 060	3 352	
Maad—Arrondis.:										
1927/28	1 177	43,7	53,6	0,5	0,1	2,1	100	280 866	4 070	
1926	1 193	43,6	53,2	0,7	0,1	2,4	100	259 181	3 542	
1925	1 218	41,1	55,2	0,7	0,2	2,8	100	238 292	2 935	
1924	1 237	40,0	56,6	0,7	0,2	2,5	100	228 092	2 617	
1923	1 245	42,1	54,9	0,9	0,3	1,8	100	187 918	2 142	
Üldse—Total:										
1927/28	1 303	41,3	53,2	1,6	1,8	2,1	100	373 188	4 136	
1926	1 305	42,8	54,2	0,8	0,5	2,2	100	351 141	3 685	
1925	1 327	39,5	56,2	1,0	0,7	2,6	100	325 547	3 155	
1924	1 349	38,4	57,4	1,1	0,9	2,2	100	312 986	2 828	
1923	1 358	39,4	56,7	1,1	1,1	1,7	100	287 978	2 401	

Kulud. 1927/28 õ/a. on õpilaste arv, nagu eelpool märkisime, vähenenud 6 111 isiku ehk 6% võrra, algkoolide ülalpidamise kulud aga näitavad 8,8%-list tõusu:

	Üldkulusumma (milj. mk)	Õpilaste arv	Kulu 1 õpil. peale (tuh. mk)
1927/28 õ/a.	696,2(108,8)	94 907(94,0)	7,3(113,6)
1926/27 "	639,8(100%)	101 018(100%)	6,3(100%)

Üldse on kulud aasta jooksul suurenenud 56,4 milj. *mk* võrra. Selles lisakulus moodustavad:

	Milj. mk	%
Õpetajate palgad	30,8	54,8
Ametn. ja teen. palgad	5,4	9,6
Kõik muud kulud	20,2	35,8

Võrreldes suhteliselt vaadeldava õ/a. kulusid eelmisega, selgub et kululiikide võnkepiirid ei ulatu üle 1,4% (majanduskulud): vähenenud on pedagoogilise personali palgakulu, kulutused õppevahendite muretsemiseks ja raamatukogude täiendamiseks, õpilaste toetuseks; suurenenud ametn. ja teenijate palgad, majanduskulud. Liik „muud kulud“, mille alla on arvatud majade parandamine, inventari muretsemine, kantselei

ja muud kulud, moodustab endiselt 11% kulude üldsummast.

Viimase 4 aasta jooksul on 1 algkooli õpilase peale kulutatud summa keskmiselt, üleriigi võttes, tõusnud 83,6% võrra:

1927/28 õ/a. oli kulu	7 517 <i>mk</i> (183,6% ₀)
1923/24 " " "	4 094 " (100 ")

Vaadeldes 1927/28 õ/a. kulutusi 1 õpilase peale üksikute linnade ja maade järgi, vahet tege-mata koolide ülalpidajas ja tüübis, selgub suur kulusumma võnkumine: maal kulutatakse (tuh. *mk*) 1 õpilase peale 6,1 (Saaremaa) kuni 8,9 (Tartumaa); keskmiselt — 7,5. Linnas on võnku-mise amplituud veelgi laiem: Nõmmes langeb 1 õpilase peale 5,0, Paides — 12,8. Üleriikline keskmine kulutus 1 õpilase peale linnas — 7,6 — oli 1927/28 õ/a. pea samasugune kui maal (7,5).

Ühe õpilase peale kulutati (tuh. *mk*) avalikes kooles 1927/28 õ/a. (neis kooles õpib 96,1% algk. õpilaste üldarvust) keskmiselt üleriigi 7,5 (linnas 7,4, maal—7,5), erakooles maksab 1 õpilane 9,7 (linnas 10,5, maal 5,5).

Jaotades koolõe nende ülalpidaja järele, on 1 õpilase peale kulutatud mõõdunud 6 aasta jooksul:

¹⁾ Ülalpidajalt ja kõrvalt saadud summad kokku arvatult.

Algkoolide kulud—Dépenses des écoles primaires.

12.	Palkad, juhat. ja õpetajate salarides du directeur et du personnel enseignant	Palkad ametnikele ja teenijatele Salaires des employés et du service	Majandus- (üür-, kütte, vaigustus) kuludeks Dépenses économiques (loyer, chauffage, éclairage)	Õppevahendite mureseamiseks ja raamatutõg. täendamiseks Achat de moyens d'enseignement et complétement de bibliothèques	Õpilaste toetuseks Secours aux élèves	Muud kulud Autres dépenses	Kokku Total	Märkimata Dépenses non indiquées
Linnad—Villes:								
1927/28	65,1	7,1	13,0	2,3	5,1	7,4	100	0,0
1926 . . .	67,2	6,0	11,1	2,3	5,0	8,4	100	—
1925 . . .	67,0	6,1	10,5	2,6	5,0	8,8	100	—
1924 . . .	67,0	5,6	11,4	2,6	4,3	9,1	100	0,2
1923 . . .	67,5	5,4	10,7	2,5	4,5	9,4	100	2,0
1922 . . .	61,8	5,2	12,2	2,7	6,7	11,4	100	—
Maad—Arrondiss.:								
1927/28	70,8	2,3	10,3	2,2	2,2	12,2	100	0,0
1926 . . .	71,3	2,0	9,1	2,3	2,5	12,0	100	0,0
1925 . . .	71,3	2,3	10,1	2,4	2,9	11,0	100	0,1
1924 . . .	71,4	2,1	9,8	1,9	2,5	12,0	100	0,0
1923 . . .	74,6	2,1	9,1	2,2	3,0	9,0	100	0,3
1922 . . .	71,9	2,1	11,6	1,7	2,8	9,9	100	—
Üldse—Total:								
1927/28	69,4	3,5	11,0	2,2	2,9	11,0	100	0,0
1926 . . .	70,7	3,0	9,6	2,3	3,4	11,0	100	0,0
1925 . . .	70,2	3,2	10,2	2,5	3,4	10,5	100	0,0
1924 . . .	70,2	3,0	10,2	2,1	3,2	11,3	100	0,1
1923 . . .	72,7	3,0	9,5	2,3	3,4	9,1	100	0,8
1922 . . .	68,9	3,0	11,8	2,0	4,0	10,3	100	—

Ühe õpilase peale kulutatud — Dépenses par élève

13.	1927/28	1926/27	1925/26	1924/25	1923/24	1922/23
Kooli ülalpidaja:						
Linn—Ville	7 317	7 168	6 440	5 767	5 204	4 848
Maa—Arrondissement	6 765	8 385	5 761	5 204	4 561	4 441
Alev—Bourg	6 634	5 620	5 168	5 155	3 924	3 093
Vald—Commune	7 513	6 524	5 200	4 479	3 733	2 880
Selts—Société	10 457	8 505	7 156	7 061	5 978	3 793
Erasisik—Personne privée	7 815	6 543	6 253	4 954	4 524	4 852
Linn ja vald—Ville et commune	—	8 516	7 712	6 105	4 911	5 590
Linn ja selts—Ville et société	9 587	5 086	5 720	4 588	4 010	—
Linn ja erasisik—Ville et personne privée	—	—	—	—	—	4 525
Maa ja vald—Arrondiss m. et commune	—	—	5 802	3 860	5 069	3 527
Alev ja vald—Bourg et commune	7 113	4 433	4 678	—	—	—
Alev ja selts—Bourg et société	7 441	7 219	6 790	—	—	—
Vald ja selts—Commune et société	4 701	5 482	4 328	4 379	3 765	995
Vald ja erasisik—Commune et personne privée	—	—	2 818	1 761	—	1 950
Keskmiselt—Moyenne	7 517	6 639	5 480	4 808	4 094	3 277

Õpetajad — Personnel enseignant

6. Algkooli õpetajate koosseis.

Personnel enseignant des écoles primaires.

Õpetajaid oli 1927/28 õ/a. algkoolis:

linnes: aval. koolis 989, era 336, kokku 1275
 maal: " " 2798, " 28, " 2826
 Kokku " " 3787, " 364, " 4101

1 algkooli peale tuli keskmiselt üleriigi 3,1 õpetajat, linnes 8,7, maal 2,4. Õpilasi tuli 1 õpetaja peale: aval. algkoolis 25, era — 10.

Õpetajate koosseis paraneb algkoolis igaaastaga järjekindlalt: 4 viimase aasta jooksul on kutsega õpetajate arv tõusnud 76,6 pealt 88% peale. Võrdluseks märgime, et keskkoolis oli vaadeldaval õ/a. kutsega õpetajaid ainult 60,9%.

14.

	Aasta jooksul läbikannud õpilaste arv Ont quitté l'école au cours de l'année scolaire	Aasta jooksul järele tulnud õpilaste arv Engagés pendant l'année scolaire	Õpetajate koosseis 1) Effectif du personnel enseignant	
			Kutsega Ayant diplôme d'institut.	Kutseta Sans diplôme de l'institut.
Linnad—Villes:				
1927/28	9,0	4,0	89,6	10,4
1926/27	8,0	3,5	87,9	12,1
1925/26	8,5	6,0	89,6	10,4
1924/25	7,9	2,9	85,8	14,2
1923/24	5,3	3,3	86,0	14,0
Maad—Arrondiss.:				
1927/28	11,0	9,5	87,3	12,7
1926/27	7,4	6,2	83,1	16,9
1925/26	8,6	5,2	79,4	20,6
1924/25	9,1	2,8	74,8	25,2
1923/24	9,0	3,9	71,6	28,4
Üldse—Total:				
1927/28	10,4	7,8	88,0	12,0
1926/27	7,6	5,3	84,6	15,4
1925/26	8,6	6,2	82,6	17,4
1924/25	8,7	2,9	78,5	21,5
1923/24	7,7	3,7	76,6	23,4

1) 1927/28 õ/a.—õppeaasta algul, 1926/27 ja 1925/26 õ/a.—31 detsembril, 1924/25 ja 1923/24 õ/a.—õppeaasta lõpul.

II. KESKKOOLID — ÉCOLES SECONDAIRES.

7. Keskkooli klasside ja õpilaste arv ning koosseis.

Nombre de classes et d'élèves des écoles secondaires.

Klasside ja õpilaste arv. Võrreldes eelmise õ/a. on klasside arv vähenenud 31, õpilaste — 298 võrra:

1927/28 õ/a. oli klasse . . . 596, õpilasi . . . 16 831
 1926/27 " " " . . . 627, " . . . 17 129
 85 keskkoolist, mis töötasid vaadeldaval õ/a. asus linnas 77, maal 8. Selles arvus oli avalikke keskkooli 57 (linnes 50, maal 7) 466 klassi ja 13 510 õpilasega ja erakooli 28 (linnes 27, maal 1) 180 klassi ja 3 321 õpilasega.

Linna 77 keskkoolist oli 49 ühiskoolid, 28 lahuskoolid. Maal tegutsesid ainult ühiskoolid (8).

Klasside arvu liikumist keskkoolis viimase 5 a. jooksul selgitab järgnev kokkuvõte: (v. tab. 15.)

Õpilaste arv on vaadeldaval õ/a. nelja alama klassi arvel vähenenud 621 võrra (I kl. 254, II kl. 135, III kl. 155, IV kl. 77) ja suurenenud lõpuklassis 323 võrra (V—266, VI—57). Üldine vähenemine õpilaste arvust seega 298. Õpilasi tuli 1927/28 õ/a. keskmiselt 1 klassi kohta: avalikoolis 29, erakoolis — 26.

Klasside järgi on keskmine õpilaste arv, võrreldes eelmise õ/a. II ja VI klassis samal kõrgusel (30, 26), 1 punkti võrra suurenenud I, III, IV (36, 28, 24) ja 2 punkti—V klassis (25)

Klasside arv—Nombre de classes

15. Maad ühes linnega Arrondissement des villes	Absoluutarvud 1927/28—Nombre de classes							Klasside üldarv—100 Nombre total de classes=100					
	I	II	III	IV	V	VI	Kokku Total	I	II	III	IV	V	VI
Harju	31	36	34	34	37	3	175	17,7	20,6	19,4	19,4	21,2	1,7
Viru	15	17	17	16	18	1	84	17,9	20,2	20,2	19,1	21,4	1,2
Järva	6	6	6	7	7	—	32	18,8	18,7	18,7	21,9	21,9	—
Lääne	4	4	4	3	3	1	19	21,0	21,1	21,0	15,8	15,8	5,3
Saare	3	3	3	4	4	1	18	16,7	16,7	16,7	22,2	22,2	5,5
Pärnu	7	7	9	8	8	—	39	17,9	18,0	23,1	20,5	20,5	—
Viljandi	8	9	8	10	10	—	45	17,8	20,0	17,8	22,2	22,2	—
Tartu	20	21	21	21	21	2	106	18,9	19,8	19,8	19,8	19,8	1,9
Valga	7	6	8	8	7	—	36	19,5	16,7	22,2	22,2	19,4	—
Võru	6	6	5	6	6	1	30	20,0	20,0	16,7	20,0	20,0	3,3
Petseri	2	2	2	3	3	—	12	16,7	16,7	16,6	25,0	25,0	—
Kokku—Total	109	117	117	120	124	9	596	18,3	19,6	19,6	20,2	20,8	1,5
1926/27	119	122	129	126	124	7	627	19,0	19,4	20,6	20,1	19,8	1,1
1925/26	125	128	131	127	122	7	640	19,5	20,0	20,5	19,8	19,1	1,1
1924/25	132	136	132	126	111	7	644	20,5	21,1	20,5	19,6	17,2	1,1
1923/24	145	139	131	115	96	6	632	23,0	22,0	20,7	18,2	15,2	0,9
1922/23	140	135	119	98	86	4	582	24,1	23,2	20,4	16,8	14,8	0,7

Õpilaste arv klasside järgi (õpilaste üldarv = 100)
 Nombre d'élèves par classes (total des élèves = 100)

Õpilaste vanus (õpilaste arv = 100)
 Répartition des élèves d'après l'âge (nombre d'élèves=100)

16. Õppeaasta—Année scolaire	I	II	III	IV	V	VI
1927/28	23,2	20,9	19,5	16,8	18,2	1,4
1926/27	24,3	21,3	20,1	16,9	16,3	1,1
1925/26	23,9	21,7	20,8	18,1	14,6	0,9
1924/25	24,7	22,8	19,8	17,5	14,2	1,0
1923/24	26,6	23,7	19,8	16,1	13,0	0,8
1922/23	28,1	24,4	19,6	15,4	11,9	0,6
1927/28 õ/a. keskmine klassi kohta—Moyenne par classe en 1927/28	36	30	28	24	25	26
1926/27	35	30	27	23	23	26
1925/26	35	31	29	26	22	24

17. Õppeaasta—Année scolaire	Alla 15a. Moins de	15—17 a.	18—20 a.	21—25 a.	Üle 25 a. Plus de	Teadm. Inconnu
Poisid — Garçons						
1927/28	15,0	47,7	27,0	5,3	5,0	0,3
1926/27	...	...	...	...	...	...
1925/26	...	...	...	...	...	...
1924/25	13,2	46,9	28,4	8,3	3,2	—
1923/24	11,9	47,0	29,4	8,7	3,0	—
Tüdrukud — Filles						
1927/28	16,9	50,5	27,4	3,8	1,4	0,6
1926/27	...	...	...	...	...	...
1925/26	...	...	...	...	...	...
1924/25	13,9	52,4	28,9	4,2	0,6	—
1923/24	14,0	52,6	28,5	4,3	0,6	—
Kokku — Total						
1927/28	16,0	49,2	27,2	4,5	3,1	0,5
1926/27	...	...	...	...	...	...
1925/26	...	...	...	...	...	...
1924/25	13,6	49,7	28,6	6,2	1,9	—
1923/24	13,0	49,9	28,9	6,5	1,7	—

Õpilaste vanus. Keskkooli õpilaste vanuslikku koosseisu ei jälgitud 1926/27 ja 1925/26 õ/a. Kõrvutame siin kohal 1927/28 ja 1924/25 õ/a. kohta käivad arvud, selgema pildi saamiseks muutusist, mis õpilaste vanusrühmes sündinud viimase 3 a. jooksul.

	1927/28 õ/a.	%	1924/25 õ/a.	%
Alla 15 a. v.	2 678	16,0	2 507	13,6
15—17 " "	8 238	49,2	9 172	49,7
18—20 " "	4 554	27,2	5 293	28,6
21—25 " "	762	4,5	1 141	6,2
üle 25 " "	523	3,1	352	1,9
Märkimata van.	76	—	256	—
Kokku	16 831	100	18 721	100

Keskkooli normaalvanusrühm—15—20 a. van. õpilased — moodustas 3 a. tagasi 78,3% õpilaste üldarvust, nüüd on rühmas 76,4% (—1,9%). Üle 20 a. vanusrühma kuulus 1924/25 õ/a. 8,1%, 1927/28 õ/a. — 7,6% õpilaste arvust (—0,5%). Suurenenud on eelpool toodud kahe rühma arvel kolme mõõdundu aasta jooksul aga alla

15 a. van. — algkooliealiste — laste rühm 2,4% võrra. Sama nähtust — õpilaste koosseisu järjekindlat, kuigi väikest, noorenemist — konstateerisime ka algkooli õpilaste juures 1926/27 õ/a. Märgive, et õpilased vanuses üle 25 a. pea erandita kuuluvad õhtukeskkoolide õpilaskonna hulka.

Õpilaste sugu. Sooliselt jagunesid keskkooli õpilased 1927/28 õ/a. järgmiselt (sulgudes algkooli õpilaste sooline jaotus samal ajal):

- Poeglapsi 48,1% (51,6)
- Tütarlapsi 51,9% (48,4)

Linna ühiskoolis on igas klassis ülekaal tüdrukul.

Õpilaste rahvus. Eesti rahvusest õpilasi oli 1927/28 õ/a. 82,6% (eelmisel õ/a. 82,4), sakslasi 7,7% (7,5), venelasi 6,3% (6,4) ja muust rahvusest õpilasi 3,4% (3,7).

Eesti rahvuslik koosseis viimase rahvalugemise andmeil: eestlasi 87,7%, venelasi 8,2%, sakslasi 1,7%, muid — 2,4%.

Õppekeel. Möödunud 5 a. jooksul on eestlaste arv eesti õppekeelega kooles, püsid kogu aeg 99% ümber, langenud 0,3% võrra: 99,4% pealt 1922/23 õ/a. 99,1% peale 1927/28 õ/a.

Õpilaste rahvus % (õpilaste üldarv = 100)

Nationalité des élèves en % (nombre total d'élèves = 100)

Aasta	Õpilaste rahvus %									
	Eestlased Estoniens	Venelased Russes	Sakslased Allemands	Roovitlased Suédois	Lätlased Lettons	Soomlased Finnois	Juudid	Muud	Juudid	Muud
1927/28	82,1	6,2	8,4	0,6	0,5	0,0	1,5	0,7	0,0	0,0
1926/27	82,3	5,9	8,3	0,6	0,6	0,0	1,5	0,8	0,0	0,0
1925/26	82,3	6,1	7,9	0,7	0,7	0,2	1,7	0,4	0,0	0,0
1924/25	82,1	6,2	7,6	0,6	1,0	0,0	1,8	0,7	0,0	0,0
1923/24	81,9	6,1	7,7	0,5	1,0	0,0	2,2	0,6	0,0	0,0
Tüdrukud — Filles										
1927/28	83,1	6,4	7,1	0,4	0,6	0,1	1,5	0,8	0,0	0,0
1926/27	82,6	6,9	6,9	0,4	0,7	0,1	1,6	0,8	0,0	0,0
1925/26	81,9	7,3	7,0	0,4	0,9	0,1	1,7	0,7	0,0	0,0
1924/25	82,1	7,1	7,0	0,4	1,0	0,1	1,7	0,6	0,0	0,0
1923/24	81,9	7,1	6,9	0,4	1,1	0,1	1,9	0,6	0,0	0,0
Kokku — Total										
1927/28	82,0	6,3	7,7	0,5	0,6	0,1	1,5	0,7	0,0	0,0
1926/27	82,4	6,4	7,5	0,5	0,7	0,1	1,6	0,8	0,0	0,0
1925/26	82,2	6,8	7,4	0,5	0,8	0,1	1,7	0,5	0,0	0,0
1924/25	82,1	6,6	7,3	0,5	1,0	0,1	1,8	0,6	0,0	0,0
1923/24	81,9	6,6	7,3	0,4	1,1	0,1	2,0	0,6	0,0	0,0

Eesti-vene kooles on sama aja jooksul eestlaste arv tõusnud 32,4% pealt 51,0 peale.

Vene ja saksa kooles väheneb eestlaste arv järjekindlalt:

1927/28 õ/a. oli eestlasi vene kooles 43%, saksa kooles 1,6%
1922/23 " " " " " " 11,3 " " " " 3,5%

Eestlaste arv kooles keelte järgi (% iga õppekeele rühma üldarvust).

Elèves de la nationalité estonienne dans les écoles, suivant la langue d'enseignement.

Kooli õppekeel — Langue d'enseignement

Õppeaasta Année scolaire	Kooli õppekeel — Langue d'enseignement																	
	Eesti Estonienne			Eesti-vene Eston.-Russe			Vene Russe			Vene-juudi Russe-Juive			Saksa Allemande			Läti Lettonne		
	P.	T.	K.	G.	F.	T.	P.	T.	K.	P.	T.	K.	P.	T.	K.	P.	T.	K.
1927/28	98,0	99,2	99,1	53,8	47,7	51,0	3,7	4,8	4,3	—	—	—	1,8	1,4	1,6	36,4	17,6	25,0
1926/27	99,1	99,4	99,2	51,1	37,3	44,7	5,1	5,4	5,2	—	—	—	2,6	2,2	2,4	23,5	23,8	23,7
1925/26	99,2	99,3	99,3	49,3	28,2	39,8	5,3	5,5	5,4	—	—	—	3,3	2,1	2,7	21,4	11,5	16,7
1924/25	99,3	99,3	99,3	48,3	21,7	35,7	7,9	5,9	6,9	—	—	—	4,1	2,9	3,5	—	—	—
1923/24	99,5	99,3	99,4	45,8	23,1	34,4	7,4	8,6	8,0	—	—	—	4,1	2,9	3,5	—	—	—
1922/23	99,5	99,3	99,4	40,8	24,6	32,4	10,7	11,8	11,3	—	—	—	3,8	3,3	3,5	2,2	4,3	3,3

S. Keskkooli õpilaste koosseisu moodustumine, õppetöö korralikkus ja edasijõudmine.

Efficacité et progrès des études des écoles secondaires.

Õpilaste koosseis on võrreldes eelmise õ/a. paranenud: eelmisest klassist üleviidud õpilaste arv on tõusnud 67,4 pealt 68,7% peale, kuna

sama klassi jäänute arv on langenud 5,7 pealt 4,4% peale. Märgive, et alla 5,3% pole sama klassi jäänute arv möödunud 5 a. jooksul veel langenud, tõustes üksikuil aastail kuni 6,9%-ni (1924/25 õ/a.).

Keskkooli õpilaste koosseisu moodustumine (õpilaste üldarv=100)

Formation de l'effectif des élèves des écoles secondaires (nombre total des élèves=100).

Õppeaasta Année scolaire	Keskkooli õpilaste koosseisu moodustumine																					
	Eelmisest aastast pärit õpilased — Elèves restés à l'école depuis l'année passée						Teistest kooles sisseastunud õpilased — Elèves venant d'autres écoles						Kodusisseastunud õpilased — Elèves venant de chez leurs parents						Kokku mesi sisseastunud õpilased — Total des élèves entrés à l'école			
	Eelmisest klassist üleviidud — Elèves passés d'une classe en l'autre			Sama klassi jäänud — Elèves restés en même classe			Üldse Gr. tout			Neist eelm. õ/a. algk. 6 kl. lõp. Dont ayant pas. en l'aut. scél. prés. le cours de 6 cl. de l'éc. prim.			Varemalt algk. 6 kl. lõpetanud — Ayant passé le cours de 6 cl. de l'éc. prim.			Koduse ettevõtmisega — Elèves à la maison			P.	T.	K.	
1927/28	65,4	71,4	68,7	4,9	4,0	4,4	23,5	23,2	25,6	54,9	70,2	65,4	0,9	1,1	1,0	0,3	0,3	0,3	0,3	29,7	21,6	26,9
1926/27	65,4	69,2	67,4	6,1	5,3	5,7	20,6	24,6	25,5	51,8	56,6	54,2	1,3	0,6	1,0	0,6	0,3	0,4	0,4	28,5	25,5	26,9
1925/26	66,0	66,2	66,1	5,3	5,9	5,6	27,1	27,1	27,1	79,7	75,2	77,4	1,1	0,4	0,8	0,5	0,4	0,1	0,1	28,7	27,9	28,3
1924/25	64,4	67,0	65,7	7,2	6,3	6,8	26,9	25,8	26,3	77,5	81,0	79,3	0,7	0,3	0,5	0,8	0,6	0,7	0,7	28,4	26,7	27,5
1923/24	69,8	74,2	72,0	5,9	4,9	5,4	22,6	19,1	20,9	75,7	52,4	64,8	0,3	0,6	0,4	1,4	1,2	1,3	1,3	24,3	20,9	22,6
1922/23	74,6	80,2	77,5	5,3	5,1	5,2	16,4	13,1	14,7	...	...	...	3,7	1,6	2,6	—	—	—	—	20,1	14,7	17,3

1) Tallinna kolledži 689 õpilase kohta puuduvad teated.

2) Tallinna kolledži 661 õpilase kohta puuduvad teated.

Algkooles moodustas viimaseil aastail sama klassi jäänud õpilaste arv 13% ümber õpilaste üldarvust — linnas umbes 11, maal 14%.

Teisist koolest ja kodust keskkooli sisseastunud õpilasi oli 1927/28 õ/a. 26,3% õpilaste koosseisus — täpselt eelmise õ/a. arv.

6 kl. algkooli lõpetanute seas on tung keskhariduse järele jälle tõusnud: 1927/28 õ/a. oli teisist koolest keskkooli astunute hulgas alg-

kooli äsja lõpetanud 65,4% (2 870 isikut), 1926/27 õ/a. — 54,2% (2 389).

Õpilaste edasijõudmine on vaadeldaval õ/a. halvenenud: 1927/28 õ/a. on klassikursuse lõpetanud 66,4% õpilasist, eelmisel õ/a. — 68,2%.

Vaadeldes üksikuid klasse, selgub, et õpetöö edukus näitab langust kõigis klassides, väljaarvatud ainult I klass, kus klassikursuse lõpetanute arv 1,5% võrra tõusnud.

Keskkooli õpilaste edasijõudmine õppimises—*Progrès des élèves des écoles secondaires.*

21. Õppeaasta <i>Année scolaire</i>	Klassikursuse lõpetanud õpilased <i>Élèves ayant passé le cours de la classe</i>	Klassikurust mitte lõpetanud õpilased <i>Élèves n'ayant pas passé le cours de la classe</i>				Klassikurs. lõpetanud (õpilaste arv õ/a. lõpu=100) <i>Élèves ayant passé le cours de la classe (nombre des élèves à la fin de l'an. scol.=100)</i>					
		Koguarv <i>Nombre total</i>	Neist — <i>Dont</i>		I kl.— <i>cl.</i>	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.	VI kl.	
			Telseks aastaks sama kl. jäet. <i>Restés en même classe</i>	Järelekatset määr. <i>Examens supplémentaires</i>							
Poisid — Garçons.											
1927/28 ¹⁾	62,6	37,4	26,0	74,0	58,3	58,6	60,0	58,9	78,1	99,0	
1926/27 ²⁾	64,6	35,4	24,5	75,5	56,0	65,0	60,5	61,9	83,7	98,8	
1925/26 ³⁾	62,5	37,5	27,1	72,9	57,2	58,8	58,5	59,9	81,7	97,7	
1924/25 ⁴⁾	62,9	37,1	26,8	73,7	58,8	61,2	58,1	60,9	82,0	89,2	
1923/24	61,6	38,4	27,5	72,5	57,7	60,8	58,5	58,3	80,7	94,5	
1922/23	61,1	38,9	26,2	73,8	...	...	...	...	...	...	
Tüdrukud — Filles.											
1927/28 ¹⁾	69,6	30,4	24,2	75,8	65,9	67,7	65,4	66,1	83,4	95,9	
1926/27 ²⁾	71,4	28,6	24,3	75,7	65,2	70,5	67,4	67,5	90,6	98,9	
1925/26 ³⁾	67,4	32,6	24,2	75,8	63,4	65,5	62,0	65,8	83,3	95,0	
1924/25 ⁴⁾	68,7	31,3	26,8	73,4	62,9	64,7	65,6	62,8	81,9	92,2	
1923/24	65,9	34,1	28,1	71,9	62,6	64,3	62,8	62,6	82,4	97,5	
1922/23	64,6	35,4	25,5	74,5	...	...	...	...	...	...	
Kokku — Total.											
1927/28 ¹⁾	66,4	33,6	25,2	74,8	62,3	63,5	62,9	62,8	81,0	97,5	
1926/27 ²⁾	68,2	31,8	24,4	75,6	60,8	67,9	64,2	65,0	87,4	97,8	
1925/26 ³⁾	65,0	35,0	25,7	74,3	60,4	62,3	60,3	63,0	82,5	96,4	
1924/25 ⁴⁾	64,9	35,1	26,5	73,5	60,6	63,1	61,9	61,9	82,4	90,9	
1923/24	63,8	36,2	27,8	72,2	59,9	62,6	60,8	60,9	81,7	96,3	
1922/23	62,9	37,1	25,8	74,2	...	...	...	...	...	...	

Õpilaste kooliskäimise korralikkusest annab pildi järgnev kokkuvõte (tab. 22).

1927/28 õ/a. langes iga õpilase peale puudumistunde keskmiselt 54, eelmisel aastal 4 tunni võrra rohkem — 58.

Õppetegevuse algul kooli mittellunud ja õppetegevuse lõpul varem ärajäänud õpilased (% üldarvust).
Fréquentation irrégulière de l'école (% au nombre total).

22. Õppeaasta <i>Année scolaire</i>	Õppetegevuse algul ei ilmunud kooli <i>Nombre d'élèves absents au commencement de l'année scolaire</i>			Enne õppetegevuse lõppu jäid koolist ära <i>Nombre d'élèves ayant quitté l'école avant la fin de l'an. scolaire</i>			Nombre des heures d'absence par élève Puudumistunde arv 1 õpilase peale		
	P.	T.	K.	G.	F.	T.	P.	T.	K.
	1927/28	2,7	2,4	2,5	4,8	4,3	4,5	50	57
1926/27	1,6	2,0	1,8	6,3	4,1	5,2	55	61	58
1925/26	2,3	2,0	2,1	5,9	4,5	5,2	53	59	56
1924/25	3,0	2,5	2,7	4,3	4,4	4,3	51	54	52
1923/24	3,0	2,3	2,6	5,0	3,3	4,1	63	63	63
1922/23	1,7	2,0	1,9	3,9	2,9	3,4	...	...	...

9. Keskkoolide tulud ja kulud.

Recettes et dépenses des écoles secondaires.

Tulud. Suurema osa keskkooli tuludes moodustavad 1927/28 õ/a. endiselt riigilt saadud summad 59,3% ja õppemaks (28,1%). Omavalitsuste,

seltside ja eraisikute juuremaks on langenud 14,1% pealt 1926/27 õ/a. 10,2% peale 1927/28 õ/a.

Omavalitsuste kulutus 1 keskkooli õpilase peale omaval. poolt ülalpeetavais kooles väheneb järjekindlalt (summad markades, sulgudes

¹⁾ Tallinna kolledži 669 õpilase kohta puuduvad teated.

²⁾ " " 527 " " " " " "

³⁾ Tallinna kolledži 661 õpilase kohta puuduvad teated

⁴⁾ " " 671 " " " " " "

omaval. kulutus 1 algkooli õpilase peale):

	1927/28 õ/a.	1926/27 õ/a.	1925/26 õ/a.		1927/28 õ/a.	1926/27 õ/a.	1925/26 õ/a.
Linnad . . .	1585 (4 351)	1 861 (4 156)	1 908 (8 964)	Linnad . . .	83,1 (109,8)	97,5 (104,8)	100% (100)
Maad . . .	2 388 (4 070)	2 603 (3 542)	2 418 (2 935)	Maad . . .	98,8 (138,7)	107,7 (120,7)	100% (100)
Kokku . . .	1 638 (4 136)	1 912 (3 685)	1 975 (3 155)	Kokku . . .	82,2 (131,1)	96,8 (116,8)	100% (100)

Keskkoollide—tulud ¹⁾ — Recettes des écoles secondaires.

23.	Koollide arv Nombre d'écoles	Riigilt Subvention de l'Etat.	Omavalitsust Subventions des administrations locales	Seltsidelt ja erais- kult Subventions des sociétés et person. privées	Õppemaksust Rétribution sec- laire	Mujalt Autres ressources	Kokku—Total	Omavalitsused nende poolt õpilase peale kulutatud (üh. mk) Dépenses des adm. locales à l'entre- de leurs écoles (en 1000 marks)	Ühe õpilase peale kulutatud mak- sused par-élève (en mk)
Linnad—Villes:									
1927/28	75	59,2	5,8	4,2	28,4	2,4	100	15 784	1585
1926	77	54,8	6,8	7,2	28,8	2,4	100	19 614	1 861
1925	74	53,8	7,2	6,5	29,5	3,0	100	19 305	1 908
1924	74	53,3	9,1	5,8	28,0	3,8	100	23 177	2 099
1923	74	51,5	13,3	5,8	26,7	2,7	100	33 293	2 939
Maad—Arrond.									
1927/28	8	60,6	10,5	2,8	24,1	2,0	100	1 691	2 388
1926	8	57,1	13,0	2,2	22,9	4,8	100	2 025	2 603
1925	12	53,3	16,0	2,7	24,3	3,7	100	3 723	2 418
1924	11	55,5	14,5	3,6	21,1	5,3	100	2 459	1 054
1923	11	48,4	13,9	10,3	22,9	4,5	100	2 343	2 027
Üldse—Total									
1927/28	83	59,3	6,1	4,1	28,1	2,4	100	17 475	1 638
1926	85	54,9	7,1	7,0	28,5	2,5	100	21 639	1 912
1925	86	53,8	7,9	6,2	29,1	3,0	100	23 028	1 975
1924	85	53,4	9,4	5,7	27,6	3,9	100	25 636	2 043
1923	85	51,4	13,3	6,1	26,4	2,8	100	35 036	2 854

Kulud. Keskkoollide ülalpidamiseks on kulutatud 1927/28 õ/a. üldsummas 286,2 milj. mk, eelmisel aastal oli kulusumma 17 milj. võrra suurem. Kulude näiline vähenemine oleneb sellest, et 1927/28 õ/a. esmakordselt osa (15) keskkoollide juures töötavaist algkoolest (36) on võimaliku leidnud oma majanduse keskkoolest eraldada, mille tõttu nende koollide kulud — 18,4 milj. mk — on algkoollide juure ülekantud. Ehkki keskkoollide kulud näiliselt keskkoollide juures töötavate algkoollide majanduskulude ülekandmise tagajärjel vähenevad, näitab, nagu allpool

selgub, 1 keskkoollide õpilase peale langev kulusumma siiski tõusu vaadeldaval õ/a. Tingitud on see sellest, et seni ühe keskkoollide õpilase peale kulutatud summa väljaarvamisel, ühise majanduse tõttu, keskkoollide õpilastele on juure arvatud ka keskkoollide algkoollide õpilased (algkoollide õpilane maksab keskmiselt umbes 2 korda vähem kui keskkoollide õpilane), kes võrdlemise suure % keskkoollide õpilaste arvust moodustavad. (1927/28 õ/a. 23,7%, 1926/27 õ/a. 27,2%).

Keskkoollide kulud — Dépenses des écoles secondaires.

24.	Palkadeks juhatajale ja õpetajale Salaires du directeur et du personnel enseignant	Palkadeks ametnikule ja teenijale Salaires des employés et du service	Majandus — (üür, kütte, valgustus) Dépenses économiques (loyer, chauffage, éclairage)	Õppevahendite muu- reimiseks ja raamatukogude täiend. Achat des moyens d'enseignement et complétement de bibliothèques	Õpilaste toetiseks Secours aux élèves	Muud kulud Autres dépenses	Kokku — Total	Märkimata Dépenses non indiquées
Linnad—Villes:								
1927/28	66,3	8,4	10,3	3,4	1,4	10,2	100	0,0
1926	67,5	7,8	10,2	3,3	1,3	10,0	100	0,0
1925	66,4	7,9	10,6	3,5	1,5	10,1	100	—
1924	66,5	7,8	10,3	3,9	1,2	10,3	100	0,1
1923	67,0	7,7	10,3	3,5	1,7	10,7	100	0,3
1922	63,2	7,3	10,3	5,9	1,9	11,4	100	—
Maad—Arrondis.:								
1927/28	67,0	7,1	8,9	5,7	0,1	11,2	100	—
1926	64,3	6,7	9,3	6,6	0,2	12,9	100	—
1925	58,0	7,3	12,3	8,7	0,2	13,2	100	—
1924	60,4	7,3	12,7	8,1	0,2	11,3	100	—
1923	63,6	5,9	9,0	7,7	0,4	13,4	100	—
1922	61,7	4,9	10,7	7,6	0,4	14,7	100	—
Üldse—Total								
1927/28	66,4	8,3	10,2	3,5	1,3	10,3	100	0,0
1926	67,4	7,8	10,1	3,3	1,2	10,2	100	0,0
1925	65,8	7,8	10,8	3,9	1,4	10,3	100	—
1924	66,2	7,7	10,5	4,1	1,1	10,4	100	0,1
1923	66,7	7,6	8,6	4,6	1,6	10,9	100	0,3
1922	63,1	7,1	10,3	6,1	1,8	11,6	100	—

1) Ülalpidajalt ja kõrvalt saadud summad kokku arvatult.

Renseignements généraux sur les écoles primaires et secondaires pour l'année scolaire 1927/28. (suite)

Nombre d'élèves au 31 décembre 1927

Table with 36 columns: V kl. (P, T, K), VI kl. (P, T, K), Kokku—Total (P, T, K), Nelist keskool. juures töötavate algkool. õpilaste arv (P, T, K), Õpilaste arv õppeaastajate, arvu. õpilaste arv. aastase, õpilaste arv. klassi, Klassi peale Par classe, Klassikomp- lekti peale Par complet de classe, Õpetaja peale Par instituteur, Koolide üliõpiladam. kuluatutud summa 1927/28 eelarve as- tal (tuhandites) Sommes dépensées pour l'entretien des écoles en 1927/28 (en 1000 mk), Une õpilase peale kulutatud keskmisel Moyenne des dépenses par élève (1000 mk).

PROGRÈS des ÉLÈVES des ÉCOLES PRIMAIRES et SECONDAIRES en 1927/28.

Table with 57 columns: IV klass - classe (Klassikursuse lõpetanud õpilased, Teiseks aastaks klassi jäetud, Järelekatset määratud, Õpilaste üld- arv õppeaasta lõpul), V klass - classe (Klassikursuse lõpetanud õpilased, Teiseks aastaks klassi jäetud, Järelekatset määratud, Õpilaste üld- arv õppeaasta lõpul), VI klass - classe (Klassikursuse lõpetanud õpilased, Teiseks aastaks klassi jäetud, Järelekatset määratud, Õpilaste üld- arv õppeaasta lõpul), Kokku - Total (Klassikursuse lõpetanud õpilased, Teiseks aastaks klassi jäetud, Järelekatset määratud).

*) Arrondissements avec les villes.

Tab. 8. Alg- ja keskkoolide kulud (tuhandeis markades) 1927/28 a.
Dépenses des écoles primaires et secondaires (en 1000 mk) en 1927/28.

Table with multiple columns and rows. Columns include: Arvestatud koolide arv, Tulud kokku, Paikad, juhata ja õpetajate (Riigit, Omavalit-suslit, Erasiskut, seiseldetja, õppemak-sust, Kokku), Paikades ametnikele ja teenijale, Majanduskoolide, Kantselikulude, Õppevahendite muuteseks ja raamatuko-gude tähtsustam., Oplaste toe-tused, Inventari muuteseks, Majade parandamiseks, Mõttesuuseks muuts ostarb, Määrimata kulu, Kõik kulu kokku, Lõpuht-ehk, Kooli saamata jäänud summa õplaste õppe-makset vabastamise tõttu. Rows list various municipalities like Valgamaa, Võrumaa, Põltsamaa, etc.

b) Keskkoolid — Écoles secondaires.

Continuation of the table from the previous block, focusing on secondary schools (Keskkoolid). It includes a similar header structure and lists municipalities such as Tallinn, Haapsalu, Kruessaares, Narva, Paide, Paldiski, Petseri, Pärnu, Põltsamaa, Rakvere, Tapu, Tartu, Võru, Türi, Valga, Viljandi, Võro, Linnad-Villes, Riik, Linn, Maa, Selts, Erasisik, Linn ja maa, Linn ja selts, Virumaa, Järvamaa, Pärnumaa, Tartomaa, Võrumaa, Petserimaa, Maad-Arund., Nende ütalp., Maa, Selts, Keskkoolid, and Nende ütalp. with their respective financial data.

*) Osa keskkoolide juures töötavaid algkooli (16) ja seminaride juures töötavad harjuskoolid (5) on arvestamata alg-koolide arvdes ja arvestatud ühes keskkoolide ja seminaridega, kellega neil ühine majandus. Samal põhijusel on 2 keskkooli (Narva saksa erakool ja Võru saksa keskk. alamastme kursused) arvestamata keskkoolide arvdes ja arvestatud ühes algkooli-dega. Peale selle on ühes keskkoolidega arvestatud ka 3 kaubanduskooli (Tallinnas 2 ja Tartus 1), kellel ühine majandus kommerts-gümnaasiumidega. Alg- ja keskkoolide kohta antud arvud käivad tegelikult 1412 kooli (1288 algk., 36 keskk. juur. tööt. algk., 85 keskk. ja 3 kaubanduskooli) kohta. Andmed puuduvad 9 lastekodu juures tööt. algk. (Riisipere, Aaspere, Inju, Vairava, Muraste, Raiküla, Liiviva, Putiati ja Tlilti) kohta.
Algkoolide arvdes on veel arvestatud 37 algkooli juures tööt. täitendusklassid-koolid, kel ühine majandus algkooliga ja keskkoolide arvdes - 2 keskk. juures tööt. algk. täitendus-kooli, kel ühine majandus keskkooliga. Järvamaa Kalitsa ja Seiküla algk. andmete puudumisel on kasutatud 1926 a. andmeid.

36-st keskkoolide juures töötavast algkoolist on 1927/28 õ/a. ülekantud algkoolide juure 15, 1508 õpilasega (37,3%), endiselt keskkoolide juures majanduslikult arvestatud 21—2432 (62,2%) õpilasega.

1927/28 ja eelmise õ/a. üksikute kululiikide võrdlusel selgub järgnevast tabelist, et suhteliselt õpetajate palgad (linnade arvel) 1% võrra

langenud, kuna teised 5 kululiiki sellele vastavalt erandita väikest tõusu näitavad.

Ühe õpilase peale langev keskmine kulusumma on (tuh. mk) tõusnud, võrreldes eelmise aastaga, 13,6 pealt 14,5 peale, ehk 0,9 võrra. Avalikus keskkoolis (57 kooli) maksis 1 õpilane 1927/28 õ/a. keskmiselt (tuh. mk) 16,2, erakeskkoolis (28 kooli) — 9,2.

Ühe õpilase peale kulutati — Dépenses par élève.

25.	1927/28	1926/27	1925/26	1924/25	1923/24	1922/23
Kooli ülalpidaja						
Riik—État	21 976	20 433	19 913	18 421	18 218	15 630
Linn—Ville	14 659	14 151	12 274	11 445	11 228	7 543
Maa—Arrondissement	17 003	14 662	12 523	11 047	9 243	7 213
Alev—Bourg	—	—	11 107	6 156	8 735	3 572
Selts—Société	11 869	11 942	10 411	9 378	8 800	6 638
Eraisik—Personne privée	8 844	8 536	8 730	8 416	7 934	7 115
Linn ja maa—Ville et arrondissement	14 182	13 842	13 131	16 010	11 180	8 146
Linn ja selts—Ville et société	5 200	—	—	—	7 400	—
Maa ja alev—Arrondissement et bourg	—	—	12 110	9 468	9 586	5 645
Maa, vald ja selts—Arrond., com. et société	—	—	—	—	—	7 747
Vald ja eraisik—Commune et personne privée	—	—	—	—	—	4 514
Keskmiselt—Moyenne	14 472	13 632	12 187	11 288	10 305	7 719

10. Keskkooli õpetajate koosseis.

Personnel enseignant des écoles secondaires.

Ehkki keskkooli õpetajate koosseis kvaliteedilt 1,9% võrra, võrreldes eelmise aastaga, on

paranenud (kutsega õpetajate arvu suurenemine), oli pedagoogilise personaali hulgas kutseta kasvatajaid ikkagi veel ligi 40% (39,1). Üksikute maade järgi oli 1927/28 õ/a. õpetajate koosseis järgmine (sooline vahakord, üleriikliselt võttes: mehi — 64,1%, naise — 35,9%):

	Kutsega %	Kutseta %	Kokku
Härju	333	63,9	188
Viru	128	63,1	75
Järva	26	33,8	51
Lääne	18	40,9	26
Saare	18	50,0	18
Pärnu	58	60,4	38
Viljandi	49	57,6	36
Tartu	177	66,8	88
Valga	53	76,8	16

	Kutsega %	Kutseta %	Kokku
Võru	35	47,9	38
Petseri	16	57,1	12
Kokku	911	60,9	586

Kutseta õpetajate hulgas (586) moodustavad mehed 60,4% (354), naised 39,6% (232).

Õpetajad. (Õpetajate arv aasta algul = 100).
Personnel enseignant. (N. du pers. enseign. au commencement de l'an. scol. = 100).

26.	Aasta jooksul lähkunud Ont quit l'école au cours de l'an. scol.	Aasta jooksul saanud diplõme de l'année scol.	Õpetajate koosseis a. algul % (1) Effectif du pers. enseign. au commencement de l'année scolaire		
			Kutsega Ayant diplôme d'instit.	Kutseta Sans diplôme d'instit.	Kokku Total
1927/28	10,8	8,7	60,9	39,1	100
1926/27	7,8	5,6	59,0	41,0	100
1925/26	7,7	5,0	56,8	43,2	100
1924/25	10,8	3,9	51,5	48,5	100
1923/24	8,2	6,1	51,5	48,5	100

1) 1927/28 õ/a. — õppeaasta algul, 1926/27 ja 1925/26 õ/a. — 31 detsembril, 1924/25 ja 1923/24 õ/a. — õppeaasta lõpul.

Aig- ja keskkoolide kohta Keskbüroo väljaandeks ennem ilmunud artiklid ja andmed:

Õppeasutised 1922—27 a., A. Lepp, Eesti Statistika, 1928 a., lk. 200—210

Alg- ja keskkoolid 1926/27 õ/a., A. Lepp, Eesti Statistika, 1928 a., lk. 471—478

" " " 1925/26 " " " " 1927 a., " 611—628

" " " 1924/25 " Eesti Statistika 1926 a. Nr. 60(5) lk. 1—20

" " " 1923/24 " " " " 1925 a. Nr. 43(10) " 1—54 (Ilusa)

STREIGID TÖÖSTUSES 1928 a. GRÈVES dans L'INDUSTRIE en 1928.

Streigiliikumine ületas 1928 a. oma kestuse ja tagajärgede raskuse poolest kõik eelmiste aastate streigid, milliste kohta on käsitada statistilised andmed. Streigiliikumisest viimaseil aastail annavad pildi järgnevad andmed:

Üldandmed streikide kohta 1921—28 a. — Grèves de 1921—28 a.

1.	Streikide arv Nombre de grèves	Streigist puudutatud ettevõtete arv Nombre des entreprises affectées par des grèves	Streikijate arv (keskmine)—Nombre d'ouvriers grévistes (moyenne)		Kaotsiläänud tööpäevad N. de journées perdues		Kaotsilään. palgasumma (Ekr.)—Somme perd. (Ekr.)		
			Üldse Total	Tööliste üldarvust Au nombre total des ouvriers	Streigist puudutatud ettevõtete tööliliste arvust—Au nombre des ouvriers des entrepr. affect. par des grèves	Üldse Total	Streigist osavõinud töölise kohta Moyenne par gréviste	Üldse Total	Streigist osavõinud töölise kohta Moyenne par gréviste
1928*)	5	43	1 098	3,4	20,3	49 336	44,9	153 553	134,8
1927	5	5	218	0,8	7,2	3 067	14,1	3 880	17,8
1926	14	14	690	2,0	21,9	1 196	1,8	1 850	2,8
1925	16	16	904	3,0	33,6	2 539	2,8	4 380	5,5
1924	16	16	1 568	5,6	51,4	4 831	3,1	8 632	5,7
1923	...	35	3 492	10,9	35,9	10 299	3,0	20 952	9,9
1922	...	29	5 263	18,2	60,7	42 162	8,0	...	...
1921	...	53	5 156	21,7	42,7	7 860	1,5	...	...

Toodud tabelis on arvestatud ainult tööstustöölise streigid. Peale nende oli 1928 a. veel üks transporttöölise streik (konduktorid Tallinna Linnavalitsuse tänavraudtee). Samuti on arvestamata rätseppade streik tema iseloomu tõttu. Sellest streigist võtsid osa peale ettevõtete töökodades töötajate ka osa oma kodus töötavaid palgalisi. Viimaste arv on aga ainult väga ligikaudselt teada, mille tõttu oli võimata kindlaks teha selle streigi ulatust, s. o. streikijate arvu, streigi raskusmäära — streikijail kaotsi läinud tööpäevade arvu ja palgasummat — jne.

1928 a. jooksul puhkes üldse 6 tööstustöölise streiki. Nad lõppesid ka samal aastal. Seega arvuliselt oli streike 1928 a. ainult ühe võrra rohkem kui eelmisel aastal. Kuid ulatuse ja raskuse poolest läinud aasta streigid ületavad kaugel kõik 1925 — 27 a. streigid. Võrreldes eelmise aastaga, streikijate arv tõusis 1928 a. peaaegu viiekordselt. Eriti kaua kestnud trükitöölise streigi arvel streikide raskusmäär ja streikide läbi tekitatud majanduslik kahju tõusid 1928 a. enneolemata kõrgusele. Streikijad kaotasid kogusummas üle 49 tuh. tööpäeva. Streikijail kaotsiläänud palgasummat ettevõtjad hindavad ümmarguselt 150 tuh. kr

peale. Siia juure arvates ka streikinud rätseppade pooli kaotatud tööaega ja palgasummat, saaksime veel kõrgemad majandusliku kahju arvud. Nii suurt tööaja kaotust ei annud isegi 1922 a. streigid, mil streikijaid oli ümmarguselt 5 korda rohkem (5263).

Streikide sagedus- ja raskusmäär 1924—28 a.
Taux de fréquence et de gravité des grèves de 1924—28

2.	Streikide arv 100 000 täistööaja töölise kohta Nombre de conflits pour 100 000 travailleurs à plein horaire	Kaotsiläänud tööpäevade arv 100 000 täistööaja töölise kohta Nombre de journées de travail perdues pour 100 000 travailleurs à plein horaire
1928	19,0	155 900
1927	16,7	10 300
1926	49,7	4 200
1925	58,1	9 200
1924	59,7	18 000

Tööstustöölise streigi juhte tuli 1928 a. ette üldse neljas tööstusharus. Streikijail kaotsiläänud tööpäevade arvu alusel streikide osatähtsus tööstusharude järgi on järgmine: trüki-

* Arvestamata rätseppade streik—Grève des tailleurs non comprise.

tööstus 98,5%, tekstiiltööstus 1,2% ja kehakatte-tööstus (väljaarvatud rätseppade streik) 0,3%. Paberitööstuses streikisid 23 töölit ainult 2,5 tundi; sellest tekkinud tööaja kaotus on tähtsusetu. Streikijaid oli trükitööstuses 664 (60,5%), tekstiils. 288 (26,2%) ja kehakattetööstuses — peale rätseppade — 123 (11,2%). Streigist osavõtnud rätseppade arvu ametühisus hindab umbes 600 peale.

Nagu näha, võib öelda streikide suhtes, et 1928 a. möödus trükitööliliste streigi tähe all. Kõik teised streigid jäävad ulatuse, kestuse ja tagajärgede raskuse poolest trükitööliliste streigi varju. Sellepärast peab peatuma selle streigi üksikasjadel.

1928 a. algul trükitööliliste ametühisused tõstsid päevakorrale palganormide suurendamise küsimuse. Tallinna Trükitööliliste Ühisus nõudis 15 novembril 1924 a. maksmapandud palganormide tõstmist 30% võrra, põhjendades seda sellega, et 1924 a. saadik elumaksumus tunduvalt on tõusnud ¹⁾. Kuna ettevõtjad nõudmistele vastu ei tulnud, palganormide tõstmist võimatuks pidades, Eesti Trükitööliliste Liit kuulutas välja 21. 3. 1928. ülemaalse trükitööliliste streigi.

Mõnes trükikojas puhkes streik lahti hiljem väljakuulutatud tähtaega, mõnes trükikojas ei hakanud töölised üldse streikima; ka streigist puudutatud ettevõttele suur osa töölisi ei võtnud streigist osa.

1-ks märtsiks 1928 a. oli tegevuses 5 ja enam töötajaga poligraafiatööstuse ettevõtteid 61, streigist oli aga puudutatud 39 ettevõtet. Suurtööstusettevõtted streikisid kõik, peale o.ü. „Tähe“ trükikoja, kus palganorme tõsteti nõutud määral. 48 kesktööstusettevõtet (ettevõtted 5—19 töötajaga) oli streigist puudutatud ainult 23 ettevõtet; 20 jäi streigist üldse puutumata. Streigist osavõtt oli võrdlemisi nõrk. Trükitööliliste üldarvust streikijaid oli umbes 48%; streigist puudutatud ettevõttele võtsid streigist osa 55,4%, 44,6% jäi tööle.

Kuna osavõtt streigist oli loid ja peale selle ettevõttele oli võimalus saada streikijate asemele tööjõude õppinud tööta trükitööliliste hulgast, oli streikijail võiduks vähe võimalusi. Mõned väiksemad trükikojad kolme päeva möödumisel peale streigi algust tühistasid Tööstustöö Seaduse § 62 põhjal töölepingud oma streikivate töölilistega, lugesid seega streigi lõpetatuks ja palkasid teised töölised. Joh. Nurmbergi trükikojas lõpetati töölepingud kõigi streikijatega ja võeti uued töölised asemele, kui streikijate palganõudmised lubati rahuldada, töölised aga streiki toetasid ja tööle ei asunud.

Töö-Hoolekandeministeeriumi andmeil 12. 4. 1928 ettevõtted olid juba palganud 632 streikija asemele 233 ning 1. 6. 1928 a. 564 streikija asemele 394 uut töölit. Seega oli juba ligi 70% streikijaid asetatud uute töölistega.

Vahepeal Töö-Hoolekandeministeeriumi vahelsobitusel peetud läbirääkimised ei annud tagajärgi. Ettevõtjate ja tööliliste omavahelisel vabatahtlikul kokkuleppel tõsteti palganorme vaid mõnes üksikus ettevõttes. Nii, näiteks, Ed. Bergmanni trükikojas tõsteti vanemate, vilunud tööliliste palganorme 15—18% võrra, peale selle tõsteti palganorme mõnele töölilisele veel kolmes väiksemas trükikojas. Rakvere Ühis-trükikojas tõsteti palganorme 12% võrra ja sõlmiti kollektiivleping.

Kuna streik juba 99 päeva oli kestnud ja võiduks lootust enam polnud, kuulutati streik lõpetatuks 21. 7. 1928. Valdava osa streikijate palgavõitlus lõppes täieliku kaotusega. Hulk streikijaid jäi tööta, kollektiivlepingud, mis enne streiki olid maksvad Tallinnas, Narvas ja Valgas tühistati streigi läbi murtuks ja kaotasid seega oma maksvuse. Uusi lepinguid ettevõtted ei olnud nõus sõlmima.

Streikinud trükitöölilisel läks kaduma kogusummas 48,6 tuh. tööpäeva. Neil kaotsiläinud palgasummat ettevõtted hindavad ümmarguselt 152 tuh. kr peale ehk tööpäeva kohta keskmiselt 3,13 kr. Ühteageu oli töölilisel keskmine teenistus normaal-töötajal streikidest puudutatud ettevõttele veidi madalam — 3,0 kr 8-tunnilise tööpäeva kohta — ehkki streigist osavõtjaid oli suurem % madalalpalgalisi. Nähtavasti mehed, kellel palgad ka trükitööstuses üldiselt kõrgemad on kui naistel, on elavamalt streigist osavõtnud kui naised.

Ulatuselt järgmine streik — rätseppade streik — lõppes tööliliste võiduga. Tehtud meeste riie-tuse õmblusel tunni viisi töötavate rätseppade palganorme tõsteti 10—15% võrra. Samuti tõsteti trükitöölilistele trükitöö hindu. Nii, I klassi töö (töö kuuluvus klassidesse oleneb töö kvaliteedist) ettevõtja töökojas töötades tõsteti trükitöö hindu 14,3%, töölilise oma kodus töötades aga 11,1% võrra; II klassi töö tõsteti trükitöö hindu vastavalt 16,7% ja 12,8% võrra. Ka nn. laagritöö trükitöö hindu tõsteti, rätseppade ametühisuse andmete järgi, ettevõtja töökojas töötades, ümmarguselt 20%, töölilise oma kodus töötades aga umbes 60% võrra.

Teiste streikijate nõudmised said osalt ehk täielikult rahuldatud, nagu näha järgnevast tabelist:

¹⁾ Elumaksumus oli 1927 a. keskmiselt 6% võrra kõrgem kui 1924 a.

Streigi ulatus, kestus ja streikijate nõuete rahuldamise määr 1928 a.—L'étendue, la durée et les résultats des conflits de 1928.

3.	Streikijate arv Nombre de grévistes	Streigi kesk- mine kestus (tööpäevades) Durée moyenne des grèves (jours ouvra- bles)	Streikijate nõuded: Réclamations des grévistes ont été:		
			rahuldatud—satisfaites		rahuldamata jätud non satisfaites
			täielikult entièrement	osaliselt partiellement	
			streikijate arv—nombre de grévistes		
VI. Tekstiilitööstus—Industrie textile	288	2	138	150	—
VIII. Paberitööstus—Industrie du papier	23	1	23	—	—
IX. Poligraafiatööstus—Industrie polygraphiq.	664	99	16	41	607
XI. Kehakattetööstus—Confection *)	123	2	123	—	—
Kokku—Total	1098	21	300	191	607
Transport—Transport	16	1	—	16	—

*) Rätseppade streik arvestamata—Grève des tailleurs non comprise.

Keskbüroo väljaandels streikide kohta enim ilmunud ülevaated:

Streigid tööstuses 1927 a., R. Sõrmus, E. Stat. Nr. 78 (5), 1928, lk. 294—295.
Streigid tööstuses 1927 a. I poolel. R. Sõrmus, E. Stat. Nr. 70 (9), 1927, lk. 523.
Streigid tööstuses 1926 a., R. Sõrmus, E. Stat. Nr. 67 (9), lk. 354—356.
Streigid Eesti tööstuses 1921—25 a., H. Reitman, E. Stat. Nr. 54 (9), lk. 7—13.
Streigid tööstusettevõtetes 1922 a., E. Stat. Nr. 15 (4), lk. 51—53.

A. Kits.

METSASAADUSED MEIE VÄLISKAUBANDUSES 1920—28.

COMMERCE EXTÉRIEUR des PRODUITS FORESTIERS de 1920-28.

Sisu: 1) Metsasaaduste osatähtsus väliskaubanduses, lk. 166. 2) Olud metsasaaduste kaubanduses välisurgudel, lk. 166.
3) Metsasaaduste koosseis väljaveos, lk. 167. 4) Metsasaaduste väljavedu riikide järgi, lk. 170. 5) Metsasaaduste koosseis sisseveos, lk. 173. 6) Metsasaaduste sissevedu riikide järgi, lk. 174. 7) Metsasaaduste toid, lk. 175.

Metsade rahalise väärtuse kindlaksmääramisel peame piirduma andmetega metsa all oleva maa suuruse kohta. Riigi metsavalitsuse poolt 1925/27 a. toimepandud esialgse kokkuvõtte järgi metsade pindala võrdus 945 883 ha.

Omanikkude järgi jaguneb see metsaala järgmiselt:

Riigi metsad	754 777 ha	ehk 79,8%
Linnade „	13 014 „	„ 1,4%
Talundite metsad	148 028 „	„ 15,6%
Tööstusettevõtete ja muud erametsad	30 064 „	„ 3,2%
Kokku 945 883 ha	ehk 100,0%	

Üksikasjalisemad andmed kõigi selle maaala peal kasvavate metsade kohta puuduvad. Enamvähem täielikumad on andmed ainult metsade peavalitsuse valdamisel olevate metsade kohta 678 252 ha-sel maaalal (ülejäanud riigi metsa maaalal on ralesmikud ja legendikud). Neil andmeil on metsadest 477 107 ha ehk 70,3% okaspuu- ja 201 145 ha ehk 29,7% lehtpuumetsa. Kui eeldada, et sarnane vahetõde ka nende metsade suhtes püsib, millede kohta meil täpsemaid andmeid pole, siis oleks 7/10 meie metsa-

dest kõrgema väärtusega okaspuumets ja 3/10 vähemväärtuslik lehtpuumets, kuna kõrgema väärtusega lehtpuusordid meie kliimas ei kasva.

Metsade vanuse andmed näitavad, et meil on küpsi- ja poolküpsi metsi üsna rohkesti, nimelt okasmetsi vanusega üle 80 a. 134 687 ha ehk 28,2% okaspuumetsade all olevast pindalast ja lehtpuumetsi üle 40 a. vanu 80 818 ha ehk 40,2%.

Metsasaaduste väljaveos peab peajasjalikult arvestama riigi metsadega, millised annavad peakontingendi väljaveetavaist metsasaadusist. Alljärgnevalt vaatame kuidas arenes meie metsasaaduste väliskaubandus, kui tähtsamaid rahvamajanduslikke harusid.

Väliskaubanduse-statistika andmete väärtus ja ulatus on mitmesugune. Täiesti rahuldavad on 1923—28 a., andmed kus sisse- ja väljavedu on liigitatud üksikute ainete, kaalu, väärtuse ja riikide järgi. Puudulikud on 1922 a., andmed eriti aga puudulikud 1919—21 a., kuna neil aastail väliskaubanduse kohta käivate andmete kogumine oli

raskendatud ja Statistika Keskbüroo veel ei töötanud. Sarnasest andmete iseloomust on tingitud ka ülevaate ulatus ajas; tabeleis on vastavate üksikasjaliste arvude puudumine märgitud kolme punktiga.

1. Metsasaaduste osatähtsus väliskaubanduses. Puu ja puusaaduste sisse- ja väljavedu üksikuil aastail, ning nende saaduste osatähtsust meie väliskaubanduses näeme järgnevast tabelist.

Importance des produits forestiers dans le commerce.

Metsasaaduste sisse- ning väljavedu 1920—1928 a. — *Importation et exportation des produits forestiers de 1920—28*

1.	Sissevedu— <i>Importation</i>		% sisseveo üldväärtusest % de la valeur totale dans l'importation	Väljavedu— <i>Exportation</i>		% väljaveo üldväärtusest % de la valeur totale dans l'exportation
	ton.	1000 kr *)		ton.	1000 kr *)	
1928 . . .	7 479	1 207	0,9	314 641	27 784	21,8
1927 . . .	2 330	808	0,8	276 950	19 681	18,7
1926 . . .	4 860	628	0,6	256 018	18 328	19,0
1925 . . .	3 781	485	0,5	226 807	16 879	17,5
1924 . . .	2 180	428	0,5	233 578	16 771	22,3
1923 . . .	1 340	576	0,6	184 704	15 119	24,5
1922 . . .	22 634	603	1,0	150 181	9 847	19,0
1921 . . .	9 934	...	...	56 813	...	...
1920 . . .	952	...	...	68 926	...	...

Toodud arvudest võime järeldada, kui suur tähtsus on metsasaadusil meie väliskaubanduses ning meie rahvamajanduses üldse. Kõigepealt puutub silma metsasaaduste väliskaubanduse suur aktiivsus: puusaaduste sissevedu, nii absoluutselt, kui suhteliselt, pole kuigi suur, olles suurimal puusaaduste sisseveo aastal ainult 1% üldsisseveoväärtusest. Väljaveos sellevastu ulatub puu- ja puutööstussaaduste osatähtsus üksikuil aastail, nagu 1923 a., ligi 1/4 (24,5%) väljaveo üldväärtusest, püsides enamail aastail viiendiku suurusena. Väärtuse järgi võetult oli 1923—1928 a. jooksul väljaveetud metsasaaduste väärtus suurem sisseveetud metsasaaduste väärtusest 16, 26, 39, 85, 29, 24 ja 23 korda.

Puutub silma, et eriti hüppeline oli metsasaaduste sissevedu: 1920 a. väiksest kvantumist kasvas ta 1921 a. enam kui 10-kordseks — 9 934 tonnini, missugune arv 1922 a. suurenes veel enam kui 2 korda. See on seletatav kuuse- ja männipalkide sisseveoga Venemaalt, mis meie saeveskid ostsid, ümbertöötasid laudadeks, plankudeks ja edasi saatsid välisisturgudele. Peale selle osteti Vabariigi algaastail välismaalt (Soomest) ka küttepuid. 1923 a. langes sissevedu järsku, suurenes aga jälle vähehaaval järgnevatel aastail.

Metsasaaduste väljaveo areng (1922=100)
Développement de l'exportation des produits forestiers (1922=100)

2.	Kvantumi järgi <i>D'après la quantité</i>	Väärtuse järgi <i>D'après la valeur</i>
1928 . . .	209,5	282,5
1927 . . .	184,4	199,6
1926 . . .	170,5	186,3
1925 . . .	151,0	171,6
1924 . . .	155,5	170,5
1923 . . .	123,0	153,7
1922 . . .	100	100

Väljaveo arenemine oli ühtlasem, liikudes kogu aeg suurenemise suunas, väljaarvatud

1921 a. Järsumaid hüppeid suurenemises võime konstateerida 1922, 1924 ja 1928 a. Väikest langust näeme kaalu järgi küll 1925 a., kuid väljaveetud materjalide väärtuse järgi oli väljavedu 1925 a. siiski eelmise aasta omast suurem.

Asjaolu, et tõus väärtuse järgi oli suurem kui kvantumi järgi, on peamiselt tingitud hindade tõusust. Viimane omakorda oli tingitud metsasaaduste hindade tõusust välisisturul ja meie metsasaaduste koosseisust.

2. Olud metsasaaduste kaubanduses välisisturgudel.

Situation aux marchés étrangers des produits forestiers.

Esimesel paaril aastal, pärast ilmasõja lõppu, valitses turul elav nõue metsamaterjalide järele, kuna algas laastatud ja purustatud maakohtade ülesehitamine, samuti elu normaalseks muutumisega tekkis suur tarvidus metsasaaduste järele, mille rahuldamine sõjaajal soigus ning kitsendatud oli. Need asjaolud löid ka teatud elevuse metsasaaduste turul. Importeerijad riigid vajasisid metsasaadusi otsekohe ja suuremal arvul, kui eksporteerijad riigid neid anda võisid; olid ju viimaseist mitmed ise sõjast osa võtnud ning seetõttu veel mitte suutnud rahuaja nõudejärele kohaneda, ka oli tähtsam Euroopa metsasaadusi eksporteerija riik, Venemaa, reast väljalöödud. Kõik see sünnitas metsasaaduste turul suure nõudmise ja hindade tõusu. Hädasunnil kauba kvaliteedi vastu ka erilisi nõudeid ei esitatud. Osteti, mida turul saada oli, et aga tõusvaid nõudeid rahuldada.

Meie metsasaadused, mis Euroopa turule suuremal määral ilmusid alles 1920 a., tabasid ainult selle ajajärgu lõpustaadiumi, sest 1921 a. ilmnis juba ühest küljest nõuete vähenemine, teisest küljest olid ilmunud turule uued eksporteerijad maad — Baltiriigid, Poola, Tšehhoslovakkia, — millised majanduslikkude raskuste tõttu olid sunnitud suuremal määral metsasaa-

*) Täpsema võrdluse saamiseks oleme margad arvanud ümber kroonideks, et marga kõikumisi kõrvaldada, järgmise kursiga: 1922 a.—1 kr.—81,7 mk; 1923 a.—1 kr.—92,4 mk; 1924 a. 1 kr.—104,5 mk, 1925—1928 a.—1 kr.—100 mk.

dusi välisurgudele vedama. Kõik need asjaolud tekitasid hindade depressiooni. Samuti muutusid ka ilmaturu nõuded metsasaaduste kvaliteedi vastu 1921 a. järsku ja suurel määral. Turule oli võimalik tuua ainult niisugust metsamaterjali, mis tarvitajate riikide poolt esitatud tingimustele vastas, millede suhtes aga meie metsaekspordöörid veel täielikult teadlikud polnud.

Pöördudes tagasi hindade languse juure, mis algas 1920 a. lõpul, peame tähendama, et see nähtus kestis tervel vaadeldaval ajajärgul, avaldades püüdu läheneda sõjaeelsele hindadele. Sellest küljest on pärastsõjane aeg diametraalselt lahkuminev sõjaeelsest, kus hinnad järjekindlalt näitasid tõusu.

Järgneval 3 aastal kestis hindade langus. Põlv konkurentsi metsasaadusi eksporteerijate riikide vahel tugevnes veelgi, kuna juure tuli uus võimas võistleja määratute tagavaradega Venemaa näol. Kuid ka see mõõdukas suuremate valudeta.

1925 a. oli metsasaaduste turul raskem. Selle nähtuse tingis suur pakkumise ülekaal nõudest. Viimane asjaolu ajas konkurentsi eksporteerijate vahel seevõrd teravaks, et 1925 a. sügiseks hinnad tunduvalt langesid. Seisukorra päästis ainult skandinaavia ja Soome ekspordööride meelekindlus, kes omavahel 1925 a. sügisel sõlmisid konventsiooni minimaalsete müügihindade kohta ja seega päästsid turu katastroofilist. Ärevus, mis enne seda turul valitses, kadus, hinnad stabiliseerusid ning olukord tugevnes uuesti.

1926 a. konjunktuur oli metsakaubanduses jällegi võrdlemisi soodus. Hinnad inglise turul näitasid paranemist, olgugi, et prahihinnad inglise sõestreigi tagajärjel olid tõusnud, ja paljud tööstusharud olid sunnitud oma tegevust sõepuudusel suuresti kitsendama. See nähtus oli suurelt osalt tingitud palavliku elumajade ehitusega, valitseva korterikriisi tagajärjel.

Minnes üle teiste riikide juure, peab tähendama, et kuigi metsasaaduste tarvitus 1926 a. võrreldes 1925 a. suurenes, siiski rahaliste raskuste tõttu (Belgias ja Prantsusmaal) ei tõusnud metsasaaduste sissevedu neis riigis kaugeltki nende piirideni, mida oleks võinud loota, arvestades tegeliku metsasaaduste tarvitusega. Meie väljaveo osa sinna aga vähenes üsna tunduvalt ning see jätkus isegi 1927 a. Ka Saksamaa poolt ei tulnud oodatud metsasaaduste sisseveo suurenemist, mis osalt seletatav suure saetud materjali sisseveoga 1925 a. (580 tuh. stand. pro 275 tuh. stand. 1924 a.), kui ka majanduslike raskustega. Ülejäänud riikidest esitas Hollandi suuremaid nõudeid 1926 a. suurenenud elumajade ning laevaehituse ja mõõblitööstuse kasvamise ja elustamise tagajärjel.

1927 a. osutus jällegi võrdlemisi soodsaks metsasaaduste ilmaturul, isegi soodsamaks

1926 aastast. Turul valitses kindel meeleolu, mis tingitud oli, esiteks, suurest metsamaterjalide nõudest ehitustarbeks Inglis-, Saksamaal ja Hollandis, kus valitses korterikriis, teiseks, vähesest sisseveost 1926 a. — Inglismaale sõestreigi, Saksamaale rahaliste raskuste tagajärjel, ja kolmandaks langesid ära üksikud ekspordöörid (näit. Čehhoslovakkia, metsade laastamise tagajärjel varemalt aastail, mille tõttu väljaveodu tuli ajutiselt kitsendada). Kõik need asjaolud aitasid kaasa hindade tõusule. Peale selle otsustasid Rootsi ja Soome ekspordöörid pikendada määramata tähtaja peale 1925 a. sõlmitud konventsiooni minimaalhinnade kohta, mis konkurentsi pinevust nõrgestas.

1928 a. alguses oli olukord ilmaturul peaaegu võrdne 1927 a. omale. Hinnad püüsid enam-vähem stabiilseina, samuti oli ka nõudmine kauba järele küllalt elav. Aasta kestel ilmenes pööre halvenemise poole, mis kuni aasta lõpuni ja veel praegugi edasi kestab. Põhjustas seda ladudesse kogunenud Soome, Rootsi, osalt ka Vene materjalide tagavarad, teisest küljest N. S. V. L. kaubanduspoliitika, mis turul suuremaid üllatusi sünnitas, kui seda teati arvata. Kõigepealt ületas Vene väljaveodu tunduvalt eelmiste aastate oma, teisest küljest halvaks kujunenud saagiaasta tõttu oli Venemaa sunnitud oma metsasaadusi võrdlemisi odavalt, isegi alla valmistushinna, maha müüma. Nende asjaolude tõttu langesid laudade, plankude, eriti tunduvalt aga propside hinnad (kuni 20 kr kantsülla pealt), kus juures seisukorda halvendas veel see, et ostjad, kes ei tea missuguste üllatustega Venemaa võib veel esineda, keelduvad pikemaajalisi lepinguid sõlmimast, eriti kus veel kuuldused liiguvad, mis viimaste teadete järgi õigeks osutunud, et Venemaa oma 1929 a. toodangu — 500 000 st suuruses Inglismaale ette ära müünud — kõik see tekitab turul surutud ja tagasihoidliku meeleolu.

3. Metsasaaduste koosseis väljaveos. *Composition des produits forestiers dans l'exportation.*

Nüüd vaatleme missugusel kujul, ümbertöötatult ehk ümbertöötamata, meie oma metsasaadusi ekspordeerime ning missugused need metsasaadused on. (Ümbertöötatud metsasaadustena oleme võtnud lauad, plangud, liiprid, vineeri ja muud poolvalmis- ning valmissaadused; ümbertöötamata — palgid, pakud, propsid, põletispuud).

Rahvamajanduslikust seisukohast on kasulikum arendada ümbertöötatud metsamaterjalide väljaveodu, kuna siis tasu materjalide ümbertöötamise eest jääb kodumaale ja rohkem töölisi leiab teenistust. Kuidas meil asjaolud selles suunas seni on arenenud, näitavad tab. 3 arvud.

Ümbertöötamata ja ümbertöötatud osa metsasaaduste väljaveos 1920—28 a.
Produits forestiers ouvrés et non-ouvrés dans l'exportation de 1920—28

3.	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921	1920	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921	1920
		Kaal tonnides—Poids en tonnes									Kaal %—% du poids							
Ümbertöötamata Non-ouvrés	82 256	80 656	53 833	54 800	91 586	65 161	58 011	18 151	...	26	29	21	24	39	35	39	32	...
Ümbertöötatud Ouvrés	232 385	196 294	202 635	171 917	141 992	119 543	92 170	38 662	...	74	71	79	76	61	65	61	68	...
Kokku—Total	314 641	276 950	256 018	226 807	233 578	184 704	150 181	56 813	68 926	100	100	100	100	100	100	100	100	...
	Väärtus 1000 kr.—Valeur en 1000 kr.									Väärtus %—% de la valeur								
Ümbertöötamata Non-ouvrés	4 400	2 759	1 833	1 740	2 657	2 951	...	...	...	16	14	10	10	16	20	...	...	...
Ümbertöötatud Ouvrés	23 384	16 872	16 490	15 139	14 114	12 168	...	...	...	84	86	90	90	84	80	...	...	...
Kokku—Total	27 784	19 631	18 328	16 879	16 771	15 119	9 847	...	...	100	100	100	100	100	100	...	...	...

Nagu arvudest näha, veame välja suhteliselt kõrgel määral ümbertöötatud metsamaterjale, seega meie metsasaaduste väljavedu on liikunud meie kasulik suunas. Üldiselt on ümbertöötatud metsasaaduste osa metsasaaduste üldväljaveos väärtuse järgi kõikumine üksiküül aastail 80—90% vahel. Nende kõikumiste ärahoidmine ja selle % veel kõrgemale tõstmine on aga raske, kuna see oleneb välisturgude nõudeist ja konjunktuurest ning tollipoliitikast. Eriti raske on seda % kõrgemale tõsta kvantumi suhtes, kuna välisturud teatud arvul siiski ümbertöötamata materjale — palke, propse jne. nõuavad ja meil neid saadusi väljaveoks on. Küll oleks võimalik teatud piirides % tõus väärtuse järgi, kui me veel suuremal määral poolvalmisaaduste arvel oma valmissaadusile: vineerile, mööblile, valmis uste-akendele, poolidele jne. turge suudaks laiendada ehk uusi leida.

Võtame nüüd üksikasjalisele vaatlusele metsasaaduste väljaveo artiklid, alates ümbertöötamata metsasaadusiga. Peamine nii kvantumi kui ka väärtuse järgi, moodustavad sin propsid, millede väljaveos võime tähele panna kahte tõusu pe-

rioodi: 1921—24 a. ja 1925—28 a. Nimelt suurenes 1924 aastaks propside väljavedu enam kui 10 kordseks võrreldes 1921 aastaga; 1925 a. aga langes väljaveetud propside kvantum üle 2 milj. k. j. võrra ning uus tõus väljaveos ilmnes alles 1927 a., ligikaudu millisel tasapinnal püsis ka 1928 a. Propside osatähtsusest selle rühma väljaveos annab tunnistust see, et üksiküül aastail, nagu 1924, moodustavad propsid 100% ümbertöötamata metsasaaduste väljaveost. Ainult 3 eelviimasel, 1925—27 a. on suurenenud haavapakkude väljavedu propside osatähtsuse % veidi allapoole viinud. Haavapakkude väljavedu, olles väärtuse suuruse järgi propside järgmine, näitab väga intensiivset tõusu, suurenedes 1923 a. kuni 1928 a. kaalu järgi ligi 26 korda, ning väärtuse järgi umbes 75 korda, kus juures tõus eriti intensiivne oli a. 1925—27, viimasel 1928 a. oli haavapakkude väljavedu ainult veidi 1927 a. omast suurem. Muude selle rühma kaupade, nagu männi-, kuuse-, tamme- jne. palkide, lattide jne. väljavedu on juhusliku iseloomuga, üksiküül aastail täiesti puududes väljaveos.

Ümbertöötamata metsasaaduste väljavedu 1000 k. j. 1921—1928 a. *)
Exportation des produits forestiers non-ouvrés en 1000 pieds³ de 1921—1928.

4.	1000 k. j. En 1070 pieds ³									Väärtus 1000 kr. D'après la valeur en 1000 kr.								
	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921		
Männipalgid ja pakud—Poutres et blocs de sapin	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—		
Kuuselatid—Lattes de pin	—	—	—	23	—	—	—	—	—	—	—	15	0,1	—	—	—		
Haava-, lepa- ja kasepalgid ja pakud—Poutres et blocs de tremble, d'aune et de bouleau	342	320	199	71	41	—	—	—	374	340	164	63	20	—	—	—		
Saare-, tamme- ja vahtrapalgid ja pakud—Poutres et blocs de frêne, de chêne et d'érable	—	0,1	1	—	0,2	—	—	—	—	0,2	0,3	—	0,1	—	—	—		
Muud palgid ja pakud era—Autres poutres et blocs n. d. sp.	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—		
Propsid—Étais	4635	4467	3059	3252	5550	3718	2178	549	3896	2384	1674	1658	2637	—	2817	—		
Põletispuud—Bois à brûler	220	184	—	—	—	11	471	—	30	32	—	—	—	—	3	—		
Kokku—Total	5217	4926	3259	3351	5591	3978	3542	1108	4400	2759	1838	1740	2657	2951	—	—		

*) Andmete ümberarvamisel oleme tarvitanud järgmisi koefitsiente: 1 stand. — 165 k. jalga; 1 k. jalg — 1 puud, 16 kg; krooni väärtus: 1923 a. 1 kr — 92,4 mk, 1924 a. 1 kr — 104,5 mk, 1925—1928 a. 1 kr — 100 mk — Coefficient employé pour convertissement: 1 éland. — 165 pieds³; 1 pied³ — 1 poude, 16 kg. Valeur de la kr: 1923 1 kr. — 92,4 mk., 1924 1 kr. — 104,5 mk., de 1925—1928 1 kr. — 100 mk.

Ümbertöötatud metsasaadusi võime jagada nende iseloomu järgi poolvalmisaineks, kuhu kuuluvad lauad, plangud, liiprid j. t. ning val-

missaadusiks — vineer ja vineerasjad, tikutraat, saapatikud, niidirullid, ukсед, mitmesugune aamisepatöö jne.

Ümbertöötatud metsasaaduste väljavedu kaalu ja väärtuse järgi 1921-1928 a. *)
Exportation des produits forestiers ouvrés d'après le poids et la valeur de 1921-1928

5.	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921
Tonnidest — En tonnes								
1. Liiprid (kub. jalgu)	159 548	225 250	199 176	378 104	157 018	325 607	146 779	317 561
2. Männi- ja kuuselauad ja -plangud (stand.)	79 426	63 529	68 423	56 564	46 886	38 714	30 833	11 287
3. Tammelauad ja -plangud (stand.)	—	—	—	—	2	60	—	—
4. Lauad ja plang. ern. puust (stand.)	53	72	—	—	—	—	—	—
5. Krohvimispeered (stand.)	147	1 062	—	—	21	13	—	—
6. Krohvimatid	—	—	74	—	—	—	—	—
7. Korgipunkoore laastud	94	8	161	62	90	48	54	—
8. Mererõhi	1	—	—	—	—	—	—	—
9. Luffa	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Kivipähklid	—	—	—	5	—	—	—	—
11. Vineer	14 541	13 642	11 828	9 409	10 142	7 429	5 994	2 872
12. Vineerist toolipõhjad	3 032	2 490	1 839	2 289	1 655	1 207	—	—
13. Tikutraat	590	465	826	266	340	306	66	—
14. Saapatikud	—	—	1	—	—	—	—	—
15. Saapalilstud	—	—	—	1	—	—	—	—
16. Tisleri- ja treialitöö lihtne	11	—	43	—	—	—	—	—
17. Niidirullid	349	262	160	548	213	307	54	—
18. Puu-ukсед	178	274	358	—	—	—	—	—
19. Tisleri- ja treialitöö lak. ja poleer.	386	292	224	—	—	—	319	56
20. Aamisepatöö	46	56	6	18	65	73	—	26
21. Voodi külje- ja põhjalauad	—	—	—	—	—	—	—	—
22. Puusepatöö valm. ja poolvalmis.	199	24	16	8	—	—	—	—
23. Viisad puusepatööks	—	11	3	—	—	—	—	—
24. Puujahu	53	49	27	23	—	—	—	—
25. Põrandamatid värvimata	—	—	—	—	1	—	—	—
26. Rogos ja rogoskotid	—	1	1	3	1	5	—	—
27. Pudelikorgid	—	—	—	—	—	—	—	—
28. Korkkaup	185	—	—	—	—	—	—	—
Kokku	159 548 k.j. + 79 626 st. + 19 575 tn	225 250 k.j. + 64 683 st. + 17 594 tn	199 176 k.j. + 68 423 st. + 15 057 tn	378 104 k.j. + 56 564 st. + 12 662 tn	157 018 k.j. + 46 909 st. + 12 507 tn	325 607 k.j. + 38 787 st. + 9 410 tn	146 779 k.j. + 30 833 st. + 6 487 tn	317 561 k.j. + 11 287 st. + 2 954 tn
Väärtus 1000 kr. — En 1000 kr.								
1. Traverses (en pieds cube)	196	214	176	337	115	352	—	—
2. Planches et planches épaisses de sapin et de pin (étend.)	16 754	10 758	11 290	10 036	9 627	8 296	—	—
3. Planches et planches épaisses de chêne (étend.)	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Planches et planches épaisses de bois n. d. sp. (étend.)	13	14	—	—	—	14	—	—
5. Éclats de bois (étend.)	42	255	—	—	4	4	—	—
6. Treillage	—	—	5	—	—	—	—	—
7. Éclats de liège	32	1	10	3	3	6	—	—
8. Herbes marines	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Luffa	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Noix de corozo	—	—	—	1	—	—	—	—
11. Bois de placage	3 831	3 621	3 484	3 295	3 282	2 454	—	—
12. Fonds de chaises en bois de plac.	1 722	1 354	932	1 107	833	479	—	—
13. Fil de bois pour allumettes	139	129	202	54	35	20	—	—
14. Chevilles de bois pour chaussures	—	—	1	—	—	—	—	—
15. Formes pour chaussures	—	—	—	1	—	—	—	—
16. Ouvrages ordinaires de menuiserie et de tournerie	11	—	16	—	—	—	—	—
17. Bobines à fil	253	198	77	—	—	—	—	—
18. Portes en bois	84	132	157	280	140	474	—	—
19. Ouvrages de menuiserie et de tournerie, polis et laqués	232	167	128	—	—	—	—	—
20. Ouvrages de tonnellerie	15	16	3	18	12	68	—	—
21. Merrains	—	—	—	—	—	—	—	—
22. Ouvrages de charpenterie ouvrés et demi-ouvrés	39	9	5	3	—	—	—	—
23. Verges pour charpenterie	—	2	2	—	—	—	—	—
24. Farine de bois	3	2	2	2	—	—	—	—
25. Nattes non colorées	—	—	—	—	1	—	—	—
26. Épart et sacs en épart	—	—	—	1	—	1	—	—
27. Bouchons de liège pour bouteilles	—	—	—	—	—	—	—	—
28. Articles en liège	18	—	—	1	—	—	—	—
Total	23 384	16 872	16 490	15 139	14 114	12 168	—	—

Suurima ar.ikli moodustavad siin männi- ja kuuselauad ning -plangud, mis üksinda moodustavad üle poole meie metsasaaduste väljaveo koguväärtusest, nimelt moodustas männi- ja

kuuse laudade ja plankude väljavedu meie metsasaaduste üldväljaveost väärtuse järgi aastatel 1923—28 järgmised %-id: 54,9, 57,4, 59,5, 61,6, 54,9 ja 60,9. Nende saaduste väljavedu on

*) Andmete ümberarvamisel oleme tarvitanud järgmisi koeffitsiente: 1 stand.—165 k. jalga; 1 k. jalg—1 puud, 16 kg; väärtuse järgi kroonides: 1923 a. 1 kr.—92,4 mk, 1924 a. 1 kr.—104,5 mk 1925-1928 a.—100 mk.
Coefficient employé pour convertissement: 1 étend.—165 pieds³; 1 pied³—1 poude, 16 kg. Valeur de la kr.: 1923—1 kr.—92,4 mk., 1924—1 kr.—104,5 mk., de 1925-1928—1 kr. = 100 mk.

vaadeldava ajajärgu algusest peale väga elav olnud ning näitab aasta-aastalt alalist tõusu nii kaalu kui ka väärtuse järgi, väljaarvatud väikene tagasimine 1927 a.

Liipride väljavedu on võrdlemisi väike ja kõikuv. Suuremal arvul, üle 300 tuh. k. j., oleme liipreid vedanud välja 1921, 1923 ja 1925 a.; teiste aastate väljaveo kvantum kõigub 150—225 tuh. k. j. vahel. Need oleks siis ka kõik meie ümbertöötatud poolvalmis metsasaadused. Väikesed kvantumid tamme- ja muid lehtpuulaudu ning -planke ei saa üldse tulla arvesse, kuna nad ainult üksikuil aastail meie väljaveos esinevad.

Valmissaaduste rühmas on esirinnas vineer ja vineersaadused. Olles ilmaturul juba kauemat aega tuntud ning otsitud „Luterma“ ja „Venesta“ nime all, jätkab meie vineer ka praegu, kuigi aeglaselt oma võidukäiku, olgugi, et olud välisurgudel on muutunud pineva konkurentsi tõttu palju raskemaks. Esimesed raskused vineeri turul ilmsid 1925 a. turu küllastumise tõttu; 1926 a. suurenesid need raskused veel, osalt ka inglise sõestreigi tagajärjel, mille läbi paljud vabrikud, kes vineeri tarvitasid, olid sunnitud tegevust kütteainete puudusel ajutiselt lõpetama. Peale selle asutati Poolas ja Lätis viimasel ajal mitmed suure võimega ja viimsete tehniliste nõuete järgi sisseseatud vineerivabrikud. Hindade languse peale ei jäta mõju avaldamata ka Soome vineerivabrikute sündikaadi lagunemine, mis niigi madalad hinnad veel allapoole surub. Ning kui arvesse võtame, et ka Venemaa väga energiliselt on asunud oma vineeritööstuse ülesehitusele, ja juba mitmed suuremad partiid vineeri välisurgudele paisanud, võib oletada, et tulevikus seisukord vineeriturul muutub võrdlemisi raskeks.

Et meie vineer kõigist neist raskusist võrdlemisi kergelt on saanud üle ja vineeri väljavedu järjekindlat suurenemise tendentsi ilmutab, tuleb panna hea kuulsuse arvele ilmaturul ning vanadele ärisidemetele.

Järgmise, ehkki suhteliselt vähesel tähtsusega väljaveoartiklina võiks nimetada tikutraati, mille väljavedu 1926 a. saavutas oma kõrgema kvantumi, 1927 a. ilmses aga korruga tunduv väljaveo vähenemine ning umbes samal tasapinnal püsis ka 1928 a. väljavedu.

Nimetamist vääriks veel igasugune aamisepatöö, mis küll oma suuruse ja osatähtsuse poolest silmatorkav pole, kuid iga-aastase väljaveoartiklina järjekindlalt figureerib. Võiks loota, et aamisepatöö - saaduste väljavedu järgnevatel aastail enam areneb, kuna krediidiolud, mis seni ajani takistasid selle tööstusharu edukat arenemist, on muutunud lahedamaks, muud eeldused aga soodsaks arenemiseks ei puudu.

Erilisel peaks nimetama üksikuid puu valmissaadusi, mis küll praegu kuigi suurt osa puusaaduste väljaveos ei mängi, kuid mis tulevikus soodsail tingimusil tähtsaks väljaveoartikleiks võiks kujuneda. Need kaubad oleksid — krohvimispeered ja -matid, niidirullid, ukсед ja igasugune tiseritöö. Käesolev aeg on veel varane, et nende kaupade väljaveo arenemise kohta võtta seisukohta, kuna neid peaaegsalkult on veetud välja ainult neljal viimasel, 1925—1928 a.

Praegusel ajal, mil väljaveetavate ümbertöötamata metsasaaduste % on nähtavasti liginenud oma miinimumile, võib edaspidine väljaveo väärtuse tõstmine seista ainult poolvalmisainete valmissaadusiks ümbertöötamises ning minnes välja sellest seisukohast, on eelpool nimetatud kaubad parimaks katseks.

Lõpuks toome veel tähtsamate väljaveokaupade suhtarvud üldväärtusest, et nende osatähtsusest väljaveos selgemat ülevaadet saada.

Tähtsamate metsasaaduste % väljaveos 1923—28 a.

(väärtuse järgi).
% des produits forestiers plus importants dans l'exportation de 1923—28 (d'après la valeur).

	1926	1927	1926	1925	1924	1923
6.						
Propsid— <i>Étais</i>	14,4	12,1	9,1	9,8	15,7	18,6
Männi- ja kuuse laud ja plangud— <i>Planches de sapin et de pin</i>	60,3	54,8	61,6	59,5	57,4	54,9
Vineer— <i>Bois de placage</i>	13,8	13,4	19,0	19,5	19,8	16,2
Vineerist toolipõhjad— <i>Fonds de chaises en bois de placage</i>	6,2	6,9	5,1	6,6	5,3	3,2
Kokku—Total	94,7	92,2	94,8	95,4	98,0	90,9

Üle 9/10 meie metsasaaduste väljaveost moodustub ainult neljast, ehk õigemini kolmest kaubast, kuna vineer plaatides ja vineerist toolipõhjad osutuvad väga ligidastena üksteisele.

4. Metsasaaduste väljavedu riikide järgi. Nüüd huvitaks meid küsimus, kuhu veetakse meie metsasaadused, missugused riigid on meie metsasaaduste ja nimelt, missuguste, tarvitajad.

Nagu tab. 7 toodud arvudest näeme, veame oma metsasaadusi kõige enam Inglismaale, mõningail varemil aastail, nagu 1923, ligikaudu 9/10 meie metsasaaduste üldväljaveo väärtusest. Järgnevatel aastail on Inglise osatähtsus hakanud langema, (kuigi absoluutselt on suurenenud) missugust nähtust aina tervitada tuleb. See langus näitab, et meie metsasaadused ka teisis riiges hakkavad turgu leidma ja seega ära langevad need võimalikud katastroofid, mis võiks tekkida ainult ühe riigi turuga seotises olemisel. Hoogsat tõusu, nii absoluutselt kui ka suhteliselt, näeme väljaveos Hollandisse, ning aeglast, kuid järjekindlat, väljaveos Saksamaale. Kuid ka viimase suhtes peab märkima jõudsat

Metsasaaduste väljavedu riikide järgi 1922—28 a.
Exportation du bois et des produits forestiers d'après les pays de destination de 1922—28.

7.	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922
Tonnides — En tonnes							
Inglise	232 486	206 521	133 920	174 051	189 313	167 678	110 725
Hollandi	53 770	43 672	44 843	29 201	6 732	5 289	16 778
Saksa	5 694	8 389	4 412	2 094	1 540	659	941
Taanil	2 294	5 488	3 776	1 067	5 964	3 843	527
Belgia	5 976	3 110	9 185	11 077	13 623	6 810	7 117
Prantsuse	3 335	5 106	4 925	6 764	15 669	386	189
Muud riigid	11 086	4 664	4 957	2 553	737	39	13 904
Kokku	314 641	276 950	256 018	226 807	233 578	184 704	150 181
1000 kr — En 1000 kr.							
Angleterre	20 199	14 316	13 498	12 947	13 833	13 472	7 746
Pays-Bas	4 140	2 589	2 641	1 861	527	399	922
Allemagne	1 476	1 374	574	421	334	215	167
Danemark	247	410	264	106	448	396	29
Belgique	452	316	615	743	660	461	381
France	458	300	350	583	781	151	118
Autres pays	812	326	386	218	193	25	484
Total	27 784	19 631	18 328	16 879	16 771	15 119	9 847
% väärtusest — % de valeur.							
Inglise	72,7	72,9	73,7	76,7	82,9	89,5	78,7
Hollandi	14,9	18,2	14,4	11,0	3,1	2,6	9,4
Saksa	5,3	7,0	3,1	2,5	2,0	1,4	1,7
Taanil	0,9	2,1	1,4	0,6	2,6	2,6	0,3
Belgia	1,8	1,6	3,4	4,4	3,9	3,0	3,9
Prantsuse	1,7	1,5	1,9	3,5	4,6	0,9	1,2
Muud riigid	2,9	1,7	2,1	1,3	0,9	—	4,3
Kokku	100	100	100	100	100	100	100

tõusu viimastel 1927 ja 1928 a.; võrreldes eelmise, 1926 aastaga, meie väljavedu tõusis üle 100%. Saksamaa võiks kujuneda ka edaspidi tähtsamaks kui senini meie metsasaadusi importeerijaks maaks, kuna selleks ei puudu teatud soodustavad eeldused läheduse ja võrdlemisi elava laevavahenduse näol, ehkki siin on meie tugevaks konkurendiks Poola ja teised metsarikkad Saksa naaberriigid.

Teiste tabelis toodud riikide osatähtsus on võrdlemisi väike, ning peab konstateerima, et seegi osatähtsus languse tendentsi ilmutab, seda eriti Prantsuse ja Belgia poolt. Võib oletada, et meie, kui uus riik, nende maade turgudel oleme veel võrdlemisi tundmata ja turunõudele kohanemata. Väljaveo suurenemine sinna, mida näeme 1924 ja 1925 a. võis olla tingitud erakordselt suurest metsamaterjalide tarvitusest sõjaajal laastatud ja pürustatud maakohtade ja tööstuse ülesehitamiseks ning valitseva korterikriisi vähendamiseks elumajade ehitamisest. Nende nähtuste ja valitseva korterikriisi vähemisega lõppes ka erakordne suur metsamaterjalide tarvitus ning normaalsete aegade ja kaubanduse tagasitulekuga katkesid ka juhuslikud ja värsked kaubanduslikud sidemed. Igal juhul tuleb aga meie metsasaaduste eksportööridel neid riike, kui võrdlemisi suuri metsasaaduste tarvitajaid, pidada silmas ning nende turu- ja kaubandusega tutvuda, et oma metsasaadusi sinna konkurentsi võimsalt ekspordeerida, kuna võimalused ja eeldused selleks on olemas.

Täielikuma pildi saamiseks võtame need tähtsamad metsasaaduste turud veel üksikasjalisema vaatluse alla. Eelpool nägime kui suur

(kaalu ja väärtuse järgi) oli meie väljavedu neisse riigesse, alljärgnevalt vaatleme, missugustest kaupadest see väljaveo kontingent koosneb.

Tähtsamaks eksportartikliks Inglismaale on männi- ja kuuselauad. Nende väljavedu väärtuse järgi võrdus üldväljaveost Inglismaale 1923 a. 54,9%, 1924 a. 59,2%, 1925 a. 58,2%, 1926 a. 60,2%, 1927 a. 54,3% ja 1928 a. 60,0% ning kuuse- ja männilaudade üldväljaveost vastavil aastail 89,2; 85,1; 75,1; 72,0; 72,2. Nagu neist arvudest näha, langes Inglise osatähtsus laudade väljaveos esimestel aastatel, püsima jäädes viimastel, kuigi absoluutarvud üksikül aastail suurenemist näitavad.

Järgmine kaup suuruse järgi on vineer ja vineerisaadused. Nende väljavedu Inglismaale näitab alalist tõusu: 1923 a. kuni 1928 a. oli tõus 64%. Vineeri ja vineeri-saaduste üldväljaveost oli väljavedu Inglismaale 1923 a. 88,3%, 1924 a. 81,0%, 1925 a. 79,0%, 1926 a. 81,3%, 1927 a. 74,0% ja 1928 a. 82,0%.

Vineerkaupadele järgnevad propsid. Propside väljavedu Inglismaale, hakkas 1924 a. peale langema, ning alles kahel viimasel aastal näitas jälle tõusu, kus juures eriti suur oli 1928 a. propside väljavedu, ületades kõigi eelmiste aastate arvud.

Kaup, mida meie peajasjalikult realiseerime Ingliseturul, on liiprid. Ainult 1925, 1926 ja 1928 a. realiseerisime osa Läti ja Hollandi turgudel. Teistel aastatel oleme ligi 100%, 1927 a. aga tervelt 100% liiprite väljaveost ekspordeerinud Inglismaale. Kuid liiprite suhtes on Ingliseturul ebakindel; väljaveos vahelduvad tõus

Metsasaaduste väljavedu Inglismaale 1923-28 a. väärtuse järgi (1000 kr.)
Exportation du bois et des produits forestiers pour Angleterre d'après la valeur de 1923-28 (en 1000 de kr.)

	1928	1927	1926	1925	1924	1923
8. Üldse—Grand total	20199	14 316	13 498	12 947	13 833	13 472
Sel.—Dont: Haavapakud—Blocs de tremble	83	101	40	8	18	5
Litpid—Traverses	132	214	120	292	111	349
Männi- ja kuuselaud—Planches de sapin et de pin	12 114	7 769	8 130	7 538	8 195	7 400
Propsid—Étais	3 344	1 900	1 232	1 390	2 038	2 699
Vineer ja vineerist saadused—Bois de placage et ses produits	4 045	3 681	3 616	3 477	3 381	2 590
Niidirullid—Bobines à fil	128	104	} 240	} 228	} 86	} 335
Puust ukсед—Portes en bois	84	132				
Tisleri ja treialitöö lakeeritud ja poleeritud—Ouvrages de menuiserie et de lainerie polis et laqués	196	154	115	—	—	—

ja langus, nii et kindel väljaveo selle kauba väljaveo arenemise kohta puudub.

Kõigi aastate jooksul on vähesel arvul Inglismaale veetud valmissaadusi—puust uksi, niidirulle ning mööblit, kuid kõigi lootuste ja oletuste peale vaatamata pole need kaubad siiski kuigi tähtsateks väljaveo artikliteks kujunenud. Aasta-aastalt väikest suurenemist näitavad ainult niidirullide ja mööbli väljavedu, kuna puust uste väljavedu järjekindlalt väheneb.

Peaväljaveokaubaks Hollandi on samuti kui Inglismaale männi- ja kuuselaud, suhteliselt

on aga laudade osatähtsus väljaveos Hollandi palju kõrgem, kui väljaveos Inglismaale. Viimasel ulatus see 54–60% üldväljaveoväärtusest, Hollandil on see % kõigil aastail üle 90, ainult 1928 a. oli see % väiksem — 83,7. Seetõttu on ka teiste ülejäänud kaupade osatähtsuse % võrdlemisi väike. Viimasel 3 aastal oleme Hollandisse ekspordeerinud ka haavapakke ja propse, milledest eriti propside väljavedu on jõudsasti tõusnud. Vähesel arvul, tendentsiga suurenemise poole, oleme Hollandi ekspordeerinud ka vineeri ja vineerist toolipõhju.

Metsasaaduste väljavedu Hollandi 1923-28 a. väärtuse järgi (1000 kr.)
Exportation du bois et des produits forestiers pour Hollande d'après la valeur de 1923-28 (en 1000 de kr.)

	1928	1927	1926	1925	1924	1923
9. Üldse—Grand-total	4140	2 599	2 641	1 861	527	399
Sel.—Dont: Haavapakud—Blocs de tremble	30	81	25	—	—	—
Männi- ja kuuselaud—Planches de sapin et de pin	3 482	2 154	2 434	1 760	482	344
Propsid—Étais	553	282	99	29	—	—
Vineer ja vineerist saadused—Bois de placage et ses produits	82	61	64	54	41	19

Kokkuvõetult oli Inglise ja Hollandi, kui meie metsasaaduste suuremate impordeerijate maade osatähtsus aastate jooksul 1922–28 väärtuse järgi järgmine: 88,1; 92,1; 86,0; 87,7; 88,1; 86,1; 87,6 — seega ligi $\frac{9}{10}$, nii et teiste riikide osatähtsus üksikult võttes on võrdlemisi tähtsusetu.

Väljaveos Saksamaale seisavad esimesel kohal vineerist toolipõhjad, milliste väljavedu on kiirelt suurenenud ning 1928 a. läks ligi 56% toolipõhjade üldväljaveost Saksamaale, mis moodustas üle 66% meie väljaveost sel aastal sinna. Ka vineeri veame vähesel arvul, kuid puudub järjekindlus: suuremad partiid on olnud 1924, 1927 ja 1928 a., teistel aastatel on vineeri väljavedu olnud hulga vähem. Nii vineer, kui ka toolipõhjad ei jää aga kõik Saksamaale, need kaubad müüakse edasi sinna, kuhu meil otsekohest transpordilühendust pole, nagu Čehoslovakkiasse, Balkani riigesse ja mujale. Saksamaal asub aga meie vineerilõõstuse pealadu. 1926, 1927 ja 1928 a. oleme Saksamaale vedanud ka männi- ja kuuselaudu; eelmistel aastatel puudus see kaup meie väljaveos sinna,

väljaarvatud vähemal arvul 1922 a. Edasi peab nimetama veel tikutraati, mida peaausjalikult ainult Saksamaale veame, väljaarvatud 1928 a. millal umbes 50% läks Lätimaale ning haavapakke, mille väljavedu kolme eelviimase aasta jooksul kasvas, 1928 a. aga jälle tagasi langes.

Taani veame peaausjalikult kuuse- ja männi-laudu; suuremate arvudega esinevad siin 1923, 1924, 1926 ja 1927 a. Vähemal arvul iga aasta oleme vedanud vineertoolipõhju, viimasel neljal — 1925-1928 a. ka vineeri, ning 1927 a. ainuke kord haavapakke 30 000 kr. väärtuses.

Tähtsamad kaubad väljaveos Belgiasse on männi- ja kuuselaud, vineertoolipõhjad ja propsid. 1927 a. langes aga kõigi nende saaduste väljavedu pea poole võrra. Nii vedasime laudu 1927 a. Belgiasse 44 108 kr eest (pro 218 282 kr. 1926 a.), propse 72 500 kr eest (pro 174 157 kr. 1926 a.), vineertoolipõhju 176 171 kr eest (pro 213 990 kr. 1926 a.). 1928 a. suurenes ainult laudade väljavedu uuesti, kuna muude ütal loetletud kaupade väljaveo vähenemine Belgiasse ka 1928 a.

Metsasaaduste väljavedu Saksamaale, Taani, Belgiasse ja Prantsusmaale 1922—28 a. väärtuse järgi (kroonides)
Exportation des produits forestiers pour Allemagne, Danemark, Belgique et France de 1922—28 d'après la valeur (en kr).

10. Riigi ja kaupade nimetus Dénomination des pays et des marchandises	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922
Saksa: Üldse—Allemagne: Total	1 476 017	1 374 270	573 750	420 641	333 702	215 650	167 263
Sell.—Dont: Vineerist tootlõpõhjad—Fonds de chaises en bois de placage	970 539	673 930	140 033	253 531	114 207	72 709	99 237
Vineer—Bois de placage	149 096	167 981	64 455	13 973	161 884	13 077	—
Männi ja kuuse lauad—Planches de sapin et de pin	170 499	280 074	122 602	16 739	—	—	43 621
Tikutraat—Fil de bois pour allumettes	73 142	121 010	174 834	52 084	24 597	18 767	16 358
Haavapakud—Blocs de tremble	44 428	107 640	62 146	45 241	1 723	—	—
Aamisepatõõ—Ouvrages de tonnerie	10 558	10 420	2 198	10 394	6 943	58 902	—
Tisleri ja treialitõõ—Ouvrages de menuiserie et de tournerie	10 835	5 770	3 660	27 250	13 830	47 378	—
Taani: Üldse—Danemark: Total	247 172	409 980	264 060	105 767	442 607	395 868	28 481
Sell.—Dont: Kuuse- ja männi lauad ja plangud—Planches et planches épaissees de pin et de sapin	167 341	332 990	218 777	70 401	430 751	296 536	—
Vineerist tootlõpõhjad—Fonds de chaises en bois de placage	35 475	21 470	16 642	15 963	9 067	19 903	—
Tisleri ja treialitõõ—Ouvrages de menuiserie et de tournerie	11 416	152	7 400	2 670	2 411	73 217	—
Vineer—Bois de placage	31 140	19 330	21 237	9 407	—	—	—
Haavapakud—Blocs de tremble	—	30 210	—	—	—	—	—
Belgia: Üldse—Belgique: Total	452 066	315 920	614 550	743 070	660 050	461 064	330 693
Sell.—Dont: Männi- ja kuuse lauad—Planches de sapin et de pin	380 505	44 108	218 282	281 341	261 254	255 000	379 478
Vineer—Bois de placage	2 756	12 750	7 823	3 805	6 277	—	—
Vineer tootlõpõhjad—Fonds de chaises en bois de placage	7 065	176 710	213 990	270 115	118 557	61 630	—
Propsid—Étais	44 275	72 502	174 157	187 558	262 969	117 903	—
Tikutraat—Fil de bois pour allumettes	—	8 200	—	—	11 407	1 478	—
Prantsuse: Üldse—France: Total	458 043	299 820	330 430	582 769	781 560	150 746	117 904
Sell.—Dont: Männi- ja kuuse lauad—Planches de sapin et de pin	234 692	63 860	14 670	294 028	228 440	—	—
Vineer tootlõpõhjad—Fonds de chaises en bois de placage	199 585	102 603	173 353	244 142	223 123	149 409	117 775
Propsid—Étais	—	127 470	162 080	42 950	329 088	—	—

jätkus. Teistest kaupadest veame Belgiasse veel vineeri ning tikutraati, kuid tähtsuseta arvul.

Prantsusmaale veame ainult propse, männi- ja kuuselaudu ning vineeritootlõpõhju. Suur proportsid väljavedu Prantsusmaale oli 1924 a. mille tagajärjel väljavedu sel aastal tunduvalt tõusis. Järgmistel aastatel on propside väljavedu vähenenud, ning 1928 a. puudusid nad täitsa väljaveos Prantsusmaale. Laudade väljavedu, mis 1924 ja 1925 a. võrdlemisi suur oli langes 1926 ja 1927 a. üsna alla, kuid 1928 a. tõusis jälle eelmiste aastade tasapinnale. Võrdlemisi palju oleme vineeritootlõpõhju, kõigil vaadeldaval ajajärgul, ehkki kaunis suurte kõikumistega, üksikult aastail, Prantsusmaale vedanud. Üksikult aastail, nagu 1922 ja 1923 olid tootlõpõhjad ainukeseks kaubaks, mis puusaadustest Prantsusmaale väljaveeti. Hiljemal aastail on tootlõpõhjade % langedud, kuid püsib praegugi veel 40 — 50% piirides.

Ülejäänud riikide osatähtsus, mis kokkuvõetult „muud“ all esineb, ei ulatu üksikult, väärtuse järgi võetult, 1%-ni. Neist võiks nimetada Lätti kuhu ekspordeerime vähesel arvul männi- ja kuuselaudu, tisleri- ja aamisepatõõsaadusi, liipreid, korkkaupu jne.

S o o m e — peajasjalikult vineer ja tootlõpõhjad, aamisepa- ja puusepatõõsaadused, vitsad puusepatõõks, saare- ja tamme pakud jne.

N. S. V. L. — üldiselt väga vähesel arvul, ainult 1927 a. suurem saadetis niidrilulle — 88 087 kr väärtuses.

Rootsi — tootlõpõhjad ja vineer.

Leedu — tootlõpõhjad ja tisleritõõsaadused.

Väljaspoole Euroopat Brasiiliasse ja Indiasse — 1926 ja 1927 haavapakkuksi, Indiasse peale selle

ka vineeri; P. A. Ühisriigesse — 1927 a. tootlõpõhju; Aafrikasse — 1926 a. männi- ja kuuselaudu. Teiste riikide osatähtsus, üksikult võttes, on meie metsasaaduste väljaveos sedavõrd väike, et nende juures pikemalt ei peatu.

5. Metsasaaduste koosseis sisseveos. Meie metsasaaduste sissevedu on võrdlemisi väike, nagu seda juba käesoleva ülevaate alguses nägime, moodustades üldsisseveost 1% ja alla seda üksikult aastail. Metsasaaduste sissevedu on aga paratamatu nähtus, kuna meie kliimaoludes kõik need puud ja metsasaadused ei kasva, mida praegune aeg vajab nii tehnilisiks ning tööstuslikeks otstarbeiks samuti ka luksusartiklite valmistamiseks.

Suuremate arvudega esinevad siin aamisepatõõsaadused — nimelt vaadi külje ja põhja lauad, mis tarvitatakse võitunnideks. Eriti suur oli selle kauba sissevedu 1923, 1927 ja 1928 a. Vahepealseil, 1923 kuni 1927, aastail oli selle artikli sissevedu märksa väiksem, nagu tabelis toodud arvudest näeme. Seda kaupa veame sisse peaaegu üksikult Taanist, kui kuulsamast või produtseerijast riigist, ainult vähesel määral oleme neid toonud ka Saksast.

Järgmine suuruse poolest oleks tisleri- ja treialitõõ igasugune. See rühm on väga mitmekesine oma koosseisu poolest, kuna siia kuuluvad kõige mitmesugusemad vähemad tisleri- ja treialitõõd, mille hulgas nimetamisväärta vaid spordiabinõud, fiibrist kohvrid. Ei või öelda, et me seda kaupa tooks vähe sisse, eriti rohkesti aga 1923, 1927 ja 1928 a. Seda kaupa veame sisse kõigest Põhja- ja Kesk-Euroopa riigist, eriti aga rohkesti Saksamaalt.

Tähtsamate metsasaaduste sissevedu kaalu ja väärtuse järgi 1921—1928 a.*)
 Importation des produits forestiers d'après le poids et la valeur de 1921—1928.

11.

Üldse

1. Palgid, pakud igasugused (k. j.)
2. Laud, plangud igasugused (st.)
3. Põletispuud (k. j.)
4. Korgipaukoor töötlemata, peenendatud ja jätised
5. Pilliroog, puuvitsad ja mererohi punum. ja m. tööd
6. Vineer
7. Saapatikud
8. Tisleri- ja treialitöö
9. Aamisepa- ja puusepatöö
10. Punutud tööd
11. Korrikaup

	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921
Kaal tonnides — Poids en tonnes								
7 479	2 330	4 860	3 781	2 180	1 340	22 634	9 934	
294 019	19 965	233 907	177 735	44 803	18 201	1 175 656	191 918	
136	45	60	52	243	26	29	8	
7 222	27 187	—	2 069	750	994	125 203	397 519	
240	245	247	165	193	108	81	42	
242	161	120	148	51	29	5	2	
38	39	28	28	7	33	18	11	
28	20	22	37	21	6	39	11	
79	84	55	52	77	205	302	78	
1 062	841	312	207	363	494	239	18	
34	28	63	39	38	36	7	1	
8	4	6	5	8	33	16	9	

Total

1. Poudres et blocs divers (pieds³)
2. Planches et planches épaisses diverses (élénd.)
3. Bois à brûler (pieds³)
4. Liège brut, râpé et déchets de liège
5. Ouvr. de vannes, en roseau, verges et herb. marin. et autr. ouvr.
6. Bois de placage
7. Chevilles de bois pour chaussure
8. Ouvrages de menuiserie et de tournerie
9. Ouvrages de tonnellerie et de charpenterie
10. Vanneries
11. Articles en liège

Väärtus tuh. kr. — Valeur (1000 kr.)

	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1921
1207	808	628	485	428	576	603	...	...
189	27	186	96	30	18	...	...	...
67	21	31	31	70	7	...	...	...
1	5	—	1	0,2	0,3	...	...	...
121	105	77	47	52	25	...	...	...
95	81	48	39	12	6	...	...	...
60	21	16	15	4	18	...	...	...
14	13	11	20	11	3	...	...	...
174	170	95	82	72	200	...	...	...
359	318	113	110	143	250	...	...	...
33	18	40	28	26	27	...	...	...
5	6	5	3	5	20	...	...	...

Järjekindlalt tõusu sisseveos näitavad korgipaukoor, nii töötlemata kui ka peenendatud ja jätised, ning pilliroog, puuvitsad ja mererohi punumiseks ja muiks otstarbeiks. Neid kaupu veame sisse osalt otsekohe neid produtseerijaist riigest, nagu Portugalist, Indiast, Ažiiirist, osalt ka transiitkaubana Saksa-, Inglismaalt ja mujalt. Palkidest ja pakkudest veame sisse pea ainult haavapakke, ainult 1927 ja 1928 a. puuduvad haavapakud täiesti meie sisseveos, selle asemel figureerivad aga pöökpuupalgid, mida tarvitame võitunnide valmistamiseks. Vähesel määral veame sisse ka tammepalke, rohkem aga tammelaudu meie mööblitööstuse tarbeks. Eriti suur oli laudade sissevedu 1924 a., mil võrdlemisi rohkem kui teisel aastal veeti sisse tammelaudu, kuid peale selle osteti ka Soome- ja Venemaalit kuuse- ning männilaudu.

Kui veel nimetame vineeri-, tamm-, mahagoni- j. m. puude, mida meie ise vastava tootesmaterjali puudusel ei valmistata ning seetõttu oma mööblitööstuse tarvis veame sisse, — ning punutud tööde rühma, mille moodustavad peasja-

likult rogoski kotid ja põrandamatid, onseega ka kõik tähtsamad sisseveetavad metsa- ja puusaadused loetletud. Eksiarvamisi võiks tekitada pea iga aasta järjekindlalt esinev põletispuude sissevedu, ajal, mil meil enestel põletispuude puudust märgata pole. Tegelikult ei ole need mitte kõik põletispuud, vaid transiidina läbi Eesti minevad Vene metsamaterjalid, enamuses propsid, mis ekspordist välja praagitakse ja realiseeritakse meie turul põletispuudena. Ainult Lätist oleme ka põletispuud sisse vedanud.

6. Metsasaaduste sissevedu riikide järgi.
 Importation des produits forestiers d'après les pays.

Riikide arv metsasaaduste sisseveos kõigub küll 25 ümber, kuid suuremal arvul veame sisse ainult 4—5 riigist ja nimelt, osatähtsuse suuruse järgi võetult, Saksamaalt, Taanist, Lätist, N. S. V. Liidust, viimaseil aastail ka Poolast. Saksamaa on vaadeldavail aastail impoorteri riigina meie metsasaaduste sisseveos esimesel kohal: 41,8 kuni 21,1%-ga, seejuures oli Saksamaa osatähtsus kõrgem (41,8, 44,2%) 1922-23 aastail.

Metsasaaduste sissevedu riikide järgi 1922-23 a.—Importation du bois et des produits forestiers d'après les pays de 1922-23

12.

	Väärtus 1000 kr.—Valeur en 1000 kr.							% väärtuse järgi—% d'après la valeur						
	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922	1928	1927	1926	1925	1924	1923	1922
Taani—Danemark	301	262	82	81	113	108	15	25,0	32,5	18,0	16,7	26,4	18,8	2,4
Saksa—Allemagne	295	267	143	128	90	255	252	24,4	33,0	22,8	26,4	21,1	44,2	41,8
Läti—Lettonie	238	43	122	116	64	87	39	19,3	5,3	19,4	23,8	15,0	15,2	6,5
N.S.V.L.—U.R.S.S.	9	13	15	48	38	25	203	0,7	1,6	2,4	10,0	8,9	4,3	33,7
Poola—Pologne	84	2	93	17	—	—	—	2,8	0,3	14,9	3,5	3,9	—	—
Muud—Autres	330	221	173	95	106	101	94	27,3	27,3	27,5	19,6	24,7	17,5	15,6
Üldse—Total	1 207	808	628	485	428	576	603	100	100	100	100	100	100	100

Saksamaalt veame sisse nii omamaasaadusi, kui ka saadusi, mis transiidina Saksamaa kaudu tulnud, väljaspool Euroopat asuvaist riigest. Nii näiteks saame meie kallimaid puu-

like, korgipaukoort, igasugu materjale punumistööks: Lõuna-Aafrikast ehk -Ameerikast Saksamaa vahetalt, ning need kaubad moodustavad tähtsa osa sisseveos Saksamaalt. Saksa

*) Andmete ümberarvamisel oleme tarvitanud järgmist koefitsiente: 1 stand. — 165 k. jalga; 1 k. jalg—1 pund; 16 kg.; krooni väärtus: 1922 a. 1 kr — 91,7 mk., 1923 a. 1 kr — 92,4 mk., 1924 a. 1 kr — 104,5 mk., 1925—1928 a. 1 kr — 100 mk. — Coefficient employé pour convertissement: 1 élend. — 165 pieds³; 1 pieds³ — 1 poude, 16 kg.; Valeur de la kr. 1922 1 kr. — 91,7 mk., 1923 1 kr. — 92,4 mk., 1924 1 kr. 104,5 mk., de 1925—1928 1 kr. — 100 mk.

omasaadusist veame sisse mitmesugust puukaupa, nagu saapatikud, -liistud, igasugune tiseritöö, mille hulgas peajasjalikult reisikohvrid, spordiabinõud ning peenelt väljatöötatud puukaup, nagu pildiraamid jne.

Taani osatähtsus, mis ulatus 1927 a. 32,5%, liikus enamail aastail 13—26% vahel ning oli 1922 a. ainult 2,4% puusaaduste üldsisseveost, põhjened pea ainuüksi aamisepatööl. Sealt veame sisse võitunnideks külje ja põhja laudu ning tünnivitsu.

Poolast veame sisse viimaseil aastail väheselarvul tammelaudu ning kase- ja tammevineeri meie mööblitööstuse tarvis.

Sissevedu Lätist ning N. S. V. Liidust on oma koosseisu poolest ühtlane: esimesest veame sisse kuuse-, männipalke, saare-, haava- ja tammepakke ning laudu ja põletispuid; teisest kuuse- ja männi palke ning propsidid (ka põletispuid, mille tekkimine eelpool seletatud).

7. Metsasaaduste toll. Kui lühidalt vaadelda *Droits douaniers sur les produits forestiers.* veel metsasaaduste kaubanduse

politikat, mis ilmneb metsasaaduste sisse- ja väljaveo piiramisest tollimääradega, siis peab tähendama, et metsasaaduste kaubandus nii ümbertöötatult kui ümbertöötamata kujul pole vabalt areneda saanud; algusest peale on nii sisse- kui väljaveole teatud raamid pandud tollimäärade näol. Väljaveole on enamail aastail tollimääradega suunatud, mis väljendub järgmises: kõva keelutolliga, ligi 100% hinnast, oli piiratud põletispuude väljavedu, et hoida küttematerjali omamaa tööstusele ja raudteedele; vähem kategoorilised olid tollimäärad tooresainete suhtes, mis omamaa suuremale tööstusharudele, tikuja paberitööstusele, tooresainena vajalikud; samuti olid suuremate määradega piiratud ümbertöötamata metsasaadused — palgid, postid jne., kuna poolvalmismaterjal, nagu laud ja plankud, latid, liiprid, mis teatud ümbertöötamisele juba kuulunud, ainult nõndanimetatud registratsiooni tolli alla kuulusid. Hoopis vabad olid tollimaksudest aga valmiskaubad. Nagu juba öeldud, olid sarnased üldjooned enamail aastail. Üksikasjades aga on metsasaadustest ümbertöötamata osa pea igal aastal tollimäärade muutusi üleelanud.

Kuni 1922 a. sündis väljavedu eriliste lubade— litsentside—põhjal ning tollimäärad polnud korraldatud. 1922 a. määrati tollidirektori ringkirjaga tollimaks haavapakudele, ümbertöötamata kuuse- ja männipalkidele, postidele, propsidele ning saetud materjalile—laudadele ja plankudele. Need tollimäärad aga ei kannu veel keelutolli

iseloomu. 1923 a. suurendati kõiki määre, mis haavapakude suhtes piiramist tähendas. Alles hiljem, 1924 a. pandi maksma üksikasjaliselt väljatöötatud tollimäärad, millede aluseks võetud puuliigid, materjali kvaliteet ja materjali ümbertöötamise määr. Okaspuu metsamaterjal oli selle järgi, tollitud kõrgemalt haava-, lepa-, kase- ja pärnapuust materjaliga võrreldes, kuid vähe nõrgemalt saare-, tamme-, vahtra- ja jalaka puust materjalist. Seejuures jaotatakse ainult okaspuu metsamaterjal erimääradega veel kvaliteedi ja ümbertöötamise järgi liikidesse, kuna okaspuu mets ju meil pea väljaveo-aineks. Neid määrasid muudeti osaliselt 1925 a. ning 1927 a. võeti ette põhjalik tollitariifide ümber tegemine, missugused maksavad kuni käesoleva ajani. 1927 a. nimelt vähendati märksa tollialla kuuluvate ainete nimekirja, kaotati ära põletispuude ja toepuudeks minevate propside toll, vabastati laud ja plankud tollimaksust, kõvendati sellevastu ehituspalkide ja postide ning paberipuude tolli.

Praegu maksvate määrade järgi on tähtsamate väljaveosaaduste toll kujunenud umbes järgnevalt:

kuuse- ja männi palgid ja pakud	40%	hinnast
„ „ postid, toepuud	23%	„
haavapakud läbimõõduga üle 8 tolli	37%	„
lehtpuust laud	17-25%	„

Tollita lastakse läbi propsid, mis teatud pikuse ja jämeduse omavad, põletispuud, männi- ja kuuselauad ja kõik valmisaadused.

Sisseveos on ümberpöörduvalt ilma tollita lastakse läbi palgid ja pakud okas- ja lehtpuu liikidest, ka neist, mis meil endal olemas, kuid mida aga luksuspuuks ei loeta. Kallimad puuliigid, nagu punane, must j. n. e. puu on tollitud 1927 a. andmetel ligi 30% ümber väärtusest. Pooleldi ümbertöötatud materjal, s. o. saetud ehk tahatud materjal kuulub juba tollimaksu alla, kuid see maks on väike: 1927 a. andmetel ligi 2—5% materjali väärtusest. Kõik enam ümbertöötatud puusaadused kuuluvad suurema ehk vähema tollimaksu alla selle järgi, kas teatud saadust omamaa tööstuses valmistada saab, ning kui võrd on tarvilik teatud kauba sissevedu. Nii näiteks on tünni külje ja põhja laud, mis võitunnideks sissevedada vaja, kuna meil omal vastavat puuliiki pole, tollitud päris madalalt, sellevastu aga igasugu tiseri-trelalitöö kõrgemalt.

Ka sisseveo tollimäärasid puusaaduste pealt on muudetud kogu välisriikidega kauplemise aja kestel, kuid eelpool kirjeldatud põhijooned on ikka samaks jäänud ning muutused on tingitud olnud üldisest sisseveo tollimäärade tõstmisest, mitte aga puusaaduste sisseveole erilise suuna andmisest.

AKTSIASELTSIDE JA OSAÜHISUSTE ÄRISEISUD 1927 ja 1928.

SITUATION FINANCIÈRE des SOCIÉTÉS ANONYMES en 1927 et 1928.

Sisur: 1) Üldbilanss, lhk. 177. 2) Bilanss ja omakapital põhikapitali suuruse järgi, lhk. 178. 3) Tagavarakapital, lhk. 180. 4) Oma- ja võõrskapitali vahed, lhk. 180. 5) Põhi- ja jooksvavara vahed, lhk. 181. 6) Bilansside likviidsus, lhk. 182.

Aktsiaseltside ja osahisuste äriseisude statistikaline püü on aluse nende kokkuvõtte 1. I. 1926 a. peale, millal äriseisud kuuldubilansside seaduse kohaselt, esmakordselt ühtlaseid saad võetud kokku (v. R. St. K. eriväljaanne 1927 a. „Aktsiaseltside, osahisuste ja ühistegeliste asutiste äriseisud 1. I. 1926 a.“). Järgnevad, 1927 ja 1928 a. äriseisud koostati seltside ja ühisuste poolt juba väljamõeldud 1926 a. avamisbilanssist. Käesoleva kokkuvõtte algandmetena kasutati peaaegu kõikjal Riigi Teatajas väljakuulutatuid a/s. ja o/ü. 1927 ja 1928 a. bilansse: R. Teatajas avaldamata jäänud bilansse osalt mõniste vastavalt ettevõtetele ning osalt kasutati iseläriselise tulu ja ärimaksu Komiteele esitatud äriseise, kuna mõnede ettevõtete äriseisud jäidki kättesaamatuks. Viimaseist oleks nimetada suurematena: „Meremeeste Kodu“, (1. I. 1927 ja 1928), Viijandi toorelina tööstus (1. I. 1928), „Astron“ (1. I. 1927 ja 1928), Piirituse puhastamise vabr. (1. I. 1927 ja 1928). 1927 ja 1928 a. arvud võeti kokku Keskbüroos Rahaministeeriumi toetusel.

Võrdluseks tarvitatud 1926 a. andmed võeti juba mainitud väljaandest. Peab tähendama, et ka seal puudusid mõned mitte esitatud äriseisud, näit. Postimers, Vene-Balti laevaehit. ja meh. a/s.

Petri ja Bööckeri tehased on arvestusest välja jäetud kõigil aastail. Mainitud äriseisude pundumine ei avalda suurt mõju üldarvudele, kuna võrreldes viimastega nende arvud suuruselt tähtsusetud.

Brandiks on vaid Vene-Balti a/s. oma üle 20 milj. kr. äriseisuga, mis puudus 1926 a. andmeis, nüüd aga üksikasjalises

tabelis on toodud (tekstis ja tekstitabelis pole seda siiski tarvitatud).

A/s. ja o/ü. üldarv liikus suurenemise suunas; nii 1926 a. jooksul langes välja 20 ja tuli juure 32 ettevõtet; 1927 a. jooksul vastavalt 20 ja 28. Seega absoluutne suurenemine 1926 a. 12 ettevõtte, 1927 a. 8 ettev. võrra, mis koosnes 1926 a. 2 tööstus-, 6 kaubandus- ja 4 rahandusettevõttest (2 väikest punka ja 2 väljamaa kindlustusseltsi osakonda ei esitanud kuuldubilansse 1. I. 1926) ja 1927 a. 4 tööstus- ja 5 kaubandusettevõttest, kuid vähenes ühe rahandus ettevõtte võrra — Põhja Panga väljalangemise tagajärjel.

Juuretõudud ettevõtteid olid muutunud mittearuandvaks (isiklikest) aruandvaks (a/s, o/ü.) 1926 a. 3 ja 1927 a. samuti 3 ettevõtet, kuna aruandvast mittearuandvaks muutus 1926 ja 1927 a. üks ettevõtte. Ettevõtete ühelt aktsiaseltsilt teisele üleminekut registreeriti kümnamil aastal 1 juhul, mis arvestatud kaks korda, juuretõudude kui ka väljalangenuite hulgas.

Suurim arvu tõus leidis aset kaubanduskontoreil ja kauplusal mõlemil aastail, kuna järjekindlalt langenud on poli-graafia tööstuste arv. Tähendada tuleb, et arvesse on võetud ainult bilansse esitanud seltsid, ka likvideerimisel olnud ettevõtteid, juhusel kui nende bilansse arvestada oli võimalik, kuna teiselt poolt arvust välja jäid need uued ettevõtteid, kes veel bilansse polenud kokkuseadnud.

A/S ja O/Ü arv 1. I. 1926 a., 1927 a. ja 1928 a. — Nombre de sociétés anonymes au 1/1 1926, 1927 et 1928.

	Arv 1. I. 1926.	Tuli juure 1926	Langes välja 1926.	Nombre au 1/1 1927.	Augmentation en 1927.	Diminution en 1927.	Arv 1. I. 1928. Nombre au 1/1 1928.
1.							
Tööstusettevõtted—Entreprises industrielles	159	14	12	161	11	7	165
1, 2 Kivide ja muldade tööstus—Ind. des pierres et des terres	17	2	2	17	1	—	18
5 Metallitööstus—Industrie des métaux	13	2	—	15	2	1	16
4 Keemiatööstus—Industrie chimique	16	1	—	15	3	—	18
5, 11 Nahatööstus—Industrie de cuir et peaux	4	—	—	4	—	—	4
6, 11 Tekstiilitööstus—Industrie textile	27	2	1	28	2	3	27
7 Puittööstus—Industrie du bois	23	3	3	23	2	—	25
8 Paberitööstus—Industrie du papier	12	—	1	11	—	—	11
9 Poligraafiatööstus—Industrie polygraphique	8	—	1	7	—	1	6
10 Toidu- ja maitseainete tööst.—Ind. de l'alimentation	38	4	2	40	2	3	39
12 Elektriijaamad—Usines électriques	1	—	—	1	—	—	1
Kaubandusettevõtted—Entreprises commerciales	118	14	8	124	16	11	129
Ehitus- tehnikka ja filmi kont.—Bureaux de construction, techniques et de films	8	2	1	9	1	1	9
Speditioon- ja transportettevõtted.—Bureaux d'expédition, et de transp.	15	1	1	15	—	—	15
Kaub. kont. ja kauplused.—Librairies et sociétés d'édition	67	9	2	74	14	8	80
Kirjastusärid.—Compt. et maisons de commerc. entrepr. commerc.	18	2	1	19	1	1	19
Kinnisvara kasut. ühingud.—Unions d'exploitat. des immeubles	7	—	2	5	—	1	4
Muud ärilised ettevõtted—Autres entreprises commerciales	3	—	1	2	—	—	2
Rahandusettevõtted—Entreprises financières	27	4	—	31	1	2	30
Pangad—Banques	19	2	—	21	1	2	20
Kindlustusseltsid—Sociétés d'assurance	8	2	—	10	—	—	10
Üldae—Total	304	32	20	316	28	20	324

1. Üldbilanss. Aktsiaseltside üldbilanss oli
Bilan général. 1 jaanuaril:

	1928 a.	1927 a.	1926 a.
	433	405	378 milj. kr
Vene-Balti teh.	22	22	" "
Kokku	455	427	400 " "

Ettevõtted enamasti paigutavad bilanssesse kinnis- ja vallasvara nende soetamisväärtusega, sellest mitte arvates maha vananemisest jne. tekkinud väärtuse kahanemissummasid, vaid need summad mahutatakse vastukaaluks passivasse, amortisatsioonkapitali nimetuse alla. Selle talitusviisi järeldusel esinevad aga kinnis- ja vallasvara ning bilanssummad ülespuhutuna ning tegeliku suuruse kindlakstegemiseks on vaja mainitud summast arvata maha amortisatsiooni kapital.

Need summad olid:

	1928 a.	1927 a.	1926 a.
Üldse	117	111	108 milj. kr
Sellest Vene-Balti teh.	6	6	6(ca) " "
Teised ettevõtted	111	105	102 " "

Amortisatsioonkapitali võrra vähendatud bilansi summa (puhtbilanss) oli:

	1928	1927	1926
Üldse	338	316	292 milj. kr
Sellest Vene-Balti teh.	10	16	16(ca) " "
Teised ettevõtted	322	300	276 " "
Sellest tööstusl. ettev.	188	187	178 " "
" kauband. "	48	42	34 " "
" pangad	82	68	62 " "
" kindl. seltsid	3,4	2,6	2,3 " "

Edaspidises on nimetus bilanss, kinnis- ja vallasvara tarvitatud puhtbilansi ja puhtkinnis- ja vallasvara mõttes.

Bilanssummade tõus oli väikseim tööstusettevõtteil (1926 a. — 100%, 1927 a.—105%, 1928 a.—105,6%) eeskätt nende keskmise bilansi summa vähese tõusu ja juuretunud ettevõtete väikse arvu tagajärjel. Keskmist bilanssummat surus alla 1928 a. kinnis- ja vallasvara summade langus võrreldes 1927 aastaga, mis tingitud osalt nende varade väärtuse vähenemisest, vananemisest, kuid arvatavasti ka varade müügist tekstiil- ja paberitööstuse harudes (passivas vähenesid vastavalt kreditorid ja tagavarakapital). Üksikuist harudest vähenes bilanss: 1928 a. puutööstuses peaauglikult ühe suurema ettevõtte aktsialepaki ja kreditorite vähenemise tõttu, paberitööstuses — Põhja paberi- ja puupapivabriku kinnis- ja vallasvara ning omakapitali summa järsust langusest, ning 1927 a. poligraafiatööstuses ettevõtete arvu vähenemise- ja toidu- ja maitseainete tööstuses ühe suurema ettevõtte väljalangemise tõttu. Bilanss suurenes järjekindlalt kivide ja muldade tööstuses, sellesse harusse kuuluva ja arenemisel oleva põlevkivitööstuse arvel; metalli-, keemia-, tekstiil- ja nahatööstustes tegevuse laienemise, kinnis- ja vallasvara juuresoetamise ning uute ettevõtete juuretuleku järeldusel.

Kaubandusettevõtete bilanss võrreldes 1926 a. arvuga tõusis 1927 a. 23% ja 1928 a. 18% võrra;

A/S. ja O/Ü. bilanss, kinnis- ja vallasvara ning keskmine puhibilanss ja kapitali summa ettevõtte kohta 1. I. 1926—28 (1000 Kr.)
Bilan, immeubles, mobilier, moyenne du bilan net et montant de capital des sociétés anonymes par entreprise 1. I. 1926—28 (1000 kr.)

2.	Bilanss <i>Bilan</i>			Kinnis- ja vallasvara väärtus (mahaarv. amortisatsioon) <i>Immeubles, mobilier (moins amortisation)</i>			Puhtbilanss (Bilanss ilma amort. kapitalita) <i>Bilan net (Bilan moins le capital d'amortisation)</i>			Ühe ettevõtte kohta tulu <i>Par une entreprise</i>					
	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926	Puhtbilanssi <i>Bilan net</i>			Kapitali <i>Capital</i>		
										1928	1927	1926	1928	1927	1926
Tööstusettevõtted	290468	283217	271528	93 043	95 810	91 625	188038	187038	177800	1 140	1 161	1 118	441	464	460
1, 2 Kivide ja muldade tööstus	25 254	23 758	23 102	10 091	9 450	8 902	15 043	13 618	13 138	836	801	773	281	294	330
3 Metallitööstus ¹⁾	18 493	17 058	16 047	5 459	5 043	3 901	10 799	9 252	7 789	675	617	599	228	243	275
4 Keemiatööstus	8 454	6 918	6 649	3 896	3 272	3 373	8 091	6 652	6 400	449	443	400	180	139	122
5, 11 Nahatööstus	7 618	6 775	6 492	2 799	1 260	1 163	7 095	6 325	6 082	1 774	1 581	1 520	287	272	272
6, 11 Tekstiilitööstus	129 273	127 069	126 823	30 476	33 984	33 249	68 926	68 399	68 125	2 553	2 443	2 523	980	954	969
7 Puutööstus	27 404	29 493	27 227	8 415	8 372	8 252	22 056	24 642	22 928	882	1 071	997	337	361	351
8 Paberitööstus	47 054	45 872	36 433	21 197	23 692	21 647	32 769	35 707	29 443	2 979	3 246	2 454	1 587	1 840	1 530
9 Poligraafia tööstus	3 481	3 381	3 471	1 706	1 639	1 731	2 871	2 823	2 968	378	403	371	193	175	155
10 Toidu- ja maitseain. tööst.	28 410	22 281	23 272	9 058	9 088	9 216	20 876	19 608	20 910	522	490	560	166	160	183
12 Elektri jaamad	12	12	12	6	10	11	12	12	12	12	12	12	3	3	3
Kaubandus ettevõtted	56 120	49 579	41 768	10 832	10 004	10 444	48 333	42 160	34 428	375	340	292	105	104	98
Ehitus-, tehnika, filmikont.	2 585	2 504	968	782	759	261	2 562	2 496	963	285	177	120	45	48	32
Speditioon ja transportetev.	15 217	15 035	14 723	3 166	3 376	4 365	9 517	9 478	9 236	634	632	616	302	300	286
Kirjastusärid	2 334	1 922	1 177	661	343	64	2 267	1 874	1 193	119	99	63	30	27	16
Kaub. kontorid ja kauplused	32 270	26 417	20 086	4 337	3 725	3 546	31 239	25 645	19 873	390	345	297	88	87	88
Kinnisvara kasut. ühingud.	3 568	3 590	4 117	1 825	1 752	2 185	2 623	2 657	3 125	656	533	440	207	172	163
Muud äriüksed ettevõtted	126	111	97	61	49	3	125	110	96	62	55	32	33	25	25
Rahandusettevõtted	86 703	72 112	65 089	4 881	4 623	4 537	85 451	70 870	63 912	2 849	2 286	2 367	360	352	389
Pangad	83 201	69 451	62 737	4 716	4 468	4 376	82 042	68 260	61 620	4 102	3 250	3 243	500	495	517
Kindlustusseltsid	3 502	2 661	2 332	165	160	161	3 439	2 610	2 292	944	261	266	81	71	
Üldse	433291	404908	378365	109756	110442	106606	321852	300663	276140	993	949	908	300	312	313

¹⁾ Ilma Vene-Balti tehasteta.

selle järsu tõusu põhjuseks oli ettevõtte keskmise bilansisumma suurenemine ning ettevõtete arvu tõus. Tõusu näitavad kõik üksikud harud peale kinnisvarade kasutamise ühingute, millede bilanss kahel viimasel aastal vähenes 8 ühingu väljalangemise tagajärjel (1927 a.—2, 1928 a.—1).

Pankade tegevuse laienemine tõstis nende bilansid 1927 a. 9,7% ja 1928 a. 22,5% võrra, võrreldes 1926 a.

Kindlustusseltsel oli bilansi tõus suhteliselt suurim 1928 a., peaaegjalikult kassa, nõudmiste ning kohustuste ja preemiareservide intensiivse suurenemise järel.

Tööstusettevõtte keskmine bilansi- ja omakapitalisumma on püsinud võrdlemisi kõrgel seetõttu, et selles rühmas esinevad meie suurimad sõjaeelsed ettevõtted. Kõrgemad olid mainitud summad paberi- ja tekstiilitööstuses, kuhu on koondunud kõige rohkem suurettevõtteid. Kuid mainitud tööstuseis on ka õige väikseid ettevõtteid, mis oma tegevusala poolest erinevad suurettevõtteist (näit. raamatuköite ja kangru töökojad) ning selle järel on olid võnkumispriid äärmiste suurte ja väikeste bilansi ja omakapitali summade vahel laiad. Nii ületasid suurimad bilansid ja omakapitalid rohkem kui kümnekordselt vastavaid keskmisi arve, kuna väiksemad neist alla 1% moodustasid. Puutööstuses on ainult üks sõjaeelne suurettevõtte, ning üks suurem pärast sõda tekkinud segaettevõtte (kaubandus-tööstuslik), millised teiste keskel kõrgemale üleskerkivad, kuna ülejäänuid, arvult üle 20, ainult veel paar keskmise suurusega ulatuvad. Seetõttu on bilansi ja omakapitalide lahkumine suuruse poolest üksikute seltside juures sarnane eeltähendatud kahele tööstusharule. Sama nähtus tuleb esile kivide- ja muldade-, (2 suurt tsemendivabr.) metalli-, toidu ja maitseainetetööstuses. Ainult naha-, keemia- ja poligraafiatööstusse kuuluvad ettevõtted omavad ses suhtes ühtlasema ilme, kuna nende hulgas eriti suuri ei leida; ühtlasi oli kahes viimases tööstusharus keskmise bilansi- ja omakapitali summa madalam kui teisis (väljaarvatud elektrijaamad, kus ainult üks väiketööstus). Kaubandusettevõtteil oli bilanss ja omakapital keskmiselt palju madalam kui tööstusil; paistavad silma summade kõrgusega speditsoon- ja transportettevõtted ning kinnisvara kasutamise ühinged, mis olenes esimeste juures nende seas leiduvast ühest suurettevõtteist (sõjaeelne), mille bilanss ja omakapital tegi välja üle poole kogu rühma vastavaist summast, ja teiste juures nende kinnisvaradest. Samuti tegevuse iseloomust tingitud on pankade bilansi kõrgus, milline kahel viimasel aastal osutus keskmisest suuremaks. Meie kindlustusseltsid on noored ja suuremalt osalt väi-

kesed asutised, ning sellest siis ka nende madal bilansi- ja omakapitalisumma.

Bilansside muutumine kahel viimasel aastal üldiselt on sündinud suurenemise suunas, kusjuures selle kiirus kaubandus- ja rahandusrühmal võrdlemisi suur-, tööstusil aga vaevalt märgatav oli. Ka omakapitalid, nii absoluut- kui ka suhtarves ja keskmine bilanss on kaubandusrühmas suurenenud, kuna tööstusil kõik vastavad summad ja pankadel omakapitalid 1928 a. vähenesid.

2. Bilanss ja omakapitali põhikapitali suuruse järgi.

Bilan et capital propre d'après le capital de fonds.

Bilansandmeis, ettevõtete tegevuse järgi, võivad nõrgeneda ehk täitsa kaduda suur- ja

väikeettevõtteid iseloomustavad tunnused, kui tegemist on suurusest väga lahkuminevate ettevõtetega. Meil ilmneb see nähtus eriti tööstuses, kus suurtööstused oma suurte arvude ülekaaluga mõjutavad üldarve. Selle puuduse kõrvaldamiseks on järgnevas tabelis rühmitus viidud läbi aktsiaseltside põhikapitali suuruse järgi.

Madalaim rühm (kapitaliga kuni 50 tuh. kr) on olnud arvult suures ülekaalus kõigil aastail tööstuses ja kaubanduses, kuna rahanduses ühtlaselt tugevad olid kolm rühma, kusjuures madalamasse koondusid peaaegjalikult kindlustusseltsid, kõrgemasse pangad. Üldse näib madalamal rühmal olema kalduvus vähenemiseks keskmiste rühmade kasuks; rahandusettevõtteis avalduv suurenemine on vaid näiline, sest kaks väikest väljamaa kindlustusseltsi osakonda hakkasid bilansse esitama alles 1. I. 27. 1926—28 a. langes tööstuste üldarvust umbes 7% kõrgemale rühmale (põhikap. üle 1 milj. kr) osaga omakapitalist — 68,1—69,8% ja bilansist — 53,6—57,4%; seega langes teistele suurusrühmadele — kokku umbes 93% üldarvust (sellest madalaimale umbes 1/2) — alla 32% omakapitali ja alla 1/2 bilansi üldsummast. Vähemate ettevõtete osa omakapitali ja bilansisummast on järjekindlalt suurenenud, ning kahel kõrgemal rühmal vastavalt alanenud, eelkõrgemal ettevõtete arvu vähenemise tõttu. Keskmine omakapitali ja bilansisumma suurenes 1926—28 a. kahel madalamal ja eelkõrgemal rühmal, ning alanes kõrgemal ja kahel keskmisel rühmal (viimasel ainult omakapital). Sealjuures polnud intensiivsus omakapitali ja bilansi muutumise juures mitte võrdne: suurenemisel bilanss enamasti ruttas ette, kuna vähenemisel ta maha jäi ning selle tulemuseks oli suuremal osal rühmest omakapitali ja bilansivahelise suhte muutumine omakapitali kahjuks. Suhteliselt suurim oli omakapital kõrgemal rühmas, milline koosnes sõjaeelseist ettevõtteist ning nende suured kapitalid olid pärit toltelt ajalt. Kuid osa neist ettevõtteist ei töötanud täie koormatusega, milline

A/S ja O/U. rühmitus põhikapitali suuruse järgi--Répartition des sociétés anonymes d'après le montant du capital de fonds.

3.	Seltside arv Nombre des sociétés			Omakapital (1000 kr.) Capital propre			Puhtbilanss (1000 kr.) Bilan net			% üldsummast % du montant total			Uhe ettevõtte kohta tulli Par entreprise industrielle il y avait			Omakap. % puhtbilansist % du bilan net au capital propre		
	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926
										Omakap. Capital propre	Puhtbilanss Bilan net				Omakap. (1000 kr.) Capital propre	Puhtbilanssi (1000 kr.) Bilan net		
Tööstus ettevõtted																		
<i>Entrepr. industriel.</i>																		
Kuni 50 tuh. kr.	165	161	159	72331	74690	73139	188038	187038	177800	100	100	100	100	100	100	441	464	460
50—100 " " " " "	72	73	74	2183	2052	1898	8993	9353	6986	3,0	2,7	2,6	4,8	5,0	3,9	31	28	26
100—200 " " " " "	32	28	26	2933	2558	2302	17054	13492	12511	4,1	3,4	3,1	9,1	7,2	7,0	92	91	88
200—500 " " " " "	23	22	21	3606	3640	3524	13908	13184	13045	5,0	4,9	4,8	7,4	7,1	7,4	157	165	162
500—1000 " " " " "	18	17	16	6280	6256	5967	19476	17858	15780	8,7	8,4	8,2	10,3	9,5	8,9	349	368	373
Üle 1000 " " " " "	9	10	12	8055	8027	9515	27777	26864	27362	11,1	10,8	13,0	14,8	14,4	15,4	895	808	793
Kaubandus ettevõtted	11	11	10	49274	52157	49933	100830	106287	102116	68,1	69,8	68,3	53,6	56,8	57,4	4479	4741	4993
<i>Entrepr. commerc. jusqu'à 50 mil. kr.</i>																		
50—100 " " " " "	129	124	118	13495	12788	11639	48333	42160	34428	100	100	100	100	100	100	103	104	98
100—200 " " " " "	96	98	92	2656	2833	2903	19019	17970	13903	19,7	22,2	23,1	39,3	42,6	40,4	30	31	30
200—500 " " " " "	15	9	8	1197	1233	601	4652	2432	2792	8,9	5,6	5,2	10,0	5,8	8,1	80	80	35
500—1000 " " " " "	11	11	7	1758	1665	1184	6887	5548	4197	13,0	13,0	10,2	14,3	13,2	12,2	180	151	169
Rahandus ettevõtted	11	9	9	4200	3892	3482	11034	10195	7526	31,1	30,4	29,9	22,8	24,2	21,8	892	431	387
<i>Au des de 1000</i>																		
500—1000 " " " " "	1	1	1	873	872	866	2450	2085	1956	6,5	6,8	7,4	5,1	4,9	5,7	873	872	866
Üle 1000 " " " " "	1	1	1	2813	2813	2813	4091	3930	4054	20,8	22,0	24,2	8,5	9,3	11,8	2813	2813	2813
Rahandus ettevõtted																		
<i>Entrepr. financières</i>																		
Kuni 50 tuh. kr.	30	31	27	10813	10900	10495	85451	70570	63912	100	100	100	100	100	100	360	352	389
50—100 " " " " "	9	10	7	369	437	351	2049	2719	1775	3,4	4,0	3,3	2,4	3,8	2,8	41	44	50
100—200 " " " " "	8	7	7	851	706	714	6349	4579	5365	7,9	6,5	6,8	7,4	6,5	8,4	106	101	102
200—500 " " " " "	2	3	2	425	548	383	2625	4431	1721	2,9	5,0	3,7	3,1	6,2	2,7	212	189	194
500—1000 " " " " "	8	8	8	3100	3305	3193	24790	22443	21998	28,7	30,3	30,4	29,0	31,7	33,9	387	418	399
Üle 1000 " " " " "	1	1	1	1580	1550	1500	23670	18892	17559	14,6	14,2	14,3	27,7	26,7	27,5	1580	1550	1500
Üldse—Gr. total.	324	316	304	96339	98378	95276	321852	300068	276170	100	100	100	100	100	100	300	312	313
Kuni 50 tuh. kr.	171	176	173	5208	5322	4942	30061	30042	22664	5,4	5,4	5,2	9,3	10,0	8,2	31	30	29
50—100 " " " " "	55	44	41	4981	3987	3617	28255	20503	20068	5,2	4,1	3,8	8,8	6,9	7,5	90	91	88
100—200 " " " " "	36	36	30	5787	5853	5096	23420	23103	18963	6,0	5,9	5,3	7,3	7,7	6,8	147	162	170
200—500 " " " " "	37	34	33	13589	13443	12642	53300	50496	45004	14,0	13,7	13,3	17,2	16,8	16,3	367	395	383
500—1000 " " " " "	11	12	14	10508	10449	11881	53897	47841	46877	10,9	10,6	12,5	16,7	15,9	17,0	955	871	849
Üle 1000 " " " " "	14	14	13	56575	59324	57098	130919	128023	121984	58,5	60,8	59,9	40,7	42,7	44,2	4041	4237	4392

asjaolu mõjutas vähendavalt nende bilansse ning aitas tõsta omakapitalide osa.

Kaubandusettevõtteist umbes 70% kuulus esimesse rühma (kapital kuni 50 tuh. kr) ja nende osa üldomakapitalist 19,7—23,1%, ning üldbilansist 30,3—42,6%. Järgmises kolmes rühmas ettevõtete arv enam-vähem oli võrdne ja andis kokku ligi 30% üldarvust, kuna nende osa omakapitalist oli 45,3—53% ja bilansist 42,1—47,1%. Kahes viimases rühmas oli kummagis üks ettevõtte ja nende omakapitali osa kõikus üksikult aastail 27,3—31,6% ja bilansiosa 13,6—17,5% piires vastavaist üldarvest, kusjuures madalamad arvud langesisid viimasele aastale, samuti nagu esimesel rühmal, kuna kolmel keskmisel rühmal vastupidiselt suuremad arvud langesisid viimasele (1928) aastale.

Keskmine omakapitali ja bilansisumma 1926—28 a. on suurenenud üldiselt, ning ka suuremal osal rühmel. Nagu tööstusilgi oli see liikumine kiirem bilansisumma juures, mille järeltulisel omakapitali protsent bilansisummast iga aastaga vähenes. Kaubandusettevõtete juures võib tähelepanna, et käsitähes põhikapitali järkjärgulise suurenemisega kasvas omakapitali % bilansist (väljaarvatud 500—1000 tuh. kr rühm).

Samuti suurenes rahandusettevõttele omakapitali- ja puhtbilansi summa; suurimad summad olid 1928 a. üldsummas ning ka rühmel, väljaarvatud üks (200—500 tuh. kr) kus omakapital

viimasele aastal oli madalam. Omakapitalide juures suuremaid muutusi rühmade osasuures aset ei leidnud, kuna bilanses suurenes järjekindlat ja tunduvalt kõrgeima rühma osa, nimelt 24,7%-ilt 1926 a. 30,4%-ni 1928 a. ning vähenes kahe madalama ja ühe keskmise rühma osa. Keskmine ettevõtte omakapital vähenes 389 tuh. kr 1926 a., 360 tuh. kr 1928 a., esimesel rühmal vastavalt 50—41 tuh. kr ja neljandal rühmal 399—387 tuh. kr peale, teistel rühmel aga suurenes keskmine omakapitali summa. Keskmine bilansisumma langes iga aastaga ettevõttele põhikapitaliga kuni 50 tuh. kr; kõigil teistel rühmel ja üldsummas 1928 a. arv ületas 1926 a. arvu, eriti suurel määral eelkõrgemal rühmal (1 ettevõtte) mille 1928 a. summa kujunes suurimaks (23 670 tuh. kr).

Rahandusettevõttele omakapitali % vähenes alatasa võraskapitali, peaaegu alikult pankade hoiusummade suurenemise tagajärjel. Mainitud % oli kõrgeim 1928 a. 1-sel (18,0%), 1927 a. viimasel—(24,4%) ja 1926 a. 3-dal (22,5%) rühmal, ning madalaim kõigil aastail eelkõrgemal rühmal (1928 a. 6,7%, 1927 a. 8,3%, 1926 a. 8,5% bilansist).

Eelpool nägime, et ettevõtete omakapital iga aastaga vähenes suhteliselt, alates 1926 a., oma- ja võraskapitalide vaheline suhe, mis juba mainitud aastal üldiselt hiilgav poidud, järgneval kahel aastal veelgi muutus ettevõtete kahjuks, peaaegu alikult tegevuse laienemise järeltusele.

Põhi- ja tagavarakapital, ning tagavarakapitali % põhikapitalist 1. I. 1926—28.
Capital de fonds et réserve et % de réserve par rapport au capital de fonds au 1. I. 1926—28.

4.	Põhikapital			Tagavarakapital—Réserve					
	1000 kr			1000 kr			Põhikapitalist %		
	Capital de fonds			% au capital de fonds					
	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926
Tööstusettevõtted — <i>Entreprises industrielles</i>	70 093	69 593	68 531	1439	4124	3945	2,1	5,9	5,7
1, 2 Kivide ja muldade tööstus— <i>Industries des pierres et des terres</i>	4 969	4 896	5 372	21	20	208	0,4	0,4	3,9
3 Metallitööstus— <i>Industrie des métaux</i>	3 451	3 474	3 410	168	163	161	4,9	4,7	4,7
4 Keemiatööstus— <i>Industrie chimique</i>	2 281	2 061	1 936	56	22	20	2,5	0,9	1,1
5, 11 Nahatööstus— <i>Industrie de cuir et peaux</i>	1 120	1 070	1 070	27	19	18	2,4	1,8	1,7
6, 11 Tekstiilitööstus— <i>Industrie textile</i>	25 911	25 839	25 532	302	282	273	1,2	1,1	1,1
7 Puitööstus— <i>Industrie du bois</i>	8 080	7 916	7 716	297	305	293	3,7	3,9	3,8
8 Paberitööstus— <i>Industrie du papier</i>	17 159	17 159	15 738	77	285,5	254,7	0,4	16,6	16,2
9 Poligraafiatööstus— <i>Industrie polygraphique</i>	1 051	1 101	1 120	101	115	112	9,6	12,4	11,0
10 Toidu- ja maitseainete tööst.— <i>Ind. de l'alimentation</i>	6 068	6 004	6 634	390	343	313	6,4	5,7	4,7
12 Elektriamaad— <i>Usines électriques</i>	3	3	3	—	—	—	—	—	—
Kaubandusettevõtted — <i>Entreprises commerciales</i>	12 289	11 618	10 492	1001	868	849	8,1	7,5	8,1
Ehitus-, tehnika ja filmi kont.— <i>Bureaux de construction, techniques et de films</i>	383	415	236	18	16	15	4,7	3,9	6,4
Speditsoon ja transportitev.— <i>Bureaux d'expédition, et de transp.</i>	4 141	4 146	3 928	204	244	242	6,4	5,9	6,2
Kirjastusärid— <i>Librairies et sociétés d'édition</i>	548	487	258	28	24	16	5,1	4,9	6,2
Kaub. kont. ja kaupl.— <i>Comptoirs et mais. de com., entr. commerc.</i>	6 429	5 768	4 940	55,5	57,5	54,2	9,1	9,9	10,9
Kinnisvara kasut. ühingud— <i>Unions d'exploitat. des immeubles</i>	728	757	1 082	100	4	6	13,7	0,5	0,6
Muud äriõlised ettevõtted— <i>Autres entreprises commerciales</i>	60	45	48	6	5	28	10,0	11,1	58,8
Rahandusettevõtted— <i>Entreprises financières</i>	8 072	8 185	7 669	2100	2097	2055	25,7	25,6	26,8
Pangad— <i>Banques</i>	7 443	7 645	7 177	1930	1951	1904	25,9	25,5	26,5
Kindlustusseltsid— <i>Sociétés d'assurance</i>	629	540	492	170	146	151	26,9	27,0	30,8
Üldse— <i>Grand total</i>	90 454	89 386	86 692	4540	7089	6849	5,0	7,9	7,9

3. Tagavarakapital. *Réserves.*

Tagavarakapitali väiksust ehk täielist puudumist bilanses tuleb seletada peamiselt kas ettevõtte lühikese eaga ehk äraritamise varem olnud kajude katteks.

Tagavarakapital liikus tööstusettevõttele 1926 a. 1,1—16,2%, 1927 a. 0,4—16,6% ja 1928 a. 0,4—9,8% piires (põhikapitalist), suurim arv langes: 1926—1927 a. paberitööstusele ja 1928 a. poligraafiatööstusele ning väikseim—1926 a. keemia- ja tekstiilitööstusele, 1927 a. kivide ja muldade tööstusele ja 1928 a. kivide, muldade- ja paberitööstustele. Tagavarakapitali järsk langus paberitööstusel 1928 a. tuleb kirjutada ühe suurettevõtte arvele (mille terve tagavarakapitali summa tarvitati ära nähtavasti kinnis- ja vallasvara amortiseerimiseks). See surus alla vastava protsentarvu mitte ainult paberitööstuse rühmas vaid ka üldsummas. Kaubandusettevõttele kõikus tagavarakapital järgmiselt: 1926 a. 0,6—58,3%, 1927 a. 0,5—11,1% ja 1928 a. 4,7—13,7% põhikapitalist. Kõrgeim arv oli 1926 ja 1927 a. „muil äriõlised ettevõtted“ ja 1928 a. kinnisvara kasutamise ühingul, millede tagavarakapital kerkis järsult ühe seltsi poolt toimetatud summade ülekandmise tõttu (erikapitali arvelt — tagavarakapitali arvele), ning madalaim arv oli 1926 ja 1927 a. kinnisvara kasutamise ühingul ja 1928 a. ehitus- ja filmikontoreil (ühel sellesse rühma kuuluval seltsil oli erakordselt suur tagavarakap., see selts järgmisel aastal langes välja). Tagavarakapital langes 26,5%-ilt 1926 a. 25,9%-ni 1928 a. pankadel ja 30,8%-ilt 1926 a. 26,9%-ni (põhikapitalist) 1928 a. kindlustusseltsel. Rääkimata tööstus- ja kaubandusaktiivsusest, millede tagavarakapital oli väga madal, olid ka suurte tagavarakapitalide omajad, pangad ja kindlustusseltsid, põhikirjes ettenähtud kõrguspiirest enamjaolt kaugel.

4. Oma- ja võõrskapitali vahetamine. *Rapport des capitaux propres et empruntés.*

Oma- ja võõrskapitalide äärmised protsentarvud olid 1926—28 a. (1 jaan.)

	1928		1927		1926	
	Omakap.	Võõrskap.	Omakap.	Võõrskap.	Omakap.	Võõrskap.
Tööstus	16,2	83,8	17,2	82,8	18,0	82,0
Kaubandus	53,9	46,7	56,7	43,3	62,3	37,7
Pangad	16,0	84,0	17,3	82,7	25,7	74,3
Kindl. seltsid	52,0	48,0	47,6	52,4	80,0	20,0
	12,3	87,7	14,9	85,1	15,9	84,1
	23,4	76,6	27,5	72,5	29,5	70,5

Tööstuses oli kapitalide vahetamine ebasoodsam naha- ja soodsam paberitööstuses kõigil aastail; kaubanduses—ebasoodsam 1926 a. kirjastusäridel ja 1927—1928 a. ehitus- ja filmikontoreil, ning soodsam 1926 ja 1928 a., „muil äriõlised ettevõtted“ 1927 a. aga speditsoon ja transportettevõttele. Üldiselt tuleb pidada tööstus- ja kaubandusettevõteteid üldkoormatuiks võõrskapitalidega, sest need enamasti annavad kaugel üle poole ettevõtteisse mahutatud üldkapitalist. Oma- ja võõrskapitali tasakaalu peetakse üldiselt piiriks, millise ületamine võõrskapitalidest

	1928		1927		1926	
	Jooksev- vara	Põhivara	Jooksev- vara	Põhivara	Jooksev- vara	Põhivara
Tööstus	32,9	67,1	30,6	69,4	26,5	73,5
Kaubandus	61,8	38,2	80,1	19,9	80,9	19,1
Pangad	30,4	69,6	34,3	65,7	30,1	69,9
Kindl. seltsid	86,1	13,9	85,4	14,6	92,6	7,4
	94,2	5,8	93,5	6,5	92,9	7,1
	95,2	4,8	93,8	6,2	93,0	7,0

Tööstuses kõrgeim põhivara protsent langes 1926 a. paberi- ja 1927-28 a. kivide- ja muldade tööstusele ning madalaim 1926-27 naha- ja 1928 a. puutööstusele. Kaubanduses oli põhivara osa suurim kõigil aastail kinnisvara kasutamise ühinguil ja väiksem 1926 a. kirjastusäridel, ning 1927-28 a. kaubanduskontoreil ja kauplusil. (Elektrijaamade ja muude äriliste ettevõtete andmed jäid arvessevõtmata, kuna need juhuslist laadi).

Kinnis- ja vallasvara osasuurus tööstuses tundub suurena, eriti paberitööstuses (1926 a. 73,5%), kaubandus- ja rahandusettevõttele aga enamvähem normaalsena. Mainida oleks veel,

et kinnis- ja vallasvara protsent kõigil aastail ja kõigil rühmel on langenud (üldse 1926 a. 38,6%, 1927 a. 36,8%, 1928 a. 33,3%).

Kaupade ja tööstussaaduste osa bilanses langes tööstusil 23,1%-st 1926 a. 21,7%-ni 1928 a. (1,4% võrra) ja kaubandusettevõttele 24,9%-st 1926 a. 26,5%-ni 1928 a. (1,8% võrra); deebitoride osa tõusis esimesil 20,0%-st 1926 a. 24,5%-ni 1928 a. (3,9%) ja teisil 36,2%-st 1926 a. 38,5%-ni 1928 a. (2,3% võrra).

6. Bilanside liikviidsus. Likviidsuse kindlaksvõtmiseks kasutada

Avoirs liquides dans les bilans. tegemiseks kasutada olevad bilansandmed on puudulikud, eriti deebitoride ja kreditoride osas, millede koosseis väga mitmekesine (näit. lühi- ja pikaajalised kauba- ja muud vekslid, kindlustatud ja kindlustamata nõudmised, võlad pankadele ja teistele, tagatised jne.), kuid siiski teatavaid järeldusi teha nad võimaldavad. Kui jooksvavara (kõik aktiivad peale kinnis- ja vallasvara) lugeda kergesti realiseeritavaks, ning võrrelda võõra kapitaliga (kõik passivad peale omakapitali), siis nende suurusvahekord väljendub järgmiselt %:

Võõrskapital ja jooksev vara ning nende vahekord protsentides bilansist (1. I. 1926-28)
Capital emprunté et avoirs courants et leur différence en % par rapport au bilan. (1. I. 1926-28)

6.

	Võõrskapital (passiva ilma oma-kapitalita)			Jooksev- vara (aktiiva ilma kinnis- ja vallasva- rata)			Võõrskapitali ülekaal ehk vähemus		
	<i>Capital emprunté (passif moins capi- tal propre)</i>			<i>Avoirs courants (actif moins immeubles et mobi- liers)</i>			<i>Différence entre le capital emprunté et avoirs courants</i>		
	1928	1927	1926	1928	1927	1926	1928	1927	1926
Tööstusettevõtted—Entreprises industrielles									
1,2 Kivide ja muldade tööstus—Industries des pierres et des terres	61,5	60,1	58,9	50,5	48,8	48,5	11,0	11,3	10,4
3 Metallitööstus—Industrie des métaux	66,9	63,3	57,3	32,9	30,6	31,7	33,4	32,7	25,6
4 Keemiatööstus—Industrie chimique	66,5	60,7	54,1	40,4	45,5	48,8	17,1	15,2	5,3
5,11 Nahatööstus—Industrie de cuir et peaux	71,0	68,7	69,4	52,6	50,8	47,3	18,4	17,9	22,1
6,11 Tekstiilitööstus—Industrie textile	89,8	82,8	82,0	60,5	80,1	80,9	23,3	2,7	1,1
7 Puutööstus—Industrie du bois	61,3	60,9	61,6	55,8	50,3	51,2	5,5	10,6	10,4
8 Paberitööstus—Industrie du papier	61,7	66,3	64,8	61,8	66,1	64,0	0,1	0,2	0,8
9 Poligraafiatööstus—Industrie polygraphique	46,7	43,3	37,7	35,3	33,6	26,6	11,4	9,7	11,2
10 Toidu- ja maitseainete tööst.—Ind. de l'alimentation	59,6	56,6	53,2	40,6	41,9	41,7	19,0	14,7	16,5
12 Elektrijaamad—Usines électriques	68,3	67,3	66,7	55,6	53,7	55,9	12,7	13,6	10,8
	75,0	75,0	75,0	50,0	16,7	8,4	25,0	58,3	66,6
Kaubandusettevõtted—Entreprises commerciales									
Ehitus-, tehnika ja filmikont.—Bureaux de construction, techniques et de films	72,1	69,7	66,2	77,6	76,3	69,7	5,5	6,6	3,5
Speditsoon- ja transportettev.—Bureaux d'expédition et de transports	84,0	82,7	78,6	69,5	69,5	72,9	14,5	13,2	0,7
Kirjastusärid—Librairies et sociétés d'édition	52,4	52,4	53,6	66,7	64,4	52,7	14,3	12,0	0,9
Kaub. kont. ja kauplused—Comptoirs et mais. de commerce, entrepr. commerc.	74,5	72,1	74,3	70,8	81,7	92,6	3,7	9,6	18,3
Kinnisvara kasut. ühingud—Unions d'exploitation des immeubles	77,9	74,9	71,9	86,1	85,4	82,2	8,8	10,5	10,3
Muud äriühised ettevõtted—Autres entreprises commerciales	66,5	67,7	65,4	50,4	34,3	30,1	35,1	33,4	39,3
	48,0	53,7	20,0	51,2	55,5	96,9	—	3,2	—
Rahandusettevõtted—Entreprises financières									
Pangad—Banques	87,3	84,6	83,6	94,3	93,5	92,9	7,0	8,9	9,3
Kindlustusseltsid—Sociétés d'assurance	87,7	85,1	84,1	94,2	93,5	92,9	6,5	8,4	8,8
	76,6	72,5	70,5	95,2	93,8	93,0	18,6	21,3	22,5
Üldse—Grand total	70,0	67,2	65,5	66,2	63,2	61,4	3,8	4,0	4,1

Jooksvat vara jätkub võõrskapitali katteks ülejäägiga rahandus- ja kaubandusettevõttele üldsummas, kuid üksikuis kaubandusharudes tuleb lisakattevarana kasutada raskelt realiseeritavat põhivara, näit. ehitustehnika ja filmikon-

toreil ja kinnisvarakasutamiseühinguil, eriti suurel määral viimaseil; sealjuures on olukord ses suhtes meil iga aastaga halvenenud; sama võib tähendada kirjastusäride kohta. Vastupidist liikumist võime konstateerida spedit. ja

transportettev. juures ja see on ühe ettevõtte (Esimene juurdeveo raudtee) põhivara osalise realiseerimistulemus, milline otsustavalt mõjutas ka kaubandusrühma üldtulemust. Tööstuses ainult puutööstuse rühmal jooksev vara kattis võõraskapitali, kõigil teistel rühmel tuli lisakatet leida, kuni 1/3 osas põhivaras.

Üldiselt võib tähendada, et tööstus-kaubandusaktiaseltside seisukord likviidsuse mõttes oli ebasoodne, väheste eranditega, ning et liikumine ses suhtes suundus halvenemise poole ka rahandusrühmal, mille likviidsus meie andmeil näib olema rahuldav.

Ühtlasi need arvud tõendavad, et jooksvavarana töötav kapital on laenatud tööstuses

tervena, kaubanduses umbes 90% osas ning, et peale selle tööstuses põhivarana tegutseb ligikaudu 1/3 osas samuti võõraskapital.

Nagu seniseist andmeist nägime, suuremal osal meie aktiaseltsest eeldused edukaks tegutsemiseks polnud soodsad, kuivõrd need väljenduvad bilansandmeis. Eestkätt suur võõraskapitalide kasutamine ja osaline põhivaradega (osalt kasutamata) ülekoormatus õigustab selle järelduse tegemist ning aktiaseltside tegevustulemused kinnitavad seda. Tulukus oli halb tööstuses ja kaubanduses, väheste eranditega, rahuldav pankadel ning hää kindlustusseltsel.

A/S ja O/Ü tegevuse tulemused 1925–1927 tegevusaastail
Résultats de l'activités des sociétés anonymes durant les années 1925 et 1927.

7.	Kasu + kahju -- 1000 kr. Bénéfice + perte --			Kasu ehk kahju % omakapitalist % de bénéfice ou de perte au capital de fonds		
	1927	1926	1925	1927	1926	1925
Tööstusettevõtted—Entreprises industrielles						
1, 2	+1213	+179	+1425	+1,7	+0,2	+1,9
3	+18	-379	-14	+0,4	-7,6	-0,2
4	-54	-278	+58	-1,5	-7,6	+1,6
5, 11	-128	-196	+1	-5,5	-9,4	+0,1
6, 11	+100	+88	+48	+3,7	+8,1	+4,4
7	+372	+180	+128	+1,3	+0,6	+0,5
8	+193	-38	+326	+2,3	-0,5	+4,0
9	+509	+536	+528	+2,9	+2,6	+2,9
10	+35	+40	+52	+3,0	+3,3	+4,2
12	+164	+227	+298	+2,5	+3,5	+4,4
	-1	-1	-	-31,2	-31,2	-
Kaubandusettevõtted—Entreprises commerciales						
	+13	-263	+279	+0,1	-2,1	+2,4
	29	-167	-9	+6,8	-38,3	-3,5
	82	+177	+142	+1,8	+3,9	+3,3
	+28	+13	+1	+3,9	+2,5	-0,3
	-130	-255	+143	-1,9	-3,9	+2,6
	-5	-27	-0,0	-0,6	-3,1	-
	+15	-4	+4	+22,9	-7,9	+5,2
Rahandusettevõtted—Entreprises financières						
	+1138	+1006	+1274	+10,5	+9,2	+12,1
	+993	+839	+1157	+9,9	+8,7	+11,8
	+145	+117	+117	+17,9	+16,4	+17,3
	+2364	+922	+2975	+2,4	+0,9	+3,1*

*) Omakapitaliks on arvatud ka erikapital, kuna varem avaldatud kuulbilansside andmeis (1. I. 1926) erikapitali ei arvestatud; sellest on tingitud väike lahkumine protsendi suuruses.

Aktiaseltside ja osühisuste äriselude kohta ennem ümunnud andmed.

Eriväljaanne: Seeria „Eesti Majandus“, v. IX. „Aktiaseltside, osühisuste ja ühistegeliste asutiste äriselud 1. I. 1926.“

			Ettevõtete arv		Kassa, jooksvad arved bank. välisvaluuta Caisse, comptes courants, valeurs étranger.	Väärtpaberid Devises, actions	Deebitorid ja vekslid Débiteurs et effets	Kaupad, tööstussaadused, valmis ja poolvalmis, toores ja abialained Marchandises, produits industriels, matières premières et demi-produits et accessoires	Vallasvara — Mobilier
			1	2					
A. Tööstus —									
1, 2	Kivide ja muldade tööstus— <i>Industries des pierres et des terres</i>	1928 . . . 1 1927 . . . 2 1926 . . . 3	18 17 17	184,2 87,0 65,4	107,3 11,3 11,3	1 887,8 1 269,8 1 117,9	1 346,1 1 378,8 1 808,8	10 004,1 9 524,4 7 719,2	
3	Metallitööstus— <i>Industrie des métaux</i> ¹⁾	1928 . . . 4 1927 . . . 5 1926 . . . 6	15 14 13	92,5 70,9 45,9	69,4 241,6 239,4	2 511,0 1 168,0 1 128,9	2 197,2 2 216,3 2 295,2	5 607,3 5 324,1 4 975,3	
4	Keemia- ja keemiatööstus— <i>Industrie chimique</i>	1928 . . . 7 1927 . . . 8 1926 . . . 9	18 15 16	214,0 54,2 62,7	49,3 1 893,3 1,5	2 495,8 1 538,8 1 609,3	1 061,2 998,1 1 291,9	2 508,5 2 042,6 2 149,1	
5, 11	Nahatööstus— <i>Industrie de cuir et peaux</i>	1928 . . . 10 1927 . . . 11 1926 . . . 12	4 4 4	42,1 26,2 10,1	— 1,3 1,3	1 609,3 1 828,7 1 269,3	2 620,1 3 647,2 3 590,2	1 643,9 1 308,5 1 187,4	
6, 11	Tekstiilitööstus— <i>Industrie textile</i>	1928 . . . 13 1927 . . . 14 1926 . . . 15	27 28 27	961,0 887,6 465,5	184,4 74,0 70,8	20 377,5 17 852,6 17 315,1	16 343,6 15 345,0 15 836,1	49 692,9 50 480,3 49 601,5	
7	Puutööstus— <i>Industrie du bois</i>	1928 . . . 16 1927 . . . 17 1926 . . . 18	25 23 23	277,3 156,1 96,2	902,6 3 271,1 3 137,3	6 672,2 5 468,3 5 619,4	5 343,3 6 929,4 5 636,3	5 108,3 4 840,7 4 803,7	
8	Paberitööstus— <i>Industrie du papier</i>	1928 . . . 19 1927 . . . 20 1926 . . . 21	11 11 12	18,5 17,4 17,2	45,3 55,4 185,8	5 387,9 5 586,4 3 237,8	6 013,9 6 293,8 4 205,4	18 190,6 17 344,4 15 089,8	
9	Poligraafiatööstus— <i>Industrie polygraphique</i>	1928 . . . 22 1927 . . . 23 1926 . . . 24	6 7 8	12,7 14,9 14,1	11,0 10,6 20,1	343,3 326,9 356,1	646,6 679,0 302,5	1 343,5 1 190,4 1 258,9	
10	Toidu- ja maitseainete tööstus— <i>Ind. de l'alimentation</i>	1928 . . . 25 1927 . . . 26 1926 . . . 27	39 40 38	404,2 248,5 315,3	228,6 243,2 354,0	4 824,0 4 481,5 5 009,9	5 270,9 5 146,7 5 620,0	5 474,3 5 344,6 5 109,8	
12	Elektrijaamad ja gaasivabrikud— <i>Usines électriques</i>	1928 . . . 28 1927 . . . 29 1926 . . . 30	1 1 1	4,2 0,3 0,4	— — 0,1	0,1 0,4 0,3	0,0 0,0 0,3	5,9 10,0 10,8	
	Kokku—Total	1928 . . . 31 1927 . . . 32 1926 . . . 33	164 160 159	2 210,7 1 843,1 1 092,8	1 595,9 3 956,1 4 021,6	46 108,9 39 375,9 36 588,5	40 842,9 42 634,2 41 084,7	99 574,3 97 410,0 91 905,5	
B. Kaubandus ja muud kaubanduslikud									
Ehitus-, tehnika ja filmikontorid— <i>Bureaux de construction, techniques et de films</i>	1928 . . . 34 1927 . . . 35 1926 . . . 36	9 9 8	60,6 86,5 30,1	2,5 2,5 0,3	1 193,1 1 079,6 414,2	447,1 290,2 208,8	234,3 236,5 95,5		
Speditioon- ja transportitelev.— <i>Bureaux d'expédition, et de transports</i>	1928 . . . 37 1927 . . . 38 1926 . . . 39	15 15 15	1 007,0 264,4 108,4	1 954,6 1 902,8 101,5	2 863,8 3 500,2 4 226,3	1 201,1 1 29,4 2 229,3	2 816,5 2 333,9 2 252,1		
Kirjastusärid— <i>Librairies et sociétés d'édition</i>	1928 . . . 40 1927 . . . 41 1926 . . . 42	19 19 18	21,8 21,3 28,1	153,4 178,1 164,1	454,5 473,8 301,0	935,6 765,2 524,0	350,5 269,2 127,7		
Kaubakontorid ja kauplused— <i>Comptoirs et maisons de commerce, entreprises commerciales</i>	1928 . . . 43 1927 . . . 44 1926 . . . 45	80 74 67	655,4 575,0 375,5	470,5 271,8 833,2	13 438,0 10 335,3 6 764,7	11 288,2 9 707,7 7 606,5	1 538,4 1 421,3 1 051,2		
Kinnisvarade kasutam. ühingud— <i>Unions d'exploitation des immeubles</i>	1928 . . . 46 1927 . . . 47 1926 . . . 48	4 5 7	2,9 94,4 37,9	4,4 3,8 131,4	678,5 762,1 747,2	1,2 1,2 1,2	210,6 209,6 197,4		
Muud äri- ja tegevused— <i>Autres entreprises commerciales</i>	1928 . . . 49 1927 . . . 50 1926 . . . 51	2 2 3	37,8 26,9 59,6	— — 5,0	12,7 8,7 13,5	— — —	61,6 50,0 3,7		
Kokku—Total	1928 . . . 52 1927 . . . 53 1926 . . . 54	129 124 118	1 785,5 1 068,5 699,8	2 585,4 2 359,0 1 285,5	18 600,6 16 165,7 12 466,9	12 792,2 10 893,7 8 569,8	4 720,9 4 570,5 3 727,6		
C. Rahandus —									
Pangad— <i>Banques</i>	1928 . . . 55 1927 . . . 56 1926 . . . 57	20 21 19	3 276 2 994 3 367	904 926 905	70 257 57 590 49 940	— — —	430 428 375		
Kindlustusseltsid— <i>Sociétés d'assurance</i>	1928 . . . 58 1927 . . . 59 1926 . . . 60	10 10 8	1 387 980 712	280 284 424	1 555 1 165 946	— — —	91 74 63		
Kokku—Total	1928 . . . 61 1927 . . . 62 1926 . . . 63	30 31 27	4 663 3 974 4 079	1 184 1 210 1 329	71 812 58 755 50 886	— — —	521 500 440		
Üldse—Gr. total									
	1928 . . . 64 1927 . . . 65 1926 . . . 66	323 315 304	8 659,2 6 865,6 5 871,4	5 865,3 7 625,1 6 656,1	136 521,5 114 296,6 99 941,4	53 635,1 53 517,9 49 654,5	104 816,2 102 480,5 96 073,1		
Peale selle— <i>Outre cela: Vene-Balti a/s.</i>	1928 . . . 67 1927 . . . 68	— —	24,8 8,4	— —	3 681,0 3 578,7	767,8 935,6	6 056,8 6 075,4		

1) Ilma Vene-Balti laevahit. ja meh. a. s., v. tabeli lõpus.

SITUATION FINANCIÈRE des SOCIÉTÉS ANONYMES au 1 JANVIER 1928, 1927 et 1926 (en 1000 kr).

Kinnisvara Immobilies	Mund aktivad Autres actifs	Kahju — Déficit	Bilanss 1 jaanuaril Balance au 1 janvier	Põhikapital Capital de fonds	Tagavarakapital Réserves	Erikapital Capital propre	Amortisisoon- kapital Capital d'amortis- sement	Kreeditordid ja vekslid Créditeurs et effets	Preemiatereserv Réserves des primes	Kahjude reserv Réserves des pertes	Mund passivad Autres passifs	Puhaskasu Bénéfice net	
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
A. Associations industrielles.													
10 297,6	1 234,5	192,8	25 233,9	4 989,5	21,5	78,4	10 211,1	9 501,9	—	—	266,2	210,8	1
10 084,7	1 035,9	405,7	23 757,6	4 895,7	20,8	78,2	10 139,5	8 557,0	—	—	80,5	26,4	2
11 237,2	1 128,0	18,9	23 101,7	5 871,7	208,2	34,6	9 984,4	7 480,1	—	—	88,8	4,4	3
7 543,2	209,1	—	16 493,1	3 451,4	108,4	1,9	7 893,7	6 966,3	—	—	64,0	147,4	4
7 524,7	110,9	401,4	17 057,8	3 474,1	103,2	1,9	7 805,8	5 410,7	—	—	78,9	123,2	5
7 273,8	85,2	—	16 046,7	3 410,0	161,3	2,0	8 258,3	4 047,1	—	—	110,1	57,9	6
1 705,3	294,8	140,0	8 463,9	2 281,1	56,1	—	372,5	5 666,7	—	—	75,3	12,2	7
1 496,1	173,0	214,3	6 918,3	2 061,0	22,4	0,3	206,8	4 448,6	—	—	100,9	18,8	8
1 472,9	110,3	26,7	6 648,9	1 935,8	20,4	—	248,5	4 394,4	—	—	22,0	27,8	9
1 678,0	24,6	—	7 618,0	1 120,0	—	—	523,1	5 827,5	—	—	18,7	100,4	10
401,7	61,6	—	8 775,2	1 070,0	18,9	1,0	449,8	5 123,6	—	—	24,3	87,6	11
386,1	47,8	0,0	6 492,2	1 070,0	18,2	1,0	409,6	4 930,5	—	—	14,8	48,1	12
41 133,3	440,1	136,8	129 277,6	25 910,8	301,6	425,0	60 352,1	40 728,3	—	—	1 051,4	508,4	13
42 773,5	387,1	87,8	127 068,8	25 839,9	282,5	589,7	59 269,7	40 583,8	—	—	855,9	247,3	14
42 345,7	1 136,4	52,8	126 823,4	25 532,1	273,0	374,3	58 698,3	40 402,7	—	—	1 382,1	180,9	15
8 654,8	395,6	50,0	27 404,1	8 079,9	296,9	62,7	5 347,6	13 083,5	—	—	285,3	248,2	16
8 832,4	210,4	234,6	29 498,0	7 916,2	305,2	72,5	4 850,9	15 951,3	—	—	220,4	196,5	17
7 747,1	146,9	40,1	27 227,0	7 718,3	298,6	65,9	4 298,6	14 387,7	—	—	107,1	305,8	18
17 291,3	63,3	45,2	47 054,0	17 158,9	77,1	223,0	14 285,1	14 684,3	—	—	71,4	554,2	19
16 513,2	61,2	0,5	45 872,3	17 158,9	2 855,2	226,1	10 165,4	14 591,4	—	—	385,5	536,8	20
15 542,0	91,7	63,5	38 433,2	15 738,1	2 547,1	83,3	8 934,7	10 403,6	—	—	84,8	591,6	21
973,1	149,8	1,3	3 481,3	1 051,4	101,1	8,9	613,5	1 034,6	—	—	89,7	36,1	22
1 005,5	148,6	3,6	3 380,5	1 101,2	114,6	9,1	557,9	404,7	—	—	1 149,2	43,8	23
975,0	43,8	—	3 470,5	1 120,8	112,1	11,1	503,4	1 052,7	—	—	20,7	51,5	24
6 618,3	393,3	196,8	23 410,4	6 067,7	399,9	1,2	3 084,9	13 370,3	—	—	185,6	360,8	25
6 416,4	236,0	164,0	22 289,9	6 064,2	342,7	1,9	2 672,7	12 681,0	—	—	127,3	391,1	26
6 468,6	360,7	34,0	23 272,3	6 634,3	313,0	8,0	2 362,1	13 507,7	—	—	115,1	332,1	27
—	1,3	0,6	12,1	3,2	—	—	—	8,9	—	—	—	—	28
—	1,0	0,5	12,2	3,2	—	—	—	9,0	—	—	—	—	29
—	—	—	11,9	3,2	—	—	—	8,7	—	—	—	—	30
95 899,9	3 272,4	964,4	290 468,4	70 093,9	1 439,9	787,1	102 430,6	111 472,3	—	—	2 056,6	2 178,0	31
94 579,2	2 425,7	1 492,4	283 216,6	69 584,4	4 125,0	980,7	96 178,5	107 761,1	—	—	2 925,9	1 671,0	32
99 448,4	3 150,8	235,5	271 527,8	68 534,3	3 946,9	568,4	99 727,9	101 215,2	—	—	1 875,0	1 680,1	33
ettevõtted — B. Associations commerciales et autres entreprises commerciales.													
571,0	75,9	10,8	2 585,3	382,5	18,3	0,8	24,0	2 068,3	—	—	46,4	39,0	34
530,2	89,0	199,3	2 593,8	415,0	16,2	1,6	8,1	2 007,8	—	—	22,2	32,2	35
169,7	26,3	22,9	967,8	236,6	15,4	2,3	4,9	680,2	—	—	14,9	18,5	36
6 549,9	343,7	61,9	15 217,5	4 141,0	288,9	127,0	5 700,2	4 788,2	—	—	52,5	144,2	37
6 548,9	282,0	17,0	15 034,6	4 146,0	244,1	115,6	5 566,4	4 667,0	—	—	111,6	193,9	38
7 599,7	112,4	32,8	14 722,5	3 927,7	242,3	114,4	5 487,3	4 601,3	—	—	174,8	174,7	39
308,4	35,4	4,9	2 333,5	548,1	27,5	2,2	68,9	1 600,6	—	—	60,4	27,8	40
122,5	81,9	10,5	1 922,5	486,7	24,0	12,1	48,4	1 297,3	—	—	30,3	28,7	41
—	13,5	19,0	1 177,4	257,7	15,8	16,9	44,2	779,4	—	—	45,2	18,2	42
3 630,3	529,7	549,9	32 270,4	6 428,5	584,9	60,7	1 031,4	23 549,4	—	—	195,2	420,3	43
3 175,7	379,7	550,7	26 417,2	5 768,0	575,2	64,7	872,5	16 849,6	—	—	191,4	295,8	44
3 306,5	592,7	150,1	20 686,4	4 940,1	542,0	102,6	811,5	13 491,5	—	—	499,1	299,6	45
2 578,0	105,9	5,7	3 587,8	727,9	100,2	0,1	104,6	1 775,2	—	—	19,6	0,2	46
2 466,4	24,7	27,9	3 590,1	757,5	3,5	97,3	932,7	1 780,0	—	—	19,0	0,1	47
2 980,2	21,2	0,1	4 116,6	1 081,7	5,8	54,9	991,9	1 958,8	—	—	23,5	—	48
—	13,6	—	125,7	60,0	5,5	—	0,4	43,0	—	—	2,1	14,7	49
—	19,1	5,9	110,6	45,0	5,3	—	0,7	53,7	—	—	4,1	1,8	50
—	15,5	—	97,3	48,4	28,1	—	0,5	4,2	—	—	12,3	3,8	51
13 898,2	1 104,2	633,2	56 120,2	12 288,0	1 000,3	196,8	7 787,5	33 825,2	—	—	376,2	646,2	52
12 843,7	876,4	311,3	49 578,8	11 618,2	888,3	291,3	7 418,8	28 455,4	—	—	378,6	548,2	53
14 056,1	781,6	230,9	41 768,0	10 492,2	849,4	291,1	7 340,3	21 525,4	—	—	759,8	509,8	54
C. Associations financières.													
5 446	2 889	—	83 201	7 443	1 930	634	1 160	67 801	—	—	3 240	993	55
5 232	2 289	—	89 451	7 645	1 951	592	1 190	54 294	—	—	2 890	889	56
5 117	3 033	—	62 737	7 177	1 904	741	1 116	47 473	—	—	3 189	1 157	57
137	52	—	3 502	829	170	7	83	1 016	1 194	135	143	145	58
137	21	—	2 661	540	146	25	51	532	943	136	121	117	59
136	48	—	2 332	492	151	32	40	505	841	61	93	117	60
5 583	2 940	—	86 703	8 072	2 100	641	1 223	68 817	1 194	135	3 383	1 138	61
5 889	2 304	—	72 112	8 185	2 097	617	1 241	54 876	943	136	3 011	1 006	62
5 253	3 082	—	35 069	7 669	2 055	773	1 156	47 978	841	61	3 282	1 274	63
(A+B+C)													
115 380,1	7 316,6	1 597,6	493 291,6	90 453,0	4 540,2	1 634,9	111 441,1	214 114,5	1 194,0	135,0	58 15,8	3 962,2	64
112 791,9	5 606,1	2 303,7	404 907,4	89 387,6	7 090,3	1 889,0	104 838,3	191 082,5	943,0	136,0	68 15,5	3 225,2	65
112 757,5	7 014,4	466,4	378 364,8	86 695,5	6 851,3	1 632,5	102 224,2	170 718,6	841,0	61,0	58 98,8	3 443,9	66
10 908,1	3,2	368,2	21 754,9	4 010	2 980	—	5 908,4	8 653,5	—	—	203,0	—	67
10 908,3	2,1	490,0	21 998,5	4 506	2 980	260,9	5 911,3	8 145,7	—	—	200,6	—	68

Tab. 1. Sisse- ja väljavedu jaanuaris 1929 a. —

Rühm, kuhu kuuluvad ekspordid, klassifikatsioon.	Dans les chiffres du tableau les marchandises passées en transit ne sont pas comprises. Trafic de perfectionnement, réexportation et réimportation sont compris.									
	Inglise Angleterre	Läti Lettonie	N.S.V.L. U.R.S.S.	Poola Pologne	Prantsuse France	Rootsi Suède	Saksa Allemagne	Õhustostovakia Tchécoslovaq.	Ühisriigid Etats-Unis	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Eesti-Läti ühine nomenklatuur Nomenclature unifiée pour l'Estonie et Lettonie										
A. Sissevedu tonnides — Importation en tonnes.										
5	I. 1. Elusloomad (arv—nombre)	—	8	—	—	—	—	—	—	—
1	II. Toidu- ja maitseained, joogid	784	43	1831	3 051	26	158	9 252	400	1 800
1, 4	2. Tera- ja jahvatatud vill	250	32	50	1 422	22	158	8 681	—	1 722
2	3. Aia- ja juurvilli	—	—	581	68	—	—	87	2	22
3	4. Karjasaadused	—	0,5	—	—	0,1	—	—	—	54
4	5. Kala, kalasaadused ja vähid	528	0,1	0,0	—	0,0	—	—	—	—
1	6. Muud toidu- ja maitseained ning joogid	6	0,0	687	1 511	3	0,0	78	397	1
6	7. Loomasööd	—	9	513	50	—	—	458	—	—
4, 7	III. Toores- ja poolvalmisained	3 019	2 085	1 952	1 835	3	36	489	3	996
8	8. Loomariigiained (peale rasvade)	—	0,0	0,0	—	0,0	6	4	—	—
9	9. Seemned, taimed ja nende osad	0,0	19	341	—	3	—	20	1	36
10	10. Metsamaterjal	—	2 040	16	45	—	—	15	—	2
12	11. Faberi tooresained	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17, 18	12. Tekstiilitooresained	106	12	28	—	0,6	0,5	8	—	401
19—21	13. Ärsid ja metallid töötlemata (metallimurd)	0,0	1	—	—	—	—	384	—	0,0
19	14. Mineraalid peale ärstide	2 589	2	149	1 687	—	—	22	17	1
20	15. Keemiatööstuse tooresained:	323	10	1 419	104	0,5	6	41	—	558
	a) sellest õlid, rasvad, vaigud, kummi toorelt	323	10	1 419	104	0,4	6	40	—	558
	b) väetisained	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	IV. Valmisaaudused	212	113	5	125	52	486	1 517	93	93
8	16. Nähad töötletud ja nahkaup	0,4	0,5	—	0,5	0,0	0,0	6	0,1	0,1
9	17. Puutööstussaadused	0,1	14	3	—	0,0	0,0	9	0,1	0,1
11	18. Faberitööstussaadused	0,8	11	0,4	0,0	0,3	2	40	2	0,2
12, 13	19. Tekstiilitööstussaadused	29	2	—	3	8	2	38	13	0,6
14	20. Metallid	42	9	—	—	—	32	631	41	0,3
15	21. Põllumajandusmasinad ja riistad	—	6	—	—	—	254	37	—	43
15	22. Jõu- ja töömasinad	27	2	0,9	0,2	3	32	212	4	4
13	23. Metallkaup	92	9	—	15	1	20	240	7	2
15	24. Elektrimasinad—aparaadid ja tarbeasjad	0,7	0,0	—	—	0,1	3	26	0,1	0,3
16	25. Instrumendid, aparaadid ja laskeriistad	4	0,2	—	0,2	1	0,5	11	0,2	0,5
15	26. Transportabinõud	0,7	0,1	—	—	7	2	3	—	37
17	27. Keraamika ja muud mineraalkaubad	4	3	—	8	0,1	0,4	42	27	0,0
19, 21	28. Keemiatööstussaadused	11	56	0,7	93	30	139	222	0,3	4
22	29. Muud eraldi nimetatud kaubad	0,1	0,0	—	—	0,0	0,0	3	0,3	0,0
12, 13, 22	V. 30. Kallismetallid ja -kiivid	—	0,0	—	—	0,0	—	0,1	0,0	—
	Kokku { kg . . .	4 015	2 241	3 788	5 011	81	680	11 259	496	2 889
	{ % . . .	11,3	6,3	10,7	14,2	0,2	1,9	31,8	1,4	8,2
	Detsember 1928	10 985	370	3 029	3 825	61	1 940	12 682	2 015	4 618
B. Sissevedu kroonides — Importation en kr. (couronne d'Estonie, égale 100 ^{tes} grammes de l'or pur (100 marks antérieurs).										
5	I. 1. Animaux vivants	—	560	—	—	—	—	—	—	—
1	II. Denrées alimentaires et coloniales, boissons	220 370	7 702	273 241	640 582	15 181	36 433	1 581 032	97 386	411 317
1, 4	2. Céréales et produits de minoterie	68 240	5 453	8 800	247 527	6 320	36 421	1 458 786	—	332 093
2	3. Produits des potagers et des vergers	—	—	172 980	21 800	—	—	28 412	1 565	17 510
3	4. Produits de l'élevage du bétail	—	1 095	—	—	119	—	—	—	60 015
4	5. Poissons, leurs produits et dérivés	140 129	132	12	—	92	—	—	—	—
7	6. Autr. denrées aliment. et coloniales et boissons	12 001	123	20 010	363 235	8 650	12	20 219	95 821	1 663
1	7. Fourrage	—	899	62 433	8 000	—	—	73 615	—	—
6	III. Matières premières et demi-fabriquées	213 848	42 135	335 222	57 375	10 920	10 282	172 841	6 044	899 639
4, 7	8. Produits animaux (non compr. grais. et huiles)	—	532	32	—	750	4 720	18 956	—	—
8	9. Semences, plantes vivantes et leurs parties	20	13 916	141 804	—	5 076	—	47 183	6 423	28 336
9	10. Produits forestiers	—	12 753	2 732	6 905	—	—	2 065	—	763
10	11. Matières pour papier	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	12. Matières textiles	113 954	11 498	19 408	—	2 085	330	38 046	—	792 968
17, 18	13. Minéraux et métaux bruts	4	600	—	—	—	1 072	32 498	—	20
19—21	14. Minéraux (non compris minéraux)	49 094	121	2 896	33 500	2 059	—	4 300	221	—
19	15. Matières chimiques	50 170	2 715	168 350	16 970	950	4 180	20 193	—	77 552
20	a) dont huiles, graisses, résine et caoutch. brut	50 067	2 715	168 250	16 970	650	4 180	26 766	—	77 506
6	b) engrais	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	IV. Produits fabriqués	440 049	92 283	16 060	73 688	216 347	401 977	1 711 167	228 720	193 871
9	16. Peaux apprêtées et articles en cuir et peau	3 281	8 984	—	5 050	160	56	87 194	1 816	1 443
11	17. Ouvrages en bois	895	7 298	1 500	—	295	20	16 733	122	230
12, 13	18. Articles en papier et imprimés	1 999	4 391	525	8	1 871	2 331	58 581	1 329	608
14	19. Articles textiles	265 898	16 017	—	31 524	130 794	19 051	314 359	173 990	7 665
15	20. Métaux ouvrés	15 167	2 691	—	—	—	21 184	113 059	8 178	182
15	21. Outillage et machines agricoles	—	3 982	—	—	—	201 613	24 185	—	64 932
13	22. Machines motrices et machines industrielles	42 471	3 487	9 969	292	9 995	67 488	407 993	4 854	13 158
15	23. Articles en métaux non spécialement dénommés	46 892	11 825	—	8 238	2 184	28 715	248 624	8 848	8 827
16	24. Machines et appareils électriques et leurs parties	3 585	80	—	—	1 498	19 249	102 840	345	2 553
17	25. Instruments, appareils et armes à feu	26 050	1 898	—	1 300	6 107	3 070	85 741	2 082	4 919
15	26. Moyens de transport	2 524	472	—	—	20 908	2 446	8 112	—	82 611
19, 21	27. Céramique et autres produits minéraux	3 898	2 543	—	10 545	471	506	51 004	22 272	49
22	28. Produits chimiques	35 581	28 684	4 075	16 731	41 155	36 210	167 017	1 267	11 578
12, 13, 22	29. Autres articles non spécialement dénommés	1 613	76	—	—	1 029	38	25 775	4 167	60
	V. 30. Métaux et pierres précieuses, perles et coraux	—	150	—	—	640	—	24 534	80	—
	Total { kg . . .	883 267	142 830	624 532	771 625	243 038	448 692	3 489 574	332 830	1 504 827
	{ % . . .	7,9	1,3	5,6	6,9	2,2	4,0	31,2	3,0	13,5
	Décembre 1928	1 064 451	388 666	502 897	906 263	200 116	578 721	2 814 420	479 459	1 406 071

Muud riigid — Autres pays.

Rahvusvaheline statistiliste territooriumide numeratsioon	Sissevedu		Väljavedu		Nomenclature internationale des territoires statistiques	Sissevedu		Väljavedu	
	ton	kr	ton	kr		ton	kr	ton	kr
77. Abessinia—Abyssinie (Ethiopie)	0,2	260	—	—	136. Kaanada—Canada	144	39 342	—	—
109. Alžeer—Algérie	0,7	303	—	—	172. Kolumbia—Colombie	2	7 281	27	6 483
168. Argentina—Argentine	59	45 717	26	5 720	15. Kreeka—Grèce	69	41 728	103	22 045
182. Austraalia—Australie	0,3	1 815	—	—	141. Kuuba—Cuba	16	28 060	—	—
6. Austria—Autriche	4	34 223	—	—	22. Leedu—Lituanie	2	2 116	54	26 244
7. Belgia-Luksemburgi majand. liit Belgo-Luxembourg, Union écon.	811	153 641	1036	359 897	98. Lõuna-Aafrika ühend. riigid— Union Sud-Africaine	1587	266 785	1	481
83. Belgia Kongo—Congo belge	0,4	700	—	—	33. Lõunaslaavia—Yougoslavie	50	47 263	—	—
170. Brasiilia—Brésil	85	67 916	32	7 259	146. Mehhiko—Mexique	0,2	262	—	—
98—104. Briti Ida Aafrika—Afrique d'Est Britannique	3	3 158	—	—	23. Norra—Norvège	15	12 744	13	42 249
8. Bulgaaria—Bulgarie	13	33 287	—	—	148. Panama—Panama	—	—	2	425
76. Egiptus—Egypte	256	638 354	5	1 360	53. Persia—Perse	0,0	35	—	—
178. Ekvador—Equateur	1	1 676	—	—	175. Peruu—Pérou	59	143 828	8	2 229
143. Guatemala—Guatemala	—	—	3	675	26. Poota-Danzig—Pologne-Dantzig	5011	771 625	67	36 953
35. Helveetsia—Suisse	54	140 041	0,0	25	27. Portugaalia—Portugal	5	3 790	—	—
41. Hiina—Chine	0,7	1 206	40	18 854	14. Prantsuse—France	81	243 088	777	139 770
11. Hispaania—Espagne	209	61 065	—	—	149. Salvador—Salvador	—	—	90	20 169
25. Hollandi—Pays-Bas	408	201 077	1260	117 353	54. Siiam—Siam	1	281	—	—
72. Hollandi-India—Indes néerlandaises	5	8 081	—	—	13. Soome—Finlande	144	120 916	—	—
65. India—Inde	343	315 307	210	43 148	9. Taani—Danemark	203	144 453	230	407 188
44. Irak—Irak	0,2	190	—	—	37. Türgi—Turquie	6	8 204	1	9 978
18. Island—Islande	28	3 975	—	—	171. Cilli—Chili	—	—	11	2 390
19. Itaalia—Italie	382	129 221	—	—	16. Ungari—Hongrie	0,7	3 641	—	—
46. Jaapan—Japon	0,3	1 953	15	2 724	176. Urugvai—Uruguay	5	17 208	—	—
154. Jamaika—Jamaïque	2	1 998	—	—	177. Venezuela—Venezuela	—	—	28	7 959
					184. Ühisriigid—Etats-Unis	2889	1504 827	167	99 854

Tab. 3. Tähtsamate ainete sisse- ja väljavedu jaanuaris 1929 a.
Importation et exportation des principaux articles en janvier 1929.

Järjek. nr. tähtsus üksikainete nomenklat.	Eesti-Läti ühine nomenklatuur Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie	1000 kg	kr.	Järjek. nr. tähtsus üksikainete nomenklat.	Ekv.—couronne d'Estonie, égale 100/248 gramme de l'or pur (100 marks antérieurs)	1000 kg	kr.
1		2	3	4		5	6

SISSEVEDU

II. Toidu ja maitseained, joogid		20 312,7	3 955 215	III. Toores ja poolvalmisained		11 259,5	3 167 200
2. Tera- ja jahvatatud vill		14 403,2	2 544 304	8. Loomariigilained, peale rasvaid		87,5	191 425
11 Rukis		5 935,2	961 498	237—241 Loomanahad kuivalt soolatud		21,4	58 161
Sel.: Saksa		5 502,0	891 326	Sel.: India		13,9	38 672
Ühisriigid		299,3	48 481	Urugvai		5,1	17 208
12 Nisu		2 249,9	450 732	237—241 Loomanahad märjalt soolatud		66,8	108 274
Sel.: Saksa		1 344,7	272 982	Sel.: Brasiilia		35,0	64 918
Ühisriigid		803,4	163 089	Argentina		15,9	25 298
13 Oder		1 371,5	241 989	Kuuba		15,8	28 060
14 Kaer		1 769,8	288 475	243—257 Karusnahad		0,3	13 191
16 Mais		2 228,9	364 235	9. Seemned taimed ja nende osad		692,9	570 469
21 Nisuajahu		571,7	156 075	274, 275 Linnaseemned		50,0	13 000
Sel.: Inglise		250,0	88 240	278 Põlevailliseemned		10,0	3 400
Ühisriigid		164,5	44 908	281 Kopra		160,7	200 733
Kaanada		137,3	37 472	285 Ristikheinaseemned		64,9	95 798
26 Mann		74,7	21 067	303, 306 Tubak lehtedes, kasvudes		89,3	129 200
Sel.: Rootsi		61,0	14 395	Sel.: Ühisriigid		35,0	27 824
Prantsuse		22,4	6 320	Taan		22,9	34 743
27 Heckulo ehk kaeratangud		16,8	4 525	Bulgaaria		12,0	33 287
30 Riis		174,9	46 705	307 Humalad		9,2	35 230
Sel.: India		173,9	46 422	11. Paberitüüesained		51,8	11 326
3. Ala- ja juurvill		1 435,0	448 643	346 Paberimass kuiv		—	—
85 Herned		748,8	228 538	347 Paberimass märg		—	—
59 Apelsinid ja mandariinid		577,3	160 437	349 Tselluloos kuiv		51,8	11 328
60 Sidrivid		15,2	4 651	349 Tselluloos märg		—	—
82 Banaanid		1,3	1 350	12. Tekstiiltooresained		957,8	1 833 329
69—75 Puuvill ja marjad kuivatatud		87,8	51 645	352 Puuvill toores		706,7	1 563 018
5. Kala, kalasaadused ja vähid		564,3	147 957	Sel.: Ühisriigid		394,0	792 115
112 Heeringad		563,6	144 841	Egiptuse		256,2	638 364
6. Muud toidu- ja maitseained ning joogid		2 791,8	592 326	Peruu		56,5	132 549
157 Kohv toores, ubades		11,9	20 460	357 Kanep		122,7	96 202
172, 175 Kakao ubades ja pulbris		9,4	6 618	Sel.: Lõunaslaavia		50,1	47 263
176 Tee igasugune		8,2	20 002	India		27,7	17 617
178, 179 Suhkur peenike ja rafinaad		1 981,0	476 621	N. S. V. L.		28,0	10 408
Sel.: Poota		1 511,2	363 235	359 Dzhhut		89,6	45 339
Cehhoslov.		397,4	95 786	363 Vill värvimata		20,1	95 478
205, 206 Sool		653,3	18 067	Sel.: Inglise		7,7	39 288
207 Kunstväi		4,9	3 548	Saksa		7,3	36 741
213—217 Viinad ja veinid		2,1	5 563	13. Artsid ja metallid töötlemata (metallimurd)		356,8	34 194
221—224				376 Malm toores		215,5	21 029
7. Loomasööd		1 048,4	147 978	14. Mineraalid peale artside		4 478,0	94 180
231 Kliid igasugused (loomatoit)		300,0	44 119	397, 398 Vabrik. ja ehit. tarvitav savi		1,0	60
Sel.: Saksa		250,0	36 119	447 Kivisüsi		4 424,3	86 090
232 Oliikogid		16,5	2 805	Sel.: Inglise		2 589,3	49 694
233 Sootatangud		200,1	36 300				
236 Muu loomatoit ern.		497,9	59 968				

Tab. 3. Tähtsamate ainete sisse- ja väljavedu jaanuaris 1929 a. (järg).
 Importation et exportation des principaux articles en janvier 1929 (suite).

Järjek. nr. üksikalnete nomenklat.	Eesti-Läti õhine nomenklatuur Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie	1000 kg	kr	Järjek. nr. üksikalnete nomenklat.	Ekr—couronne d'Estonie, égale 100/245 gramme de l'or pur (100 marks antérieurs)	1000 kg	kr
SISSEVEDU							
15.	Keemiatööstuse tooresained	2 520,7	405 705	21.	Põllumajandusmasinad ja -riistad (silin ka pimatalit sisseanded)	340,9	298 307
a)	Õild. rasvad, vaigud, kummi loorelt	2 518,3	400 170	809	Traktorid	41,8	64 012
462	Loomarasv tehniliseks tarbeks	19,3	12 748	810, 811	Viljapeksugarnituurid jõumasina- naga ja ilma	16,8	21 856
473	Palmiteraõli	16,0	12 066	817, 818	Niidumasinad	171,4	108 340
474	Kookosõli	0,8	732	Adrad	31,3	17 540	
	Sel.: Hollandi	0,8	732	825	Vikatid	0,0	78
481	Kakaovõi	8,2	19 315	830—834	Separaatorid ja m. piimandus- masinad	15,3	49 826
483	Nufla toores	383,5	30 070	895	Põllutöömehinate osad	5,0	3 131
	Sel.: N.S.V.L.	227,3	20 500				
484	Õhtisriigid	100,9	9 000	22. Jõu- ja töömashinad	338,4	654 775	
485	Masud	106,0	9 750	836	Aurumasinad ja lokomobiilid	0,5	1 274
	Petrooleum	1 448,2	143 010	837	Plahvatusjõumasinad	4,6	7 865
	Sel.: N.S.V.L.	797,1	80 000	841	Veskite sisseseeded	6,3	9 573
	Õhtisriigid	376,1	37 610	849	Kudumismasinad	29,7	39 709
	Inglise	200,0	18 000	850	Ormbus- ja pilutusmasinad ja nende osad	3,4	9 684
487	Bensiin	372,8	61 358	842—845	Igasugused töömashinad ja abi- nõud rauast, malmist, terasest	171,2	313 083
	Sel.: N.S.V.L.	253,2	43 040	851—864	Masinate ja aparaatide osad	119,2	262 458
493	Parafiin	1,0	758	865			
495	Müürideõli ern.	118,9	49 305	23. Metallkaup	424,6	390 198	
	Sel.: Õhtisriigid	46,3	21 133	872	Rauast ja terasest taotud, pressit. ja valatud kaup ern.	19,1	9 790
	N.S.V.L.	35,0	12 900	876	Raud- ja terastõrud ja nende ühendusjaod	146,9	62 927
498	Kivisööetõrv	15,6	5 956	881, 885	Raudtraatnaelad ja -needid	14,8	5 427
518	Kumpol	15,0	5 617	875, 877—	Muu treitud, poteeritud, lihvitud raud- ja teraskaup igasugune	56,2	62 729
	Sel.: Õhtisriigid	15,0	5 617	880, 886	Raudplekk-kaup ern. Ihtne	67,6	73 926
				887, 889	Okasraat	—	—
b) Väetisained	—	—	—	892	Raud- ja terastraatkaup ern.	9,6	10 444
535	Õhtisalpeter	—	—	895	Noakaup igasugune	3,2	18 340
537	Väilvehapu ammooniaak	—	—	901—903	Ern. käsitööriistad	12,9	22 107
541	Superfosfaat	—	—	906—908, 911	Vaskaup igasugune	7,1	29 908
542	Toomasliakk jahvatatud	—	—	912	Alumiiniumkaup ern.	3,4	14 020
546, 547	Kaalisoolad	—	—	920			
c) Muud keemiatööstuse tooresained	2,4	5 535		24. Elektrimasinad—aparaadid ja tarbeasjad	35,2	173 318	
549	Väivel toores, tükkides	—	—	924, 925	El.-dünamod., -mootorid, trans- formaatorid	4,2	13 660
IV. Valmissaadused							
		3 851,9	4 019 634	932	El.-lambid metalliõidiga	1,6	24 772
16.	Nahad töötletud ja nukkaup	8,3	118 550	934	El.-kaablid metallpanseriga	4,0	4 011
566, 567	Suured parknahad	3,4	36 681	935	El.-juhed isoleeritud	6,3	12 909
568—576	Töötletud peenesord. nahad	2,6	58 671	943	Raadioparaadid, -osad ja -tarb.	4,1	54 051
580	Masinarühmad	1,5	11 098	25. Instrumendid, aparaadid (peale elektrilapar.) ja laskeristad	18,8	146 087	
17.	Puu- ja puittootussaadused	112,0	60 698	953	Arstiristad, -aparaadid ja -tarbed	0,8	11 740
602, 604	Aami- ja puusepatöö	14,5	8 553	958—966	Kellad	1,4	17 728
609—612	Tisleri- ja treialitöö	7,5	16 688	973—980	Muusikariistad	3,2	62 688
18.	Paberitööstussaadused	90,2	98 065	981—984	Laskeristad	0,8	5 741
624	Puupapp värvimata	11,8	2 265	26. Transportahinod	49,7	120 241	
	Sel.: Soome	9,1	1 723	986—992	Veesõiduristad	1 tk. 6,62 pgt.	1 700
638	Paberossipaber	1,6	3 867	999	Sõiduaudot	16 tk.	58 110
636, 637, 650	Kirjutus- ja trükipaber	12,2	10 674	1002	Veoaudote raamid ühes moo- tori ja ratastega	20 tk.	40 791
648	Tapetid ja bordüürid	9,8	5 486	1008	Jalgrattad	27 tk.	2 173
19.	Tekstil- ja tekstiiltootussaadused	130,5	1 106 000	27. Keraamika ja muud mineraalkaupad	139,3	115 328	
667—670	Puuvillaaniit ja -lõng	11,4	70 015	1025	Kälad, tahud loomulikkud	0,8	274
671—676	Puuvillariie	83,1	312 550	1038	Tulekindlad kivid ja talvild (samotkivid)	4,9	518
	Sel.: Inglise	11,0	106 510	1051, 1052	Fajanskaup	30,1	20 555
	Cehhoslovakkia	7,8	89 917	1054, 1055	Portselankaup	10,2	13 158
	Saksa	7,1	64 079	1056—1073	Tahvelkinnas ja klaaskaup	43,8	54 842
686, 750	Sukad, sokid	1,1	22 997	28. Keemiatööstussaadused	685,5	448 213	
687, 708, 751	Muu kujutatud töö ern.	0,5	14 612	1103	Albumiin	49,7	37 128
699—701	Villane lõng	15,9	115 784	1105—1109	Pehmest kummist asjad ühend. kiudainetega	6,2	32 515
702, 703	Villane riie kangas	16,0	285 593	1110	Veoaudote massiiv-kummiõidid	1,2	9 630
	Sel.: Prantsuse	4,6	78 441	1113, 1114	Kummist jalanõud	13,0	86 448
	Inglise	3,9	67 348	1146	Väilvehapu alumiinium	102,1	9 404
	Cehhoslovakkia	3,6	57 108	1168	Kaustiksooda puhastamata	36,3	8 754
713, 715	Siid- ja kunstiõidniit ja -lõng	4,1	46 801	1189	Pesuosoda	76,6	8 650
716—719	Siidriie	0,8	49 624	1231	Sõehape (vedel)	1,7	981
721, 731	Kõied ja nõõrid	26,4	23 485	1308—1311	Lõhna- ja kosmeetikaained	0,5	11 233
747, 748	Kalavõrgud	2,6	20 736	1321	Parkmiseksraktid	112,9	57 098
749	Peakatted igasugused	0,4	24 227	1323—1328	Mineraalvärvid	72,9	10 786
762—767				1386—1344	Aliserialinvärvid ern.	5,9	27 700
20.	Metallid	1 474,0	247 346	1348	Saapamääre	4,8	7 853
768—772	Latt, sordi- ja vormraud igasug.	1 107,3	132 247	1355	Trükimust	1,5	3 075
	Sel.: Belgia	714,0	86 026	1356	Pronkspulber	0,3	1 176
	Saksa	388,2	45 821	1368	Linoleum	—	—
773, 774	Lehtraud ja raudplekk	167,3	36 527	29. Muud eraldi nimetatud kaupad	4,7	43 108	
781—783	Sel.: Saksa	72,4	9 127	1394—1396	Kirjutusmaterjal ern.	1,4	8 051
	Cehhoslovakkia	40,7	8 000				
	Inglise	39,3	14 740				
775—780	Teras	33,1	7 841				
	Sel.: Saksa	26,2	0 116				
784—785	Raud- ja terastraat 1—5 mm	80,2	15 681				
789—790	Vask	15,3	21 540				
	Sel.: Saksa	7,9	11 382				
	Rootsi	7,4	10 164				
792	Vaskaat isoleer- ja 0,5-12,5 mm	6,0	7 429				
794, 795	Inglisina	0,3	1 299				

Tab. 3. Tähtsamate ainete sisse- ja väljavedu jaanuaris 1929 a. (järg).
 Importation et exportation des principaux articles en janvier 1929 (suite).

Järjek. nr. üksikainete nomenklat.	Eesti-Läti ühine nomenklatuur Nomenclature unifiée pour Estonie et Lettonie	1000 kg	kr	Järjek. nr. üksikainete nomenklat.	Ekr—couronne d'Estonie, égale 100/248 grammes de l'or pur (100 marcs antérieurs)	1000 kg	kr		
1		2	3	4		5	6		
VÄLJAVEDU									
I. Elusloomad.									
1	Hobused (arv)	26	7 020	13.	Artsid ja metallid töötlemata (metallimurd)	313,4	18 292		
2	Veised (väljaarvatud vasikad)	—	—	380	Vanaraud	302,9	12 443		
5	Sead, põrsad (arv)	14	1 000	385,386	Sel.: Saksa	269,9	11 343		
II. Toidu- ja maitseained, joogid									
3.	Aia- ja juurvili	995,4	35 200	—	Vanavask	6,7	3 342		
35	Kartul loores	1,6	140	—	Sel.: Rootsi	3,1	1 550		
57	Õunad	1,0	140	—	Saksa	1,6	800		
4.	Karjasaadused	762,2	1 622 897	14.	Mineraalid peate artside	689,0	20 500		
76	Pekon	161,6	222 372	406,407	Kips	689,0	20 500		
—	Sel.: Inglise	161,6	222 372	408	Lubi kustutamata	—	—		
77	Sealiha värsked ja soolatud	10,7	13 419	—	15.	Keemiatööstuse tooresained	71,8	17 286	
78	Sealiha suitsut. (singid, küljed)	0,8	1 173	—	a) Õlid, rasvad vaigud, kummi toorelt	64,8	6 831		
79	Loomaliha	193,4	154 736	497	Põlevkiviõli	19,3	1 914		
—	Sel.: Soome	193,4	154 736	—	IV. Valmisaadused.				
81	Lambaliha	5,4	5 581	594	16.	Nahad töötletud ja nahkkaup	5,6	22 190	
—	Sel.: Soome	5,0	5 109	—	596,567	Suured parknahad	5,6	22 190	
95	Kohupiim	—	—	—	—	Sel.: Inglise	5,6	22 190	
96	Või	386,2	1 220 427	598	17.	Puutööstussaadused	2 301,6	629 932	
—	Sel.: Saksa	208,0	657 299	593	593	Vineer	1 872,8	412 730	
—	Inglise	174,4	551 221	—	—	Sel.: Inglise	1 671,6	369 900	
99	Munad	—	—	594	594	Vineerist tootl põhjad	138,6	35 080	
5.	Kala, kalasaadused ja vähid	97,8	105 308	—	—	Sel.: Saksa	320,6	169 400	
100—105	Värsked kalad	85,4	93 782	598	598	Inglise	234,5	124 500	
116—120	Kalakonservid	10,0	9 362	603	603	—	44,1	22 000	
6.	Muud toidu- ja maitseained ning joogid	51,7	23 161	607	607	Tükutraat	—	—	
127	Kartulijahu	37,5	12 375	609,610	609,610	Uksed	21,0	7 800	
187	Sokolaad	3,7	9 553	—	—	Sel.: Inglise	21,6	7 800	
210	Teraleib, pain normal	8,1	3 666	—	—	Niidruulid	28,5	13 350	
—	Sel.: Läti	7,6	3 422	—	—	Mööbel	64,9	24 200	
—	—	—	—	—	—	Sel.: Inglise	52,3	22 800	
III. Toores- ja poolvalmisained									
8.	Leomariigilained, peale rasvade	40,8	180 209	18.	Paberitööstussaadused	2 203,2	556 801		
237—241	Loomanahad kuivalt soolatud	9,9	33 510	634	634	Pakkimis- ja rotatsioonipaber	153,4	62 104	
—	Sel.: Läti	9,3	31 988	635	635	Rotatsioonipaber	1 320,6	294 230	
237—241	Loomanahad märjalts soolatud	13,1	27 980	636,637	636,637	Kirjutus- ja trükipaber	718,4	199 461	
—	Sel.: Läti	8,7	16 192	—	—	19.	Tekstiilitööstussaadused	421,3	1 263 244
—	Ühisriigid	4,4	11 788	664,665	664,665	Puuvillavatt	7,4	11 144	
243—257	Karusanahad	2,3	95 056	667—670	667—670	Puuvillaniit ja lõng	58,9	270 937	
260	Jõhvid	0,5	2 500	—	—	Sel.: Saksa	49,8	249 542	
270	Soolad	13,3	19 210	671—676	671—676	Taani	8,1	29 744	
9.	Seemned, talmed ja nende osad	36,7	13 710	—	—	Puuvillariie	152,1	600 975	
274,275	Linaseemned	35,7	11 550	696	696	Sel.: Rootsi	47,2	195 871	
10.	Metsamaterjal	9 217,5	737 927	—	—	Läti	46,0	179 500	
310—319,325	Palgid, prussid, pakud, latid	5 314 kj	5 343	702,703	702,703	Taani	34,0	121 023	
321	Lüpsid	—	—	—	—	Norra	12,3	48 417	
322	Propsid	—	—	—	—	Pakkimis- ja kottrite	156,5	242 181	
320,326—329	Kuuse- ja männilauad ja -plangud	3 305,70 st.	694 197	—	—	Sel.: Taani	109,3	169 814	
—	Sel.: Inglise	2 699,39 „	560 872	—	—	Inglise	42,4	65 015	
—	Hollandi	429,44 „	90 182	—	—	Villane riie	0,3	4 328	
338	Krohvimispeered	—	—	—	—	Sel.: Soome	0,1	1 956	
11.	Paberitooresained	2 860,1	496 508	—	—	Läti	0,1	1 072	
349	Tselluloos	2 860,1	496 508	—	—	Taani	0,1	900	
—	Sel.: Inglise	1 561,4	259 517	27.	Keraamika ja muud mineraalkaunad	525,9	22 074		
—	Prantsuse	564,6	105 226	1016	1016	Tsement	525,7	21 994	
12.	Tekstiilitooresained	1 257,4	1 971 037	—	—	Sel.: Soome	443,8	18 197	
354	Lina	1 205,8	1 929 306	1034	1034	Läti	81,9	3 197	
—	Sel.: Inglise	884,8	1 415 603	—	—	Telliiskivid vaapamata	—	—	
—	Belgia	165,4	269 070	28.	Keemiatööstussaadused	169,8	93 546		
355	Takud	31,6	35 722	1102	1102	Kaseiin	0,1	40	
—	—	—	—	1318	1318	Tuletükud	167,7	92 000	
—	—	—	—	—	—	Sel.: Ühisriigid	132,2	77 000	
—	—	—	—	—	—	Inglise	35,5	15 000	

Tab. 4. Väliskaubandus jaanuaris 1929 a. (tolliametite järgi). — Commerce extérieur en janvier 1929 (d'après les bureaux de douane).

	Tallinna	Valga	Pärnu	Narva	Loksa	Haap- salu	Kures- saare	Kunda	Paldiski	Kokku Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1000 kg { Sissevedu—Importation	31 054	2 819	1 245	272	—	—	—	34	—	35 424
{ Väljavedu—Exportation	16 262	2 398	1 395	282	—	—	752	82	—	21 171
Üldtähtkalk—Total de l'importation et de l'export.	47 316	5 217	2 640	554	—	—	752	116	—	56 595
Kroonides { Sissevedu—Importation	10 765	326	42	31	—	—	—	11	—	11 175
{ Väljavedu—Exportation	6 947	893	223	78	—	—	60	3	—	8 204
Üldtähtkalk—Total de l'importation et de l'export.	17 712	1 219	265	109	—	—	60	14	—	19 379

Tab. 6. Riigiraudteed detsembris 1928 a. — Chemins de fer unis en décembre 1928.

1. Tähtsamad andmed piirkondade järgi — Données principales d'après les districts du réseau.

	Rongide arv Nombre de trains	Arakasutatu läbilaske võtmise % de l'expl. de la capacité	Reisijate üldarv (tuhandeid) — Voyagers-km (miljoneid)	Sellest III kl. (miljoneid) — Dont III cl.	Istekohtade arv (tuhandeid) — Kasutamise % (miljoneid) — Des places occupées	Tühjade kaubavagunite % — des wagons non chargés	Laaditud kaubavagunite keskmine teljekoorem* — Charge moyen d'essieu pour un wagon à marchand. chargé	Kaubarongi keskmine kaal (toonitud) — Poids moyen d'un train de marchandises	Kaubarongi keskmine telgede arv — Nombre moyen d'essieu par un train de marchand.
a) Laataroopa liided — Voie large									
Auru- ja mootorronges	2 166	—	16 047	15 548	41,3	30,00	4,81	414	61,43
Sel.: Paldiski—Keila auru-moot.	295	68,0	117	116	10,1	13,87	2,89	—	—
Haapsalu—Keila	275	44,4	1 020	983	31,0	18,14	2,07	139	27,01
Keila—Tallinn	401	92,4	981	917	53,2	26,85	4,39	185	25,97
Tallinn—Tapa	500	64,5	3 981	3 506	42,5	30,97	5,16	573	84,02
Tapa—Narva	320	34,4	2 934	2 785	42,0	35,05	5,56	421	69,05
Tapa—Tartu auru-moot.	446	48,0	3 750	3 406	47,0	28,43	4,06	466	78,84
Tartu—Valga	712	—	2 579	2 433	45,3	21,00	3,98	326	47,98
Valga—Irboska	210	30,8	1 535	1 300	40,1	14,97	4,15	273	42,71
Elektrironges: Tallinn—Püüsküla	2 194	—	2 505	2 505	41,1	—	—	—	—
Kokku — Total	4 360	—	19 152	18 051	41,2	30,00	4,81	414	61,43
Novembris—Novembre 1928 a.	4 463	—	15 184	14 184	36,6	27,12	4,75	411	60,38
Detsembris—Décembre 1927 a.	3 311	—	16 701	15 608	44,0	28,52	5,00	450	66,88
1/IV—31/XII 1928.	36 898	—	173 743	162 855	44,3	27,91	5,13	436	63,23
1/I—31/XII 1928 a.	47 139	—	215 324	201 469	45,8	27,95	—	—	65,81
b) Kitsarõppa liided — Voie étroite									
Sellest: Tallinn—Türi	575	—	2 082	1 828	51,0	23,28	3,03	177	76,22
Türi—Mõisaküla	299	—	1 176	1 007	43,4	18,11	3,97	103	37,44
Mõisaküla—Pärnu	480	—	576	537	41,3	32,47	3,82	101	26,02
Sellest: Lihva—Viiana	126	—	79	79	36,4	14,70	2,01	—	—
Lelle—Päpnidü	346	—	490	431	48,8	33,29	3,78	167	72,65
Türi—Tamsalu	268	—	492	465	43,3	29,76	3,08	94	40,19
Riisela—Orajõe	106	—	81	81	37,9	37,73	3,56	—	—
Mõisaküla—Valga	132	—	270	245	34,7	33,57	4,15	—	—
Valga—Mõniste	1821	—	265	263	52,3	37,23	5,31	91	30,74
Sonda—Mustvee	184	—	223	219	50,0	44,33	2,04	67	38,22
Kokku — Total	1 790	—	5 753	5 216	46,1	27,07	3,34	134	57,31
Novembris—Novembre 1928 a.	2 095	—	4 092	3 642	36,7	28,31	2,86	136	62,57
Detsembris—Décembre 1927 a.	1 875	—	4 959	4 419	48,4	29,89	3,14	164	71,17
1/IV—31/XII 1928.	21 722	—	46 229	41 575	46,5	28,63	3,39	151	64,05
1/I—31/XII 1928	27 852	—	58 103	51 964	45,5	28,90	—	—	84,89

Laataroopa liided — Voie large				Kitsarõppa liided — Voie étroite		
Detsembris		1/IV-31/XII 1928	1/I-31/XII 1928	Detsembris	1/I-31/XII 1928	1928

2. Kaubavedu — Transport des marchandises

	1928	1927	1/IV-31/XII 1928	1/I-31/XII 1928	1928	1927	1928
Kaal — poids (tuhandeid) — tn-km (tuhandeid)	114	102	1 343	1 822	50	81	833
Sellest: era-kaubad — Dont marchandises privées	11 103	10 492	139 651	190 548	4 221	4 301	61 080
kaal — poids (tuhandeid) — tn-km (tuhandeid)	85	86	1 029	1 447	42	61	720
Erakaupadest väikekiirus — Marchand. privées à petite vitesse	8 007	8 629	103 267	146 472	3 405	3 702	52 071
kaal — poids (tuhandeid) — tn-km (tuhandeid)	83	82	1 005	1 418	41	54	705
tn-km (tuhandeid)	7 792	8 027	100 434	143 122	3 353	3 644	50 528

3. Pagasivedu — Transport des bagages

	1928	1927	1928	1927
Kaal — poids (tuhandeid) — tn-km (tuhandeid)	0,6	0,6	6,6	8,2
	65	63	588	739

4. Reisijate vedu — Transport des voyageurs

	1928	1927	1928	1927
Reisijate üldarv — Nombre total de voyageurs	442 993	354 367	4 023 142	4 933 960
Sellest { Välisühendus — Commun. avec l'étranger	3 115	3 163	34 169	44 383
Dont { Kohaliku liikumise — Mouvement local	499 878	351 204	3 988 973	4 889 577
Sellest: I klassis	135	178	970	1 297
II	7 970	8 456	80 571	108 773
III	434 888	345 733	3 941 601	4 828 890
Reisijate-km üldarv — Voyageurs-km	19 112	16 701	173 743	215 324
Sellest { Elektrirongid — Trains électriques	2 506	1 941	19 990	25 499
Dont { Mootorvagunid — Wagons à moteur	—	175	9 584	10 265
Reisijate ühe tee-km peale — Voyageurs par km exploité	28 458	24 515	258 122	319 946
Keskmine sõidukaugus — Parcours moyen	43,2	47,1	43,2	43,6
Magamiskaartide üldarv — Cartes pour wagon-lits vendues	3 998	4 038	39 200	50 565
Jaamaeisse-piletite üldarv — Tickets d'entrée vendus	12 449	12 460	136 743	171 096

5. Veerukoosseisu kasutamine — Exploitation du matériel roulant

	1928	1927	1928	1927
Rongide üldarv — Nombre total de trains	4 360	3 311	36 898	47 139
Rong-km üldarv — Trains-km	241	178	2 151	2 728
Sellest relsirongides — Dont trains de voyageurs	192	141	1 559	1 974
Telg-km üldarv — Essieux-km	6 911	6 931	74 789	97 844
Sellest { Reisivagunid — Voitures à voyageurs	3 514	3 624	31 703	41 210
Dont { Kaubavagunid — Wagons à marchandises	3 397	3 306	48 087	56 634
Keskmine telgede arv rongis — Moyenne des essieux par train	28,36	38,95	34,76	35,86
Sellest { Elektrirongides — Trains électriques	28,38	38,20	31,29	31,83
Dont { Elektrirongides — Trains électriques	9,06	8,00	6,75	6,72
Dont { Kaubarongides — Trains de marchandises	61,43	66,88	63,24	65,81
Keskml. kaubar. kaal — Poids moyen d'un train de marchand.	384	426	399	415

* Keskmine telje koorem kitsarõppa liides arvestatud paari telje peale.

Tab. 7. Tallinna sadama tegevus veebruaris 1929 a.
Mouvement du port de Tallinn en février 1929.

Rahvuslik lipp Pavillons nationaux	Üldse Grand total		Sellest—Dont												Laevnõude veetud Transport de		
	Arv Nombre	Maht Ton. net	Rootsimaalt-le De-vers Suède				Saksamaalt-le De-vers Allemagne				Soomemaalt-le De-vers Finlande				Reistajaid (arv) Voyag. (nombre)	Kaupu (toonides) Marchan. (tonnes)	
			Arv	Maht Ton. n.	Arv	Maht Ton. n.	Arv	Maht Ton. n.	Arv	Maht Ton. n.	Arv	Maht Ton. n.	Arv	Maht Ton. n.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
I. SISSE TULNUD — VALISSÖIT — I. ENTRÉES — LONG COURS																	
Eesti	2	800	1	369	1	369	1	360	—	—	—	—	1	431	—	—	707
Sell. aur.—Dont bat. à vap.	2	800	1	369	1	369	1	369	—	—	—	—	1	431	—	—	707
Rootsi	1	340	1	340	—	—	—	—	1	340	1	340	—	—	—	—	226
Saksa	6	4550	3	1850	—	—	—	—	3	2368	2	1299	2	1628	—	—	2039
Soome	7	5634	4	2544	—	—	—	—	1	1030	—	—	6	4604	4	2544	519
Taani	1	873	1	873	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
N. S. V. L.	1	852	1	852	—	—	—	—	1	852	1	852	—	—	—	—	375
Kokku—Total	18	13 049	11	6 828	1	369	1	369	6	4 590	4	2 488	9	6 663	4	2 544	3 866
1/I—28/II—1929	108	57 264	69	42 109	10	2 879	9	2 650	37	24 453	29	17 934	27	14 219	11	6 521	694
Jaanuar 1929	90	44 215	58	35 280	9	2 510	8	2 251	31	19 863	25	15 440	18	7 556	7	3 977	500
Veebruar 1928	52	37 465	45	29 003	12	7 163	10	3 223	22	16 021	21	15 578	8	6 107	4	2 088	378
RANNASÖIT — CABOTAGE																	
Rannasõit—Petit cabot.	1	135	1	135	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44
II. VALJA LAINUD — VALISSÖIT — II. SORTIES — LONG COURS																	
Eesti	3	1 187	3	1 187	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Sell. aur.—Dont bat. à vap.	2	816	2	816	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 291
Inglise	1	788	1	788	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	460
Rootsi	1	340	—	—	—	—	—	—	—	340	—	—	—	—	—	—	—
Saksa	8	6 162	6	4 534	—	—	—	—	5	4 086	5	4 086	1	1 072	—	—	1 484
Soome	7	5 634	6	4 604	—	—	—	—	2	2 060	2	2 060	5	3 574	4	2 544	1 325
N. S. V. L.	1	852	1	852	—	—	—	—	1	852	1	852	—	—	—	—	683
Kokku—Total	21	14 963	17	11 965	—	—	—	—	9	7 338	8	6 998	6	4 646	4	2 544	1 86
1/I—28/II—1929	96	54 576	68	43 430	9	2 580	8	2 577	23	16 231	19	14 800	34	18 565	16	9 765	691
Jaanuar 1929	75	39 413	49	31 465	9	2 580	8	2 577	14	8 893	11	7 802	28	11 919	12	7 221	505
Veebruar 1928	47	35 319	41	29 515	7	1 496	7	1 495	12	8 780	12	8 780	12	12 439	9	9 426	357
RANNASÖIT — CABOTAGE																	
Rannasõit—Petit cabot.	2	833	2	833	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60

Tab. 8. EESTI PANGA ÄRISEIS 31 jaanuaril 1929 (1000 kr.).
Bilans de la Banque d'Estonie le 31 janvier 1929 (1000 Ekr.).

Aktiva—Actif	1000 kr.	%	Passiva—Passif	1000 kr.	%
	Kattevara—Réserve:	28 790		41,7	Põhikapital—Capital
kuld rahas ja kangides—or monnayé et or	—	—	Tagavarakapital—Fonds de réserve	1 963	2,8
välisraha—devises étrangères nettes	6 267	9,1	Jooksvad kohustused—Exigibilités courantes:	57 439	83,1
Vahetusraha—Pièces de monnaie d'appoint est.	22 523	32,6	A. Pangatähed liikvel—Billets en circulation	35 133	50,8
Sisevekslid—Effets intérieurs escomptés	763	1,1	B. Jooksvad arved—Dépôts à vue et compt. cour.	22 306	32,3
a) kaubavekslid—commerciaux	15 089	21,8	a) valitsusele—État	17 311	25,1
b) põllumajandusl.—agricoles	12 678	18,3	b) pankade—banques	1 619	2,3
c) metsatööstusl.—relatifs au commerce d. bois	2 385	3,5	c) teised—divers	3 376	4,9
Laenuid—Prêts et avances:	26	0,0	Muud passivad—Passifs divers	4 698	6,8
valitsusele—à l'État	—	—			
teistele—divers	16 779	24,3			
Kinnis- ja vallasvara—Propriété immobil. et maté.	1 359	2,0			
Muud aktivad—Autres actifs	6 320	9,1			
	69 100	100		69 100	100

Kattevara vahetõr jooksvate kohustustega: 50,12%.—Proportion de la réserve par rapport aux exigibilités courantes: 50,12%.

1) Selles summas Vab. Val. poolt garanteeritud laene mitte üle Kr. 15 000 000.—

Tab. 30. Tööstusettevõtted ja nende töölised 1-ks veebruariks 1929 a.
 Entreprises industrielles et leur main-d'oeuvre au 1 février 1929.

	Ettevõtte arv—Nombre des entreprises		Töötajate üldarv — Nombre général des travailleurs				Neist töölisi—Dont ouvriers				Töölisid ja teenijaid alaealisi (alla 18 a.) Mineurs parmi les ouvriers et service		
	Tööstusid 1929	Tööstusid 1929—Au 1 février	Tööstusid 1929	Tööstusid 1929—Au 1 février	Tööstusid 1929	Tööstusid 1929—Au 1 février	Tööstusid 1929	Tööstusid 1929—Au 1 février	Tööstusid 1929	Tööstusid 1929—Au 1 février		Indeks—N-ndike (1.1.1929=100)	Indeks—N-ndike (1.1.1929=100)
I. Murrud ja kaevandused	14	2 297	360	2 297	60	102,7	2 027	343	2 981	+	2 080	280	62
II. Mineralne ümbertöötamine	17	1 566	116	1 544	22	98,4	1 331	132	1 322	+	1 205	86	66
III. Metalltööstus	35	3 769	170	3 767	22	100,3	3 229	147	1 577	+	3 222	155	188
IV. Keemiatööstus	12	868	75	904	41	104,9	728	69	29	+	768	8	8
V. Nahatööstus	10	468	33	457	25	107,3	408	27	24	+	411	3	3
VI. Tekstiil-tööstus	27	9 870	432	9 928	56	100,6	9 069	423	370	+	9 116	268	280
VII. Puit-tööstus	51	2 807	138	3 130	332	111,8	2 375	463	149	+	2 688	30	40
VIII. Paberi-tööstus	14	2 464	68	2 454	10	99,6	2 163	62	66	+	2 149	24	25
IX. Polügraafiline tööstus	16	1 236	21	1 240	10	100,8	1 026	21	10	+	1 037	57	59
X. Toidu-, maitseainete- ja jookide tööstus	42	2 453	131	2 489	41	101,7	1 958	101	71	+	1 983	35	41
XI. Kabakate- ja pudukaupade tööstus	8	740	209	1 009	166	119,7	739	203	89	+	903	17	17
XII. Käsitööstus	11	800	713	1 307	547	172,0	651	693	159	+	1 185	182,0	21
XIII. Elektri- ja veevarustus	7	669	31	665	4	100,6	609	28	34	+	683	6	8
XIV. Puhastustööstus	3	156	2	157	1	100,6	151	2	1	+	152	1	1
Kokku suur-tööstus—Total	206	29 957	2 847	31 188	1 232	104,1	26 208	2 636	1 522	+	27 372	1 164	761
Sellest { ettevõtted 50 ja üle töötajaga — les entreprises prises, ayant plus de 50 travailleurs	120	25 092	1 530	26 337	735	102,9	22 534	1 716	1 010	+	23 210	706	583
Dont: { ettevõtted 20—49 töötajaga—les entreprises, ayant 20—49 travailleurs	146	4 855	1 017	4 832	477	111,0	3 704	970	512	+	4 162	458	178
1929 a. jaanuari arvud—Chiffres de janvier 1929.	270)	30 333	1 140	29 957	876	97,2	27 084	1 081	1 937	+	26 208	836	820
Kokku suur-tööstus—Total	19	153	11	152	1	99,3	168	11	11	+	168	—	4
I. Industries extractives	71	921	73	934	13	101,4	814	72	54	+	882	18	125
II. Industrie minière	21	245	15	257	12	103,3	178	12	9	+	190	6	8
III. " des métaux	18	165	10	171	6	103,6	143	9	5	+	149	6	11
IV. " chimique	18	483	113	493	73	114,8	436	111	35	+	512	17	17
V. " des cuirs et peaux	46	515	193	566	141	127,4	458	182	46	+	594	136	24
VI. " textile	54	9 870	432	9 928	56	100,6	9 069	423	370	+	9 116	268	280
VII. " du papier	12	2 464	68	2 454	10	99,6	2 163	62	66	+	2 149	24	25
VIII. " du bois	12	1 236	21	1 240	10	100,8	1 026	21	10	+	1 037	57	59
IX. " poligraphique	42	740	209	1 009	166	119,7	739	203	89	+	903	17	17
X. " de l'imprimerie et des boissons etc.	138	1 300	150	1 323	105	108,2	940	129	62	+	1 071	83	74
XI. Construction de vêtements et fab. de mercerie	38	430	25	435	49	108,2	400	73	24	+	460	29	18
XII. Confection de vêtements et fab. de mercerie	6	65	3	65	49	88,6	48	3	22	+	50	49	29
XIII. Usines électriques, à gaz d'éclairage et distribution d'eau	7	64	1	63	1	101,6	51	2	2	+	52	1	1
XIV. Industrie du nettoyage	8	77	10	81	5	105,2	67	6	6	+	70	3	1
Kokku kesk-tööstus—Total	450	4 992	680	5 259	247	105,3	4 424	665	356	+	4 673	249	317
Üldse suur- ja kesk-tööstus—Grand total	746	34 949	3 507	35 445	1 489	104,3	30 632	3 201	1 878	+	32 015	1 413	1 079
1929 a. jaanuari arvud—Chiffres de janvier 1929.	470	5 006	369	4 932	14	99,7	4 477	311	361	+	4 424	53	314
Kokku kesk-tööstus—Total (entreprises moyennes)	740)	35 899	1 515	34 949	830	97,5	31 541	1 392	2 301	+	30 632	909	1 134
Üldse suur- ja kesk-tööstus — Grand total (entreprises moyennes)	28	24	28	24	28	97,1	314	28	28	+	314	28	1 159

1) Arvestatud juba ennem tegevust alustanud, andmete puudumisel eelmisest kokkuvõttes väljaarvitud ettevõtte.

Tab. 31. TÖÖNNETUSED TÖÖSTUSETTEVÖTTEIS JAANUARIS 1929 a.
Accidents du travail dans les entreprises industrielles en janvier 1929.

	Suurtööstus (20 ja üle tööt. ettevõtted) <i>Grand. entrep. (plus de 20 travailleurs)</i>	Sellest—Dont		Keskööstus (5—19 töötaja ettevõtted) <i>Entreprises moyennes (de 5—19 travail- leurs)</i>	Kokku <i>Total</i>	Detsembris <i>Décembre 1928</i>
		Üle 50 töötaja- ettevõtted <i>Ent. ayant plus de 50 travail- leurs</i>	20—49 töötaja- ettevõtted <i>Ent. ayant 20—49 tra- vailleurs</i>			
		<i>Pour la nomenclature franç. s'adres- ser à la page précédente</i>				
I. Murrud ja kaevandused						
II. Mineraalide ümbertötamine	102	94	8	—	102	60
III. Metallitööstus	23	12	11	—	23	14
IV. Keemiatööstus	74	57	17	5	79	57
V. Nahatööstus	15	14	1	—	15	10
VI. Tekstiilitööstus	1	—	1	—	1	1
VII. Puitööstus	124	124	—	—	124	89
VIII. Paberitööstus	41	35	6	2	43	38
IX. Polügraafiatööstus	36	35	1	—	36	23
X. Toidu-, maiseain. ja jookide tööst.	1	—	—	—	1	1
XI. Kehakatte- ja pudukaupade tööstus	16	15	1	—	16	12
XII. Ehitustööstus	2	2	—	—	2	1
XIII. Elektri- ja gaasi- ja veevar.	7	4	3	—	7	8
XIV. Puhastustööstus	5	5	—	—	5	4
Kokku—Total	447	397	50	7	454	318

Tab. 32. TÖÖSTUSTÖOLISTE ARVU LIKUMISE INDEKSID (1-ks kuupäevaks).
Nombres-indices du mouvement du nombre de main-d'oeuvre dans les entreprises industrielles (au 1-er du mois).

	A. Liikuvall baasil (eelmise kuu = 100 järgmise kuu jaoks) A. Base mouvante (chaque mois précédent = 100 par rapport au mois suivant)									B. Indeksid baasil 1.1.1927 = 100. B. Base 1.1.1927 = 100		
	Töötajad ¹⁾ — Travailleurs en généra ¹⁾					Töölised — Ouvriers				Töötajad ¹⁾	Töölised	
	Suur- ja kesk- tööstus	Suurtööstus	Sellest		Keskööstus (5—19 tööt.)	Entreprises grandes et moy- ennes	Grandes entreprises	Dont				Suur- ja kesk- tööstus
		50 ja üle töötajaga	20—49 tööt.				50 et plus de travail.	20—49 travail.				
1928 Jaanuar	99,3	98,8	99,2	98,5	102,0	99,1	98,6	99,1	95,9	101,8	102,0	102,6
Veebruar	103,0	102,4	101,7	106,7	106,7	103,3	102,7	102,0	107,2	107,0	105,1	106,0
Märts	103,6	103,6	102,5	109,8	103,9	104,0	103,9	102,8	110,9	104,7	108,9	110,2
Aprill	101,0	101,2	100,7	103,7	99,9	101,2	101,3	100,8	104,0	100,3	110,0	111,5
Mai	101,6	101,5	101,9	102,7	101,9	101,8	101,6	102,7	102,0	102,0	111,7	113,5
Juuni	106,6	107,2	105,2	117,8	103,1	107,2	107,9	105,8	119,9	103,1	119,1	121,7
Juuli	99,6	99,5	99,2	103,7	100,3	99,7	99,6	98,2	106,6	100,2	118,7	121,3
August	101,2	101,7	102,1	99,2	97,2	101,1	101,6	102,1	89,9	98,2	120,4	123,1
September	97,2	96,9	96,9	96,9	98,8	96,9	96,0	96,5	96,8	98,6	116,9	119,2
Oktoober	95,8	95,3	94,9	96,2	99,7	95,4	94,8	94,6	95,7	99,4	112,1	113,7
November	99,7	99,2	98,9	100,6	102,8	99,8	99,3	99,0	100,8	103,3	111,8	113,5
Detsember	98,7	98,5	99,2	94,6	99,7	98,6	98,4	99,3	93,9	99,6	110,3	111,9
1929 Jaanuar	97,5	97,2	97,8	93,5	99,7	97,1	96,8	97,5	93,0	98,8	107,5	103,7
Veebruar	104,3	104,1	102,9	111,0	103,9	104,6	104,4	103,1	112,4	105,6	112,1	113,7

Tab. 33. NAKKUSAIGUSED JAANUARIS 1929 a. — Maladies contagieuses en janvier 1929.

	Typhus ab- dominalis	Paratyphus	Typhus ex- anthematic.	Febris recurrens	Malaria	Varitola	Morbilli	Scarlatina	Diphtheria	Dysentaria	Lepra	Encephalit. lethargica	Meningitis cerebr. epid.	Trachoma	Tubercu- losis	Kokku <i>Total</i>
Linnad — Villes	19	10					46	172	15					3	68	333
Tallinn	2	8					14	77	6					1	42	150
Haapsalu	1						1	1							2	4
Kuressaare																
Narva	1							24	1						5	31
Nõmme								24							2	26
Paide							1									1
Paldiski																
Petseri									6							6
Pärnu	1							6	1					1	9	18
Põltsamaa																
Rakvere	6							4						1		10
Tapa																
Tartu	7	1						27							3	38
Tõrva								2								2
Türi							31									32
Valga	2	1						2	1						2	8
Viljandi								5								5
Võru															2	2
Maad — Arrond.	32	8					142	136	20	6	2		7	26	85	464
Viru	11	1					45	72	4					1	5	139
Järva	1						94	7	2						10	114
Harju	1	1					1	11	1	6				4	13	37
Lääne	1	2						5					2	1	9	20
Saare	8													3		13
Pärnu	2							9	1					5	18	33
Viljandi	2						2	9			2			1	5	21
Tartu	4	4						19	5				3	6	11	52
Valga									3						2	2
Võru	3							2	3					2	12	22
Petseri								2	4				2	3		11
Kokku—Total	51	18					188	308	35	6	2		7	29	153	797

1) Töölised, tehniline personaal, ametnikud ja teenijad. — Ouvriers, personnel technique, employés et service.

